

การจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง
ตำบลพระธาตุซิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

Management of Textile Weaving Group Ban Mae Wang Chang,
Phra That King Kang Sub-district, Chun District, Phayao Province

จุฑามาศ กุลยวิชัย

การศึกษาอิสระฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ

คณะวิทยาการจัดการ

สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

ปีการศึกษา 2561

การจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง
ตำบลพระธาตุชิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

Management of Textile Weaving Group Ban Mae Wang Chang,
Phra That King Kang Sub-district, Chun District, Phayao Province

นางสาวจุฑามาศ กุลยวิษณุ

การศึกษาอิสระฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ
คณะวิทยาการจัดการ
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
ปีการศึกษา 2561

ใบรับรองการศึกษาอิสระ
หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ

ชื่อการศึกษาอิสระ การจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างตำบลพระธาตุซิงแกงอำเภอจุน
จังหวัดพะเยา

เสนอโดย นางสาวจุฑามาศ กุลยวิชญ์

ชื่อปริญญา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.พีระ พันธุ์งาม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ดร.สุนีย์ ยังสว่าง

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบการศึกษาอิสระแล้ว

.....ประธานกรรมการ

(ดร.เฉลิมชนม์ อำพรไพ)

.....กรรมการที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ

(ดร.พีระ พันธุ์งาม)

.....กรรมการที่ปรึกษาการศึกษาอิสระร่วม

(ดร.สุนีย์ ยังสว่าง)

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาอิสระเล่มนี้สำเร็จลงได้ ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งจาก ดร. พิระ พันธุ์งาม อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจแก้ไข ข้อบกพร่อง ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมาตั้งแต่ต้นจนเสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ไว้เป็นอย่างสูงและขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลืออย่างดี

ขอขอบพระคุณ ดร. นิตยา วงศ์ยศ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์ และ ดร.ฐิติพงศ์ ไชยองค์การ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสมบูรณ์ ความถูกต้องของเนื้อหาแบบสัมภาษณ์

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านที่ได้กรุณาตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการการศึกษาอิสระครั้งนี้ ขอขอบคุณบิดามารดาครูอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิทยาการวางรากฐานแก่ผู้ศึกษาและขอขอบคุณท่านอื่น ๆ ที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ที่ได้กรุณาให้ความสะดวก ความร่วมมือ ข้อเสนอแนะและอื่น ๆ ในการทำการศึกษาอิสระครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ผู้ศึกษาขอมอบความสำเร็จนี้ แต่ คุณพ่อจรัญ ฤกษ์ดี และ คุณแม่บุษกร ฤกษ์ดี ผู้เป็นบิดาและมารดา ที่เมตตา ห่วงใย ให้กำลังใจมาตลอด จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาเป็นมหาบัณฑิตอย่างสมภาคภูมิ

จุฑามาศ กุลยวิษณุ

กุมภาพันธ์ 2562

ชื่อเรื่อง	: การจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา
ผู้วิจัย	: นางสาวจุฑามาศ กุลยวิชัย
ชื่อปริญญา	: บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษา	: ดร.พีระ พันธุ์งาม
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	: ดร.สุนีย์ ยิ่งสว่าง
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: 2561
สถาบัน	: สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

บทคัดย่อ

การศึกษาอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาด้านการจัดการของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง และศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา การเลือกสนามวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ศึกษาผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง จำนวน 10 คน และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ผลการศึกษาพบว่า (1) ด้านคน การเข้าร่วมกลุ่มทอผ้าตีนจกเกิดจากการสนับสนุน ส่งเสริมของหน่วยงานราชการ ด้วยต้องการให้สมาชิกในหมู่บ้านมีรายได้ และมีส่วนร่วมกันสร้างอาชีพ (2) ด้านเงินได้รับการสนับสนุนด้านการเงินเพื่อกู้ยืมในการลงทุนทำทอผ้า ชื่อวัสดุ อุปกรณ์ จากองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุขิงแกง (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ วัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้าตีนจกซื้อจากอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา จึงไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดซื้อวัตถุดิบ(4) ด้านการจัดการ กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ไม่มีการจัดการภายในกลุ่มที่ชัดเจน กรรมการไม่มีความรู้ในเรื่องการดำเนินงานของกลุ่มและขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิก ไม่มีการรายงานผลการดำเนินงานไม่มีการจัดโครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกที่ชัดเจน การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีน้อย ไม่มีการส่งเสริมการขายและไม่มีการขยายตลาด

คำสำคัญ : การจัดการ กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง

Title : Management of Textile Weaving Group Ban Mae Wang Chang,
Phra That King Kang Sub-district, Chun District, Phayao Province

Author : MissJutamas Kulyawit

Degree : Master of Business Administration

Advisor : Dr.Peera Panngam

Co-advisor : Dr.Sunee Yongsawang

Graduated year : 2018

Institute : Pacific Institute of Management Science

Abstract

The research aimed to study the management problems of “Tinjok” textile weaving in Ban Mae wangchang, Phra That King Kang, Chun, Phayao province. The sample of the research was purposive sampling is 10 members Tinjok textile weaver group and 6 interested person who support product of Tinjok textile weaver group in Ban Mae wangchang. The instrument used in the study was a questionnaire. The data was analyzed by using In-depth interview.

The result showed that 1. Tinjok textile weaver group was supporting from governmental Organizations that want to increase income to the number group 2. The budget was Supporting from Phra That King Kang. Tambon Administration Organizations to bought the material 3. Tools and instruments, The group buy the materials from Chang Kham district, Phayao province, which did not have a problem with the materials from 4. administrative dimension found that “Tinjok” textile weaving group of Ban Mae wangchang. The problem such as the group don't have management, planning, the plan participation, the responsibility of members group, marketing and public relations of the product.

Keywords: management Tinjok textile weaver group Ban Mae Wang Chang

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญรูปภาพ	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.4 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	5
1.5 นิยามศัพท์	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
2.3 สรุป	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
3.1 สนามวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	38
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	39
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	40
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	41

	หน้า
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการวิจัย	48
5.2 อภิปรายผล	52
5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้	57
5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	58
บรรณานุกรม	59
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก : แบบสอบถามในการศึกษา	64
ภาคผนวก ข : รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามในการศึกษา	72
ภาคผนวก ค : รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	73
ประวัติผู้วิจัย	74

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

5

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องมาจากประเทศไทยเกิดปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจตั้งแต่พ.ศ. 2540 ประชาชนทุกระดับประสบปัญหาในการครองชีพการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศจะต้องเริ่มที่ชุมชนในชนบท ซึ่งเป็นเศรษฐกิจพื้นฐานของประเทศอันเป็นรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับมหภาคจุดสำคัญของเศรษฐกิจชุมชนคือยึดชุมชนเป็นหลักประชาชนต้องสามัคคีร่วมมือกันช่วยเหลือกันพึ่งตนเองและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งเป็นเสมือนทุนทางสังคมรัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจมาใช้ในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศโดยมีความเชื่อว่าหากประชาชนในชนบทซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จะส่งผลให้เศรษฐกิจโดยรวมสามารถขับเคลื่อนไปได้ซึ่งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product : OTOP) เป็นโครงการหนึ่งในนโยบายดังกล่าวที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐในปีพ.ศ. 2544 โดยให้แต่ละชุมชนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาสินค้าส่วนภาครัฐให้ความช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นสร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากรภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีคุณภาพมีจุดเด่นสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต (ทิพย์วิมลอุณห้อง, 2550: 1)

กรมการพัฒนาชุมชนในฐานะกรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ สนับสนุนให้ประชาชนดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ด้วยหลักการพื้นฐานสำคัญ 3 ประการคือ (1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local Yet Global) ผลิตภัณฑ์ต้องมีคุณภาพได้มาตรฐาน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับวัฒนธรรมและมีจุดเด่นเฉพาะเป็นที่ยอมรับของตลาดภายในประเทศและตลาดโลก (2) พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self-Reliance-Creativity) ต้องมีการระดมความคิดในการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดเท่าที่จะช่วยกันทำได้โดยคำนึงถึงการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีในแต่ละท้องถิ่นให้สอดคล้องและเหมาะสมไม่ซ้ำแบบกันและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของหมู่บ้านหรือตำบล (3) การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) การสร้างบุคคลที่มีความคิดกว้างไกลมีความรู้ความสามารถให้เกิดขึ้นในสังคมมีการวางแผนการตลาดมุ่งเน้นการผลิตและบริการโดยคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นหลักและจำแนกผลิตภัณฑ์ออกเป็น 5 ประเภทได้แก่ (1) อาหาร (2) เครื่องดื่ม (3) ผ้าและเครื่องแต่งกาย (4) ของใช้ของตกแต่งของที่

ระลึกและ(5)สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร (คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ, 2549: 3)

ผ้าเป็นผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยที่บ่งบอกถึงความรุ่งเรืองของวัฒนธรรมประจำชาติและความคิดสร้างสรรค์ของคนไทยในชาติในการรู้จักทำเครื่องนุ่งห่มและผลิตภัณฑ์ใช้สอยในชีวิตประจำวันมาแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์และมีการพัฒนาการสืบเนื่องสั่งสมมาหลายชั่วอายุคนในสังคมชนบทถือว่างานทอผ้าเป็นหน้าที่ของผู้หญิงทำกันในครัวเรือนยามว่างเว้นจากการประกอบอาชีพทำไร่ทำนาการทอผ้าจึงแพร่กระจายไปตามกลุ่มชาติพันธุ์ตามทุกภาคของประเทศไทยมีการพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์ทั้งลวดลายและสีสันทอตามจินตนาการของช่างทอและอิทธิพลจากปัจจัยอื่นๆและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในแต่ละภูมิภาครูปแบบของผ้าจะแตกต่างกันไปตามคตินิยมความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของเชื้อชาติและกลุ่มชนเช่นกลุ่มชนพื้นเมืองล้านนาทางภาคเหนือนิยมทอผ้าฝ้ายและผ้าไหมที่มีลวดลายด้วยวิธีการยกและจกเป็นส่วนใหญ่ส่วนกลุ่มคนไทยเชื้อสายไทคังไทพวนไทยวน และลาวอีสานนิยมทอผ้าด้วยวิธีจกและมัดหมี่คนพื้นเมืองในภาคใต้นิยมทอผ้ายกเป็นต้น (ภิตินันท์อินมุล, 2554: 1-2)

จังหวัดพะเยาเป็นจังหวัดทางภาคเหนือตอนบนที่ประกอบด้วยกลุ่มคนอาศัยอยู่หลากหลายชาติพันธุ์ด้วยกันได้แก่คนเมือง (ไทยโยนก) จีนมูเซออาข่าเมี่ยน ม้ง ลัวะและไทลื้อซึ่งกลุ่มชนเหล่านี้ต่างประกอบอาชีพที่ได้รับการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมาหลายชั่วอายุคนได้แก่การทำไร่ทำนาการจักสานการทำสมุนไพรและการทอผ้าเป็นต้นซึ่งกลุ่มอาชีพดังกล่าวเหล่านี้ถือว่าเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจชุมชนและจังหวัดพะเยามาโดยตลอดหากจะกล่าวถึงอาชีพการทอผ้า นับเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาช้านานของคนไทยแทบทุกครอบครัวจะทอผ้าเพื่อการใช้สอยในครอบครัวและเป็นประเพณีและต่อมาได้กลายเป็นอาชีพที่สร้างรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพทางการเกษตร

การทอผ้าในท้องถิ่นของจังหวัดพะเยาถือเป็นกลุ่มอาชีพหนึ่งที่กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ให้ความสำคัญและอาชีพการทำผ้าทอพื้นเมืองนี้ได้รับความนิยมไม่น้อยไปกว่าชุมชนพื้นที่จังหวัดอื่นๆในจังหวัดพะเยานับเป็นจังหวัดที่มีกลุ่มอาชีพการทอผ้ามากมายหลายกลุ่มได้แก่กลุ่มทอผ้าบ้านทุ่งมอกอำเภอยางสักกลุ่มผ้าทอไตลื้ออำเภอยางสักและในท่ามกลางกลุ่มต่างๆเหล่านี้มีกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างตำบลพระธาตุซิงแกอำเภอยางสักซึ่งเป็นกลุ่มทอผ้าที่เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านในพื้นที่เป็นกลุ่มเล็กๆซึ่งชาวบ้านเหล่านี้ เดิมส่วนใหญ่เป็นพวกที่อพยพมาจากภาคอีสานของประเทศไทยและมีอาชีพทอผ้าในลักษณะผ้าห่มนวมผ้าขาวม้าและเสื้อแล้วมีการถ่ายทอดความรู้ด้านการทอผ้าให้กับลูกและญาติพี่น้องในตระกูลในเวลาต่อมามีชาวบ้านจากครอบครัวหนึ่ง ในพื้นที่แห่งนี้ได้ไปแต่งงานกับชาวจังหวัดแพร่ที่ทำอาชีพทอผ้าตีนจกจนต่อมาในปีพ.ศ. 2539ได้อพยพกลับมาที่อำเภอยางสักจังหวัดพะเยาและได้นำความรู้ด้านการทอผ้าตีนจกมาเผยแพร่ยังชุมชนแห่งนี้อีกด้วยก่อให้เกิดการ

ผสมผสานเรียนรู้ถ่ายทอดการทอผ้าในลักษณะผ้าตีนจกเป็นผืนเกิดขึ้น ในบ้านแม่วังข้างและเกิดการรวมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ

เมื่อมีการส่งเสริมอาชีพที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรมเกิดขึ้นทั่วประเทศทำให้หน่วยงานราชการได้เสนอแนะและสนับสนุนให้ชาวบ้านรวมตัวกันเพื่อก่อตั้งเป็นกลุ่มแบบทางการในปี พ.ศ. 2544 โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า “กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง” ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มทอผ้าตีนจกเพียงแห่งเดียวในจังหวัดพะเยาในระยะแรกที่มีการก่อตั้งกลุ่มเป็นทางการขึ้นนั้นมีสมาชิกกลุ่มประมาณ 50 คนวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งกลุ่มเพื่อให้กลุ่มได้มีการทอผ้าตีนจกและเปิดรับสมาชิกกลุ่มเพื่อทำการทอผ้าเป็นอาชีพเสริมในยามว่างเว้นจากการทำไร่ทำนาทำสวน

ต่อมาในปี 2549 กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างอำเภอจุนจังหวัดพะเยาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐหลายฝ่ายได้แก่องค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุเชิงแกงในรูปแบบของการให้กู้ยืมเงินลงทุนเพื่อซื้อวัตถุดิบเช่นด้ายฝ้ายก็เป็นต้นและมีเจ้าหน้าที่จากศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านการทอผ้าให้มีคุณภาพสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดและสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอสนับสนุนกลุ่มด้วยการศึกษาดูงานการทอผ้าจากจังหวัดอื่นๆ จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่ (พฤษภาคม 2560) พบว่าลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าได้พัฒนาจากการทอตีนจกอย่างเดียวไปเป็นลักษณะของการทอแบบทั้งผืนอันนำไปสู่การเป็นสินค้าหัตถกรรมที่สามารถสร้างรายได้หลักให้แก่สมาชิกนอกจากการประกอบอาชีพทำไร่ทำนาส่วนสมาชิกคนอื่นๆ มาทอผ้าเป็นครั้งคราวหากมีงานรับจ้างที่ได้ค่าตอบแทนสูงกว่าหรือแน่นอนกว่าก็จะไปทำงานนั้นๆ

อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างยังประสบปัญหาในเรื่องของการรวมกลุ่มที่เหนียวแน่นและการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังขาดความเข้าใจในลักษณะการทำงานเป็นกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ เนื่องจากสมาชิกกลุ่มเริ่มก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุไม่มีผู้สืบทอดภูมิปัญญาจึงทำให้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอตีนจกที่กลุ่มได้ผลิตออกมาไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะเจ้าหน้าที่ของรัฐสังกัดสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยาได้มองเห็นปัญหาดังกล่าวจึงต้องการศึกษาการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างตำบลพระธาตุเชิงแกงอำเภอจุนจังหวัดพะเยามุ่งศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง และศึกษาแนวทางการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างให้มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและสามารถพัฒนากลุ่มให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้สร้างเศรษฐกิจฐานรากให้มั่นคงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างตำบลพระธาตุซิงแก่อำเภอจุน จังหวัดพะเยามีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาด้านการจัดการของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างตำบลพระธาตุซิงแก่อำเภอจุนจังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างตำบลพระธาตุซิงแก่อำเภอจุนจังหวัดพะเยา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างตำบลพระธาตุซิงแก่อำเภอจุน จังหวัดพะเยาผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างตำบลพระธาตุซิงแก่อำเภอจุนจังหวัดพะเยาตามหลักการบริหาร 4M's ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management)(ถนัด เดชทรัพย์, 2550)

1.3.2 การเลือกสนามวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สนามวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านแม่วังข้างตำบลพระธาตุซิงแก่อำเภอจุนจังหวัดพะเยาจำนวน311ครัวเรือนมีประชากรทั้งสิ้น 832คนโดยประชาชนที่สมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างจำนวน50 คน

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกสนามวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น2 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มสมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างจำนวน10คนโดยเลือกเฉพาะผู้ที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง
2. กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง จำนวน 6 คน ดังนี้
 - (1) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจุน จำนวน 2 คน ได้แก่ พัฒนาการอำเภอและนักวิชาการพัฒนาชุมชนผู้รับผิดชอบงานหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
 - (2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุซิงแก และ ส.อบต หมู่ที่ 1 บ้านแม่วังข้าง
 - (3) ผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ จำนวน 2 คน คือ กำนัน ตำบลพระธาตุซิงแก และ ผู้ใหญ่บ้าน บ้านแม่วังข้าง

1.3.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการศึกษาจำนวน10เดือนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2560 – เดือนกุมภาพันธ์ 2561

1.4 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิด(Conceptual Framework)เพื่อการวิจัย ดังนี้

สภาพและปัญหาการจัดการ กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง
-ด้านคน (Man) - ด้านเงิน (Money) - ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) - ด้านการจัดการ (Management)
แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการ กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง
-ด้านคน (Man) - ด้านเงิน (Money) - ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) - ด้านการจัดการ (Management)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

1.5 นิยามศัพท์

ในการวิจัยเรื่องการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างตำบลพระธาตุซิงแกงอำเภอจุน จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้ให้คำนิยามศัพท์ที่ใช้เฉพาะการศึกษาครั้งนี้ดังนี้

1. กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างหมายถึงกลุ่มคนที่รวมตัวกันลงทะเลเบียนสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์(OTOP)กับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยาเพื่อทอผ้าตีนจกสำหรับจำหน่ายในหมู่บ้านแม่วังช้างตำบลพระธาตุซิงแกงอำเภอจุนจังหวัดพะเยา
2. ด้านคน หมายถึง การจัดการสมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง
3. ด้านเงิน หมายถึง การจัดการเงินทุนเกี่ยวกับรายรับ รายจ่าย ของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง

4. ด้านวัสดุอุปกรณ์ หมายถึง การจัดการวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ได้แก่ ฝ้ายและด้าย
5. ด้านการจัดการ หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่องการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างตำบลพระธาตุซิงแกงอำเภอจุน จังหวัดพะเยา ในครั้งนี้เพื่อ

1. กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างได้ทราบแนวแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการจัดการของกลุ่มฯ
2. กลุ่มทอผ้าอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มให้ดียิ่งขึ้น
3. หน่วยงานราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้องได้สารสนเทศเพื่อใช้ในการวางแผนและพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มฯ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภोजุน จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความเป็นมาของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง
2. ความเป็นมาของผ้าทอและผ้าทอตีนจก
3. แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม
4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ความเป็นมาของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง

การรวมกลุ่มเพื่อทอผ้าของหมู่บ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภोजุน จังหวัดพะเยา เริ่มต้นจากครอบครัวของนายพล พรหมเสน ปัจจุบันอายุ 52 ปี ที่อพยพมาจากภาคอีสานเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภोजุน จังหวัดพะเยา เมื่อประมาณ 30 กว่าปีมาแล้ว โดยครอบครัวนี้ประกอบอาชีพดั้งเดิมด้านการเกษตร คือ การทำนา ทำไร่ข้าวโพด และทำสวนมะขาม ขณะเดียวกันครอบครัวนี้ได้ทอผ้าเป็นอาชีพเสริม โดยใช้เวลารว่างจากการทำการเกษตร ผ้าที่ทอจะมีลักษณะเป็นผ้าขาม ผ้าขามม้า และเสื่อปูนั่ง สำหรับใช้ในครอบครัว

หลังจากนั้นประมาณในปี พ.ศ. 2539 มีผู้หญิงในหมู่บ้านชื่อ นางปุ๋ย สาสี ได้ไปแต่งงานกับคนจังหวัดแพร่ ที่เป็นครอบครัวที่ทำการทอผ้าตีนจก ก็ได้เรียนรู้การทอผ้าตีนจกจากครอบครัวนี้ และเมื่อ นางปุ๋ย สาสี ได้กลับมาตั้งถิ่นฐานยังบ้านเดิมที่บ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภोजุน จังหวัดพะเยา ก็ได้นำความรู้การทอผ้าตีนจกจากจังหวัดแพร่มาเผยแพร่ในหมู่บ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง จังหวัดพะเยา ทำให้หมู่บ้านนี้เริ่มมีการทอผ้าตีนจกเกิดขึ้น ชาวบ้านละแวกใกล้เคียงก็ให้ความสนใจมาฝึกการทอผ้ากับนางปุ๋ย สาสี เกิดเป็นกลุ่มทอผ้าขึ้นมาในหมู่บ้านสองกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ

ด้วยนายพล พรหมเสน ก็มีความสนใจการทอผ้าตีนจก ได้มาฝึกการทอผ้าตีนจกกับนางปุ๋ย สาสี และคิดประดิษฐ์ลวดลายการทอผ้าฝ่ายขึ้นมาใหม่ ก่อให้เกิดการตื่นตัวของชาวบ้านในชุมชนแห่งนี้หันมาทอผ้ายามว่างจากการทำการเกษตรเพื่อเป็นอาชีพเสริมก่อนให้เกิดรายได้ ทำให้กลุ่มสมาชิกมีรายได้เสริมเฉลี่ยปีละประมาณ 7,000 บาท ซึ่งรวมต้นทุนในการทอผ้าทั้งหมด และมีการค้าขายกันในชุมชน โดยเฉลี่ยสมาชิกหนึ่งคนทอผ้าตีนจกใช้เวลา 5 – 7 วัน มีต้นทุนประมาณ 200 บาท และนำไปฝากขายกับนายพล พรหมเสน

หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลมีการส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนทั้งในสังคมเมืองและสังคมชนบท ตลอดจนนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น งานฝีมือหัตถกรรมต่าง ๆ ก็ยังมีผลส่งให้กลุ่มทอผ้าในบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ได้มีการทอผ้าแบบตีนจกเพื่อการจำหน่ายเป็นรายได้ ภายใต้นโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในปี พ.ศ. 2544 หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุขิงแกง ได้ให้การสนับสนุนกลุ่มทอผ้านี้ โดยเสนอให้ตั้งกลุ่มขึ้นมาอย่างเป็นทางการ และให้ทุนกู้ยืมแก่ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทอผ้า เพื่อนำไปใช้ทำก็ทอผ้าซื้อด้าย วัสดุอุปกรณ์ในการทอผ้า โดยให้ยืมรายละ 2,000 บาท ซึ่งในขณะนั้นมีชาวบ้านที่สนใจการทอผ้าตีนจกประมาณ 10 ราย เงื่อนไขการกู้ยืมให้สมาชิกกลุ่มทอผ้าใช้คืนปีละ 500 บาท โดยไม่มีดอกเบี้ย

ตามนโยบายของรัฐบาลและเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจแบบชุมชน กลุ่มทอผ้าที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการนี้มี นางแสงมอน คุณารูป ได้รับเลือกเป็นประธานกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา เนื่องจากเคยเป็นตัวแทนของหมู่บ้านไปประชุมที่อำเภอ แต่ประธานกลุ่มผู้นี้ทอผ้าที่บ้านแบบกลุ่มอาชีพตามธรรมชาติ ส่วนนายพล พรหมเสน เนื่องจากเป็นผู้ชาย ได้รับการยกย่องให้เป็นผู้รู้และทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดการทอผ้าตีนจกให้แก่สมาชิกและผู้สนใจในหมู่บ้าน ตลอดจนการคิดตลาดขายการทอผ้าตามคำสั่งซื้อของลูกค้า และด้วยความเป็นโสด ไม่มีครอบครัว ทำให้นายพล พรหมเสน เป็นตัวแทนของกลุ่มไปร่วมการประชุมการอบรมของอำเภอ จังหวัด และระดับประเทศอยู่เสมอๆ ตั้งแต่ พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา ทำให้นายพล พรหมเสน ได้รับความรู้ใหม่ๆ และติดต่อกับลูกค้าเพื่อจำหน่ายผ้าตีนจก รวมทั้งการประชาสัมพันธ์กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา และเมื่อไปร่วมกิจกรรม นายพล พรหมเสนก็จะนำมาถ่ายทอดให้แก่สมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจก ซึ่งบางครั้ง นายพล พรหมเสน ก็ไม่สามารถถ่ายทอดได้ทั้งหมด สาเหตุที่ประธานกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา และสมาชิกผู้หญิงรายอื่นๆ ไม่สามารถไปร่วมกิจกรรมนอกหมู่บ้านได้ เนื่องจากการมีครอบครัว และสามีไม่อนุญาตให้ไปต่างถิ่น

สภาพการรวมกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ประสบปัญหา คือ มีการทอผ้าในแต่ละปีจำนวนรวมกันแล้วประมาณ 30 ผืน ซึ่งถือว่ามียุติมาณที่น้อย เนื่องจากสมาชิกมีก็สำหรับทอผ้าที่บ้านของตนรวม 50 ราย แต่มีสมาชิกที่ทอผ้าเป็นอาชีพหลักเพียง 10 ราย และปัจจุบันลดลงเหลือเพียง 2 ราย ส่วนสมาชิกรายอื่นๆ ที่ทอผ้าอยู่ที่บ้านเมื่อได้ผลผลิตผ้าทอ ก็จะนำไปฝากขายที่บ้านของนายพล พรหมเสน ซึ่งถือเป็นที่ทำกรศูนย์ชั่วคราวของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ในกระบวนการทอผ้าตีนจกของกลุ่มนี้ ใช้เวลาทอประมาณ 5 – 7 วัน หรือมากกว่านั้น จึงจะได้ชิ้นงานออกมา และผลผลิตผ้าทอกลุ่มนี้ไม่สามารถตั้งราคาได้สูง เนื่องจากมีผ้าทอราคาถูกลงจากฝักราวที่มีพ่อค้าแม่ค้ามาวางขายบริเวณชายแดนบ้านฮวก อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา ผ้าทอของฝักราวแม้จะมีคุณภาพดีไปกว่าผ้าทอของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง แต่มีลวดลายคล้ายกันและราคาถูกกว่า ทำให้ผู้ซื้อบางส่วนหันไปซื้อผ้าทอจากฝักราวแทน นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างที่ทำการทอผ้าเป็นอาชีพเสริม เมื่อถึงฤดูกาลทำการเกษตรจะให้ความสำคัญกับการทำการเกษตรมากกว่า และทิ้งการทอผ้าไป มีผลทำให้ในบางครั้งการทอผ้าตามคำสั่งซื้อที่เข้ามาขายนายพล พรหมเสน ต้องล่าช้าไปหรือไม่สามารถรับคำสั่งซื้อได้

อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง ตำบลพระธาตุซิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา กรณีลูกค้ามีคำสั่งซื้อเข้ามาจำนวนมาก นายพล พรหมเสน ในฐานะผู้ที่บริหารจัดการด้านการตลาดของกลุ่มต้องขอร้องด้วยวาจาเป็นครั้งคราวให้สมาชิกมาช่วยทอผ้าตามคำสั่งซื้อหรือนายพล พรหมเสนต้องมาทอผ้าเองแทนสมาชิกที่ทำงานไปเพื่อทำงานด้านการเกษตร

ในขณะเดียวกัน มีหน่วยงานราชการที่เข้ามาสนับสนุนกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง ตำบลพระธาตุซิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา คือ ศูนย์การศึกษาอนุเคราะห์และการศึกษาตามอัธยาศัยได้เข้ามาจัดอบรมเกี่ยวกับการทอผ้าตีนจกลวดลายใหม่ๆ ยังพื้นที่ ณ บ้านนายพล พรหมเสน และหอประชุมอำเภอจุน จังหวัดพะเยา สำนักงานพัฒนาชุมชน สนับสนุนให้นำผ้าทอตีนจกเข้าร่วมงานจัดแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในงานต่างๆ ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการ การส่งเสริมตลาด การประชาสัมพันธ์ และมีการเสนอแนะให้พัฒนาลวดลายและสีสันทันใหม่ๆ ที่ได้รับความนิยมจากท้องตลาด รวมถึงพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ดูสวยงาม สะดุดตา และได้นำผ้าทอตีนจกลงทะเบียน OTOP ตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

2.1.2 ความเป็นมาของผ้าทอและผ้าทอตีนจก

1) ผ้าทอและประวัติผ้าทอ

ผ้า คือ องค์กรประกอบอย่างหนึ่งของปัจจัยสี่ อันได้แก่ เครื่องอาศัยยังชีพพื้นฐานของมนุษย์ 4 ประการ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ผ้าจึงมีความสำคัญและสัมพันธ์กับวัฒนธรรมของมนุษย์มาตั้งแต่ยุคดั้งเดิมหรือในยุคบรรพกาล

วิวัฒนาการทอผ้าได้รับการคิดค้นและปรับปรุงติดต่อกันมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งถึงปัจจุบันนักโบราณคดีได้ค้นพบวิวัฒนาการการทอผ้าในระยะเริ่มแรกมีอยู่ 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การนำเส้นใยพืชมาสานขัดกันโดยไม่มีแบบแผนเพียงพอให้เกาะเกี่ยวกันเป็นผืน

ระยะที่ 2 การชิงเส้นใยหรือเส้นด้ายจากคาน เรียงขนานกันลงมาในแนวตั้งและถ่วงน้ำหนักลงด้วยไม้คานอีกอันหนึ่ง ซึ่งจะเป็แรงดึงให้เส้นด้ายยืนชิงตั้ง เมื่อสอดเส้นด้ายขวางสลับเข้าไประหว่างด้ายยืนและดึงให้ตั้งจะทำให้เนื้อผ้าแน่นขึ้น ซึ่งใช้กันในสมัยกรีกโบราณ ปรากฏหลักฐานประมาณ 560 ปี ก่อนคริสตกาล ในประเทศอังกฤษตอนต้นยุคสำริด นอกจากนี้ยังพบว่ามียูนิในแถบทะเลสาบสวิสซ์

ระยะที่ 3 การนำเส้นด้ายมาชิงระหว่างไม้หลัก 2 อัน วิธีนี้จะทำให้เส้นด้ายที่ชิงมีความสม่ำเสมอ เนื่องจากมีหลักยึด การชิงเส้นด้ายแบบนี้มี 2 ลักษณะ คือ ชิงในแนวตั้ง (Vertical Type) และชิงในแนวนอน (Horizontal Type)

ระยะที่ 4 เครื่องทอผ้าแบบ Back – Strap ซึ่งเป็นวิวัฒนาการมาจากการทอผ้าแบบ Horizontal Type โดยการชิงกับไม้คาน 2 อันในแนวนอน คานด้านหนึ่งผูกติดกับหลัก ส่วนคานอีกด้านหนึ่งผู้ทอจะใช้ปลายหลังคล้องหัวท้ายติดกับเอวของตน ฉะนั้นวิธีการนี้จึงเรียกว่าการทอแบบ Back – Strap เครื่องทอลักษณะนี้ความตึงของด้ายยืนจะไม่คงที่ผู้ทอสามารถบังคับให้ด้ายยืนตึงหรือหย่อนได้ตามความต้องการ ซึ่งทำให้เกิดผลดีในการทำให้เนื้อผ้ามีความเรียบและสม่ำเสมอ ผู้ทอจะโน้มตัวไปข้างหน้าเมื่อต้องการให้ด้ายยืนหย่อน และเอนตัวมาด้านหลัง เมื่อต้องการให้ด้ายยืนตึง เครื่องทอแบบนี้พบในแถบคาบสมุทรแปซิฟิก เช่น ในประเทศญี่ปุ่น หมู่เกาะมลายู จีน พม่า และธิเบต ปัจจุบันยังคงใช้อยู่ในเปรู กัวเตมาลา และเม็กซิโก (ปวีณา ใจคำ, 2545: 6-9)

ในประเทศไทย หลักฐานเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มในยุคเก่ามีน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจากเครื่องนุ่งห่มผลิตจากเส้นใยพืชซึ่งผุพังง่าย มักเสื่อมสลายไปตามกาลเวลา จากการศึกษาด้านโบราณคดีในประเทศไทย หลักฐานที่พบคือ ภาพจิตรกรรมบนเพิงผาหรือผนังถ้ำต่างๆ ในหลายแห่ง ภาพเหล่านี้มักแสดงลักษณะมนุษย์กำลังเดินรำหรือประกอบพิธีกรรมต่างๆ สันนิษฐานกันว่ามนุษย์ในยุคหินเก่าอาจใช้หนังสัตว์ หญ้า ใบไม้ และเปลือกไม้เป็นเครื่องนุ่งห่ม จนกระทั่งถึงสมัยยุคหินใหม่ หรือประมาณ 3,000 – 4,000 ปีมาแล้วที่มนุษย์รู้จักการปั่นเส้นด้ายจากใยพืชเพื่อนำมาสานทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม หลักฐานเท่าที่พบในแหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ได้แก่ ลวดลายรอยประทับของเชือกหรือเส้นใยที่บิดเป็นเกลียวบนภาชนะดินเผา เศษใยที่ติดอยู่วัตถุทองแดง และเหล็ก หินหุผ้าเปลือกไม้ และแวดดินเผาซึ่งเป็นอุปกรณ์ชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับปั่นด้าย

จากการวิเคราะห์เส้นใยที่เป็นหลักฐานทางโบราณคดี ทำให้มีการสันนิษฐานว่าผ้าทอที่ผลิตขึ้นในยุคก่อนประวัติศาสตร์นั้น ผลิตจากป่านเส้นใยกัญชา (Hemp) ซึ่งเป็นเส้นใยที่ได้จากลำต้นของพืชชนิดหนึ่ง ส่วนการผลิตผ้าเส้นใยฝ้ายและไหมนั้น คงเกิดขึ้นในยุคหลังต่อๆ มา โดยมีข้อสันนิษฐานว่าการเพาะปลูกฝ้ายในไทยนั้น อาจมีต้นกำเนิดมาจากอินเดีย ส่วนไหมนั้น อาจมีต้นกำเนิดมาจากจีน

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมกสิกรรมที่มีระบบการผลิตแบบเลี้ยงตนเอง ตลอดจนการแลกเปลี่ยนค้าขายกันทั้งในระดับหมู่บ้านและการติดต่อกับชุมชนที่อยู่ห่างไกลด้วยการทอผ้า ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญของสตรีไทยในอดีต ดังคำพังเพยโบราณที่ว่า “เมื่อหมดหน้านา ผู้หญิงทอผ้า ผู้ชายตีเหล็ก” เพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน การปลูกข้าวเพื่อทำกิน และการปลูกฝ้ายเพื่อนำมาปั่นและทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม จึงเป็นระบบการผลิตที่ควบคู่กันมาแต่โบราณกาล ส่วนในกรณีที่ชุมชนใดไม่สามารถปลูกฝ้าย หรือผลิตผ้าทอเองไม่ได้มีการแลกเปลี่ยนค้าขายกันระหว่างชุมชนมาช้านานเช่นกัน

ผ้าทอไม่เพียงแต่มีประโยชน์ในการใช้นุ่งห่ม เพื่อป้องกันความหนาวเย็นหรือเป็นอาภรณ์ปกปิดร่างกายเท่านั้น การพัฒนารูปแบบการผลิต การย้อมสี และเทคนิคการทอสอดใส่ลวดลายต่างๆ นับเป็นงานศิลปะที่ทำให้ผืนผ้ามีความวิจิตรงดงามเป็นสิ่งสะท้อนค่านิยมวัฒนธรรมและสังคมของผู้ทอ หรือผู้สวมใส่เป็นอย่างดี ในวิถีชีวิตพื้นบ้านของไทย เราจะพบว่าผู้ทอผูกพันกับช่วงวัยของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย (สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2548: 14 – 18)

ผ้าและงานทอนับเป็นผลงานของความเจริญรุ่งเรืองทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของผู้คนในโลกนี้ จากหลักฐานทางโบราณคดีที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน พบว่าดินแดนซึ่งเป็นราชอาณาจักรไทยอยู่นี้ มีการทอผ้าขึ้นมาใช้แล้วไม่ต่ำกว่า 2,500 ปี โดยหมู่ชนที่อาศัยและกระจายกระจายอยู่ทั่วไปในเขตแหลมทองนี้ แม้แต่เส้นไหมก็พบว่ามี การนำมาทอเป็นผ้าตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์มาแล้ว โดยเฉพาะในแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงที่พบว่ามี การทอผ้าไหมมาก่อนที่จีนจะนำไปทอเป็นผ้าไหมจนแพร่หลายไปทั่วโลก

การทอผ้าพื้นบ้านของไทยนั้นมีการกระจายอยู่ทั่วไป รูปแบบของผ้าแต่ละกลุ่มชนจะมีความแตกต่างกันไปตามคตินิยม ความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชนในแต่ละท้องถิ่นของประเทศ มีทั้งผ้าพื้นสีเรียบๆ และผ้าที่มีลวดลายอันเองมาจากกรรมวิธีที่ประณีต

อย่างไรก็ตาม สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงเข้าพระทัย และทรงเล็งเห็นความสำคัญของผ้าในฐานะบันทึทางธรรมชาติ จึงได้ทรงสนับสนุนให้ประชาชนในทุกท้องที่ทอผ้าตามแบบฉบับที่เคยได้รับการอบรมถ่ายทอดสืบกันมาแต่โบราณ ไม่ว่าจะเป็นการทอผ้าฝ้ายลายดอก พิกุลของภาคใต้ ผ้าทอยกดอกชนิดต่างๆ ของภาคเหนือ ผ้าซิดของภาคอีสาน และผ้าจกของภาคกลาง ได้ทรงสนับสนุนให้ประชาชนทอผ้าเป็นอาชีพเสริม โดยมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพเป็นเจ้าจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และครูผู้สอนไปดำเนินการฝึกอบรมให้อย่างกว้างขวางและได้รับผลสำเร็จเป็นอย่างดี (อรนุช อิศรางกูร ณ อยุธยาและคณะ, 2535: 232)

สรุปได้ว่าผ้าทอมือมีบทบาทสำคัญที่ผูกพันกับวิถีชีวิตพื้นบ้านไทยมาช้านานในปัจจุบันแม้ว่าสังคมจะแปรเปลี่ยนไปจากอดีตมากแล้วก็ตาม การทอผ้าก็ยังคงเป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีปรากฏสืบทอดในหลายท้องถิ่น ในบางแห่งก็ได้มีการส่งเสริมและพัฒนาเทคนิคการทอ ผลิตออกจำหน่ายจนเป็นอุตสาหกรรมที่ขึ้นชื่อของท้องถิ่นนั้นๆ วัฒนธรรมการทอผ้าได้พัฒนาจากการผลิตเพื่อใช้นุ่งห่มในวิถีชีวิตพื้นบ้านไปสู่การผลิตเพื่อเศรษฐกิจ ผ้าทอพื้นบ้าน พื้นเมืองในชนบทต่างๆ ได้รับการเลือกสรรนำกลับมาใช้ใหม่ โดยผู้คนในสังคมเมือง การฟื้นฟูค่านิยมการแต่งกายแบบพื้นเมือง การแสวงหาเอกลักษณ์ของความเป็นไทย ได้ทำให้คนไทยหันกลับมานิยมการแต่งกายด้วยผ้าทอพื้นเมืองอีกครั้ง ด้วยวัฒนธรรมการแต่งกายอันหลากหลาย ทั้งแนวสากลอย่างตะวันตก แนวพื้นบ้านพื้นเมืองแบบไทยๆ ผ้าทอพื้นเมืองของไทยก็ได้รับการปรับปรุงแบบให้เหมาะสมกับการใช้สอยในสังคมปัจจุบัน

2) ประวัติผ้าทอตีนจก

กฤษณี วงษ์ศรียา (2547) กล่าวถึงการทอผ้าตีนจก หมายถึง การสร้างลวดลายขึ้นบนผืนผ้าด้วยการจก คือ การสอดหรือควักเส้นฝ้ายสีต่างๆ ที่พุ่งสลับกัน เพื่อให้เกิดเป็นรูปและลวดลายต่างๆ ขึ้นมา โดยใช้ขนเม่น โลหะ หรือไม้ปลายแหลมเป็นเครื่องมือ

ลัวะ ซึ่งอยู่ในตระกูลภาษามอญเขมร เป็นกลุ่มชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย คือ ก่อนหน้าการจัดตั้งรัฐของชนชาติไทยโยนก (ไทยวนหรือคนเมือง) ณ ริมฝั่งแม่น้ำโขง ในราวคริสต์ศตวรรษที่ 11 หรือ 12 และอาณาจักรล้านนาในคริสต์ศตวรรษที่ 13 เชียงใหม่คือเมืองหลวงศูนย์กลางของล้านนา มีปรากฏหลักฐานคล้ายคลึงกับภาพจิตรกรรมฝาผนังที่วิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร และที่วิหารวัดบวรนครหลวงในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งวาดขึ้นในราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 แต่เป็นภาพที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพม่ากับล้านนาในศตวรรษที่ 16 ผ้านุ่งของผู้หญิงล้านนาเป็นผ้าชิ้นลายขวาง ซึ่งต่างจากผ้าชิ้นของอีสานที่เป็นลายทางตั้ง เรียกกันว่า “ชิ้นตามะนาว” นิยมลายขวางสีเหลืองหรือสีเขียว สำหรับผ้าชิ้นผู้หญิงสูงอายุที่เรียกว่า “ชิ้นก่านคอควย” มีลักษณะสะท้อนถึงอิทธิพลของชิ้นแบบลัวะ คือเป็นชิ้นสีดำมีลายขวางสีแดง 2 แถวคาดตรงหัวชิ้นและตีนชิ้น สำหรับผ้าชิ้นที่ใช้นุ่งเวลามุ่งงานจะเป็นชิ้นที่ต่อเชิงด้วยตีนจก ลวดลายตีนจกที่พบมากคือลาย “นกกินน้ำร่วมต้น” และลายสีเหลี่ยมข้าวหลามตัด ซึ่งเป็นลายเรขาคณิตแบบไท สีและลวดลายจะบ่งบอกถึงความแตกต่างของตีนจกในแต่ละแห่ง แต่อยู่ภายในโครงสร้างเดียวกันคือส่วนบนของตีนจกจะเป็นส่วนที่มีลวดลายจก ส่วนเชิงล่างสุดของตีนชิ้นจะเป็นผ้าพื้นสีแดง ตีนจกแบบเชียงใหม่นิยมจกด้วยตีนบนผ้าสีดำ ในขณะที่ตีนจกแบบแม่แจ่มมักจะนิยมใช้ฝ้ายหนาสีเหลืองจกลายแน่น ฝ้ายคือวัตถุดิบสำคัญในภาคเหนือ ถึงแม้ว่าไหมจะได้รับการส่งนำเข้าจากจังหวัดน่านสำหรับราชสำนักเชียงใหม่ก็ตาม

ช่วงบนของร่างกายทั้งหญิงและชายมักจะไม่มีสวมใส่อะไร แต่จะมีผ้าคลุม ซึ่งสำหรับผู้หญิงจะห่มเฉียงแบบผ้าสไบในเวลาทำงานบุญ ผ้าสไบนี้ทำจากผ้าไหมหรือผ้าที่สั่งซื้อจากจีนหรืออินเดีย ผู้ชายจะนุ่งผ้าขนาดสั้นแบบลกเขมรเพื่อโชว์ลายสักขา อิทธิพลของผ้าจากราชสำนักไทยภาคกลางปรากฏในภาคเหนือภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อล้านนามีฐานะเป็นประเทศราชของกรุงเทพฯ ใน ค.ศ. 1782 ที่เห็นได้ชัดคือการใช้ดินแบบอินเดียและเปอร์เซียบนพื้นผ้าของกลุ่มเจ้านายฝ่ายเหนือและชนชั้นสูง ศูนย์กลางการผลิตผ้าทอยกตั้งเริ่มที่ลำพูนในศตวรรษนี้ และทุกวันนี้ก็มีการทอให้แก่ราชสำนักไทย สำหรับการทอแบบไทยวยังคงทอกันอยู่ที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ที่ซึ่งผู้หญิงชาวบ้านจะทอผ้ามัดหมี่ เส้นยืนแบบลัวะ สำหรับใช้นุ่งเป็นผ้าชิ้นในชีวิตประจำวัน ในปัจจุบันได้มีการฟื้นฟูการย้อมสีธรรมชาติที่อำเภอจอมทอง และก็มีมีการทอผ้ามัดหมี่เส้นยืนลวดลายแบบสากลเพื่อตัดเป็นเสื้อผ้าสมัยใหม่และเป็นผ้าสำหรับทำเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ (ทรงพล ศิวานนท์, 2538 :11 - 13)

ผ้าทอตีนจก เป็นงานศิลปะที่ประณีต มีบทบาททางสังคม คือ การใช้สวมใส่ในโอกาสพิเศษ เป็นผ้าที่ไม่ใช้สวมใส่ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งมีสถานที่แสดงถึงความมีค่า มีเกียรติและศักดิ์ศรี บ่งบอกถึงวัฒนธรรมการใช้ผ้าของชุมชน คุณค่าผ้าตีนจกจำแนกได้ ดังนี้

1. ผ้าตีนจกมีค่า มีราคาในตัวเอง เปรียบเสมือนทรัพย์สินอย่างหนึ่ง เช่น ปรากฏหลักฐานว่ามีการรวบรวมผ้าตีนจกจากชาวบ้านเพื่อใช้เป็นของขวัญส่งให้แก่เจ้าเมืองเชียงใหม่
2. ผ้าตีนจกเป็นสื่อกระชับความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เป็นเครื่องแสดงคุณค่าทางจิตใจ เป็นตัวแทนแห่งความรัก และความเคารพนับถือที่บุคคลในชุมชนสื่อต่อกันเพื่อกระชับความสัมพันธ์ของเครือญาติ เช่น การใช้ผ้าตีนจกเป็นของขวัญที่แม่เตรียมไว้รับไหว้แก่ลูกสาวในวันออกเรือน และลูกสะใภ้ใช้ผ้าตีนจกและเสื้อผ้าเป็นของขวัญพ่อแม่สามี
3. บทบาทที่เชื่อมโยงกับความเชื่อทางศาสนาเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดที่ชาวไทยวนเชื่อความตายคือการได้กลับคืนสู่ภพเก่า ในงานของ Susan (1992, p. 58-59) กล่าวถึงผ้าทอในพิธีเกี่ยวกับความตายว่า เมื่อมีคนตายอยู่บนบ้าน ร่างนั้นจะถูกแต่งด้วยเสื้อผ้าที่ดีที่สุด มีเครื่องประกอบพิธีต่างๆ เช่น ผ้าห่ม ที่นอน รวมถึงเสื้อผ้าของผู้ตาย ในศพผู้หญิงมักสวมผ้าชิ้นไปพร้อมๆกับร่าง มีความเชื่อว่าจะเป็นสิ่งจำเป็นในสรวงสวรรค์ ผู้สูงอายุจะมีการเตรียมตัว เตรียมข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นเพื่อตนเอง ทั้งนี้หมายถึงการทอผ้าจากเตรียมไว้เพื่อการตาย โดยเฉพาะของผู้หญิงไทยวนมีการทำบุญหรือทางเหนือเรียกว่าคร่ำตานด้วยชิ้นตีนจก รวมทั้งข้าวของเครื่องใช้อื่นๆ ถวายวัดเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วได้ใช้ นอกจากนี้ยังมีการใช้ผ้าตีนจกในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหาร เพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการเพาะปลูก โดยใช้เป็นเครื่องเช่นสักการะแม่โพสพในพิธีขึ้นหลองข้าว (ยุงข้าว)

4. ผ้าตีนจกถูกสวมใส่ในงานพิธีกรรมสำคัญทางศาสนา เช่น ผู้หญิงใส่ชิ้นตีนจกไปทำบุญที่วัดในวันพระ วันเข้าพรรษา งานปอยหลวง (งานเฉลิมฉลองทางศาสนา) ขณะที่ผู้ชายไทยวนจะใช้ผ้าตีนจกเป็นผ้าพาดบ่า ผ้าคลุมหัวนาคนในพิธีอุปสมบท และผ้าตีนจกยังถูกออกแบบให้เป็นผ้าคลุมโลงศพในวาระสุดท้ายอีกด้วย

5. ผ้าตีนจกเป็นเครื่องบ่งบอกถึงสถานะของผู้สวมใส่ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า ในศตวรรษที่ 19 เสื้อผ้าชาวบ้านธรรมดาเป็นแบบเรียบง่าย ผู้ชายใส่ผ้าเตี่ยวสั้นๆ ผู้หญิงนุ่งผ้าชิ้นแบบธรรมดาเชิงก็เป็นสีใดสีหนึ่ง คนที่มีตระกูลสูง ฐานะดี ผู้ชายจะสวมผ้าเตี่ยวกับเสื้อ ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้าชิ้นซึ่งมีลวดลายขวางเป็นแถบ (ชิ้นดำ) ตีนชิ้นจะมีการนำเอาผ้าจก (ตีนจก) มาตกแต่ง ลวดลายผ้าตีนจกมักจะเป็นเส้นสีทองหรือดินทอง เงินแซมอยู่ระหว่างฝ้ายหรือไหม (นพพร พวงสมบัติ, 2547 : 37 – 38)

“ชิ้นตีนจก” คือผ้าชิ้นที่จัดทำลวดลายเป็นพิเศษที่ส่วนเชิง การจกจะใช้ด้ายหลายสี ลวดลายสลับซับซ้อน ลิ้นตีนจกประกอบด้วย 3 ส่วนคือ หัวชิ้น คือผ้าอีกชิ้นหนึ่งที่ทำมาต่อเป็นส่วนหัวหรือส่วนที่อยู่ตรงเอวของผู้นุ่ง หัวชิ้นนี้จะเป็นผ้าพื้นสีขาวหรือแดง ตัวชิ้นคือผ้าชิ้นในส่วนกลางทอเป็นลายขวาง สีที่พบมากคือสีเหลืองสลับกับสีแดงหรือดำแถบเล็กๆ ที่เรียกว่าชิ้นตาบ้านาว (ชิ้นตามะนาว) หรือชิ้นตาหมู ส่วนล่างสุดของชิ้นคือตีนชิ้น ซึ่งเป็นส่วนเชิงที่ผู้มีฐานะจะใช้ตีนชิ้นที่ตกแต่งด้วยการจก

การจกทำด้วยด้ายหลายสีมีลวดลายต่างๆ เช่น ลายนก ลายเขี้ยวหมา ลายหงส์คุ่ม เป็นต้น ในการจกตีนชิ้นที่ซับซ้อนมากคือ ผ้าที่มีสองสีคือสีแดงและดำรอยต่อของสีทั้งสองอยู่ตรงกลางแบ่งครึ่งของสีทั้งสองพอดี ซึ่งเทคนิคการพุ่งด้ายสองสีพบที่กลุ่มคนเมืองที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น เมื่อพุ่งเส้นพุ่งสีดำผ่านเส้นยืนไปครึ่งหนึ่ง ก็จะพุ่งสีแดงมาจากอีกด้านหนึ่งเพื่อเกาะกันตรงกลางคล้ายเทคนิคการล้วงของชาวไทลื้อ ทำให้ผ้าพื้นมีสองสีและหนา ตีนจกยังแบ่งได้เป็นส่วนๆ คือ จกส่วนบนที่พบจกเป็นลายนก ลายสามเหลี่ยมหรือลายอื่นๆ ตอนกลางลายเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ส่วนปลายล่างทำเป็นลายที่มีเส้นต่อลงมาเรียกว่า ทางสะเปา (อ่าน “ทางสะเปา”) ในด้านลวดลายบนหน้าหมอนหกคือ หมอนที่ใช้หนุนมีลักษณะอย่างกล่องสี่เหลี่ยมผืนผ้า เย็บเป็นช่อง 6 ช่อง ยัดด้วยนุ่น เป็นต้น ตัวหมอนและปลอกหมอนเป็นผ้าพื้นสีขาว หมอนที่ใช้หนุนเป็นปกตินั้นไม่นิยมทำลายจกคงใช้เพียงผ้าสีแดงเท่านั้นเป็นด้านข้าง หมอนที่มีลายจกจะเป็นหมอนที่ใช้รับแขกมากกว่าในการจกลวดลายนั้น จะจกลายที่ด้านข้างของหมอนเป็นหกช่อง เป็นการจกที่มีขนาดเล็กกว่าชิ้นตีนจก ลวดลายไม่ซับซ้อน

ผ้าทอภาคเหนือแถบล้านนาไทย ได้แก่ จังหวัดเชียงราย พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน เชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน จะมีกลุ่มชนไทยวนและไทยลื้อที่เป็นกลุ่มชนดั้งเดิมของล้านนาไทย ซึ่งผู้หญิงไทยวนและไทยลื้อยังคงรักษาวัฒนธรรมการทอผ้าในรูปแบบและลวดลายที่สืบทอดกันมา ช้านาน โดยเฉพาะการทอชิ้นตีนจก ผ้าซิด และผ้าที่ใช้เทคนิคเกาะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชนชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่ไม่ได้พูดภาษาตระกูลไทแต่อาศัยอยู่ทางภาคเหนือบริเวณล้านนาไทย เช่น ลื้อ ลัวะ กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ มอญ และไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ เช่น แม้ว มูเซอ อีเก้อ เย้า ลีซอ เป็นต้น ทั้งนี้ กลุ่มชนดังกล่าวต่างมีวัฒนธรรมการทอผ้าที่ส่วนใหญ่เป็นผ้าฝ้าย และมีการตกแต่งลวดลายที่แสดงออกถึงเผ่าพันธุ์ของตน

ส่วนการทอยกดอกและการทอชิ้นใหม่ต่อตีนจกยกดินเงินดินทองนั้น จะรู้จักกันในหมู่เจ้านายชั้นสูงของภาคเหนือ และได้มีการอบรมให้หญิงชาวบ้านในหลายแห่ง เช่น เชียงใหม่ ลำพูน ได้ทอจนทำเป็นอุตสาหกรรมในหมู่บ้านอยู่หลายแห่งจนถึงทุกวันนี้ (ชนิษฐา จิตชินะกุล, 2552)

ผ้าจกนั้นมีกรรมวิธีทำลวดลายผ้าโดยวิธีเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษเช่นเดียวกับผ้าซิด แต่ต่างกันที่การใช้ในผ้าจกมีกระบวนการที่ซับซ้อนกว่า การทอลวดลายบนผืนผ้าด้วยวิธีการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าเป็นช่องๆ ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า แต่จะใช้หลายสีเป็นช่อง ๆ โดยการสอดเส้นด้ายเหล่านั้นให้เป็นลวดลายหลายสี หลายลวดลาย ตามที่ต้องการ สอดสอดด้ายสีเป็นลวดลายต้องใช้ไม้ไผ่หรือขนแทนช่วยในการสอด “จก” หมายถึง ถ้าง หรือ ควัก อาจกล่าวได้ว่า กรรมวิธีการทอจกเป็นการทอและปักผ้าไปพร้อมๆ กัน แต่แทนที่จะใช้เข็มปัก ก็ใช้ขนเม่นหรือไม้แหลมๆ ค่อยทำลวดลายใหม่สอดสลับสีด้วย การทอผ้าจกต้องใช้เวลามาก จึงไม่นิยมทอผ้าเป็นผืน ผู้ใดทอผ้าจกทั้งผืนได้ แสดงถึงฐานะที่ของผู้สวมใส่ เพราะมีเวลามากพอที่จะนั่งทอจกได้ทั้งผืนเช่นนั้น ฉะนั้นผ้าจกจึงใช้เป็นส่วนประกอบของชายผ้า ถ้าใช้เย็บต่อชายผ้าชิ้นจะเรียกว่า “ตีนจก” ผ้าจกทอกันมากในภาคอีสาน ภาคกลาง ภาคเหนือ และชาวเขา โดยเฉพาะผ้าจก ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ผ้าจกตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

แหล่งทอผ้าจกที่สำคัญ

- ตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
- ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
- บ้านนามน ตำบลหัวทุ่ง อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
- บ้านนายาย ตำบลหัวเสือ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
- บ้านหลวง ตำบลนาคร้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
- อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์

ลวดลายผ้าจก

ลวดลายผ้าจกตำบลหาดเสี้ยว อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย การทอผ้าจกมีลาย 2 ประเภท คือ ลายหลักและลายประกอบ

ลายหลัก คือ ลายที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในผ้าตีนจก อยู่ตรงกลางของโครงสร้างลายตีนจก ผ้าจกหาดเสี้ยวมีลายหลักดั้งเดิมแบบโบราณอยู่ 9 ลาย ได้แก่ ลายสี่ขอ ลายแปดขอ ลายสิบสองหน่วย ตัด ลายมนสิบหก ลายเครือ่น้อย ลายเครือกลาง ลายเครือใหญ่ ลายสองทอ้ง ลายน้าอ่าง

ลายประกอบ เป็นองค์ประกอบของลายตีนจก ได้แก่ ลายดอกหมี ลายสร้อยพริ้ว ลายดอกแตง ลายดอกมะโอ ลายดอกพิกุลจัน ลายบัวคว่ำบัวหงาย ลายสร้อยสน ลายเม็ดแมงลัก ลายนกคุ้ม ลายนกคาบ ลายนกหมู่ ลายผีเสื้อ (ลายดอกหมี) ลายขามตแดง ลายพันคิง ลายพันปลา ลายเครือขอ ลายหัวสร้อย ลายสร้อยสา ลายกำแพงเมืองจี

ลายลายผ้าจกตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วยลายหลัก ได้แก่ ลายกาบ ลายกาบหักซ้อน ลายกอบดอกแก้ว ลายดอกเซีย ลายโก้งแก้ง ลายโก้งแก้งซ้อนเซีย ลายหน้าหมอน ลายหัวนกคู่ กิณน้ำฮ่วมตัน ลายแคทราย ลายประกอบ ได้แก่ ลายดอกข้างตอก ลายขอ ลายขอประแจ ลายมะลิเลื้อย ลายกุศ ลายขอเหลี่ยม ลายพันปลา ลายนาค ลายต้นไม้

ลวดลายผ้าจกอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ได้แก่ ลายชินตาหมู่โบราณ ลายน้าเต้า ลายไทร กาหม้อโบราณ ลายขวาง ลายดอกแก้ว ลายดอกพิกุล ลายพริกไทย ลายดอกสร้อย เป็นต้น

ลวดลายผ้าจกอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้แก่ ลวดลายเรขาคณิต ลายเครือเถา ลายดอกไม้ ลายนกคู่ เป็นต้น

3) วิธีการทอผ้าตีนจก

การทอด้วย 2 ตะกอ เป็นวิธีในการทออย่างง่ายและรวดเร็วกว่าวิธีการทอทั้งหมด ลวดลายบนผืนผ้าเป็นลายขัดธรรมดา ใช้ทอเป็นผ้าพื้น การทำลวดลายพิเศษต่างๆ จะดำเนินไปบนวิธีการทอแบบนี้เสมอการทอด้วย 3 ตะกอ เป็นวิธีการทอที่ตะกอพิเศษถูกเก็บภายหลังตะกอธรรมดา ในการทอวิธีนี้จะทำให้ได้ลายขัดอีกอย่างหนึ่ง พบในการทอผ้าหม่มเนื่องจากต้องการให้ได้ผ้าเนื้อฟูหนากว่าผ้าธรรมดาการทอด้วย 4 ตะกอ เป็นวิธีการทอที่ทำให้เกิดลวดลายเรขาคณิต เช่น ลายก้างปลา และลายสอง เป็นต้น ในขณะที่ทอนั้นผู้ทอจะต้องเหยียบไม้ เหยียบเพื่อยกตะกอถึงสี่อันตามแบบของลายที่กำหนด (สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่มที่ 8, 2542)

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม

ธรรมชาติของมนุษย์มักจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เพื่อความอยู่รอดและทำให้เกิดการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ ซึ่งการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มและกระบวนการกลุ่มนั้น เกี่ยวข้องกับการแสดงความสัมพันธ์ของมนุษย์ในท้องถิ่นหรือชุมชนที่สามารถทำให้เกิดการพัฒนาและสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน ทั้งนี้ การสร้างสรรค์ต่างๆ เกี่ยวข้องกับการใช้ภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างเป็นมรดกทางสังคมที่ดีงาม โดยการรวมกลุ่มของคนในชุมชนมีการแสดงพฤติกรรมผ่านความคิด ประสบการณ์ที่แตกต่างกัน และเมื่อมารวมกลุ่มกัน ก็จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการพัฒนาภูมิปัญญาดังกล่าวให้เป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของชุมชน ซึ่งการรวมกลุ่มและการทำงานกลุ่ม ถือว่าเป็นหัวใจของงานพัฒนาที่สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า “ถ้าไม่มีกลุ่มก็ไม่มี การพัฒนาเกิดขึ้น (No Group, No Development)” (โกวิทย์ พวงงาม, 2553: 295) ทำให้การศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการจัดการความรู้ของกลุ่มได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

พัฒนา บุญยรัตนพันธุ์ (อ้างถึงใน ทองสุข พระบาง, 2552: 10 - 11) กลุ่มมีนักวิชาการให้ความหมายไว้ว่า คือบุคคลรวมตัวกันตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปโดยมีแบบแผนของการปฏิบัติต่อกันทางจิตวิทยาและเป็นที่ยอมรับกันในสมาชิกของกลุ่มเองและกลุ่มอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มมีแบบอย่างพฤติกรรมรวมกันโดยเฉพาะกลุ่มแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. กลุ่มที่เป็นทางการ (Formal Group) ซึ่งทุกฝ่ายภายในกลุ่มประเภทนี้ค่อนข้างจะมีระเบียบแบบแผนที่แน่นอน มีกฎเกณฑ์แบ่งรับผิดชอบกันอย่างชัดเจน เป็นกลุ่มที่ค่อนข้างมีขนาดใหญ่ มีพิธีการมากกว่า ถือหลักการติดต่อกันในสังคมเป็นส่วนใหญ่ คือ กลุ่มประเภทนี้จัดตั้งขึ้นมาเพื่อที่จะปฏิบัติงานซึ่งต้องใช้ความชำนาญ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง

2. กลุ่มที่ไม่เป็นทางการ (Informal Group) เกิดขึ้นโดยสมาชิกมารวมตัวกันเองตามธรรมชาติ กลุ่มนี้จะมีขนาดค่อนข้างเล็ก มีการติดต่อกันแบบเผชิญหน้า หรือการสนทนาสนทนกันโดยตัว เช่น กลุ่มเพื่อน กลุ่มสนทนา การกลุ่มทำงาน กลุ่มครอบครัว เป็นต้น กลุ่มประเภทนี้อาจมีโอกาสพัฒนาไปสู่กลุ่มที่เป็นทางการต่อไปได้

โดยการรวมกลุ่มมีควรมีหลักการดังนี้

1. ขั้นตอนการจัดตั้งกลุ่ม เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ควรมีหลักเกณฑ์ที่ยึดถือ กล่าวคือการหาผู้นำที่ถนัดเฉพาะเรื่อง มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความสมัครใจ มีสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงกัน ไม่ขัดแย้ง สภาพแวดล้อมเหมือนกัน

2. ขั้นตอนการเคลื่อนไหวของกลุ่ม เป็นการผลักดันให้กลุ่มเกิดพลังต่อรอง มีหลักเกณฑ์ที่ต้องยึดถือ เช่น การประชุม การพบปะ การส่งเสริมแนวคิด ระเบียบวินัย ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพบุคคล ส่งเสริมกิจกรรมให้ต่อเนื่อง ส่งเสริมวิชาการ ส่งเสริมประโยชน์และความรับผิดชอบร่วมกัน

3. ขั้นการเจริญเติบโตของกลุ่มขั้นตอนนี้สมาชิกในกลุ่มเพิ่มจำนวนมากขึ้น ความสัมพันธ์ยังคงเดิมในการดำเนินงาน มีหลักเกณฑ์ควรยึดถือคือ การสร้างสหสัมพันธ์ การรวมกลุ่มขึ้นสร้างหน่วยงานนำขึ้นสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน สร้างกิจกรรม พึ่งพากัน เสริมสร้างความสามารถและประสิทธิภาพกลุ่มด้านวิชาการ สร้างพลังร่วมและสร้างพลังต่อรอง

กระบวนการกลุ่มเป็นวิธีการทำงานของคนที่มารวมกันเป็นกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกตามบทบาทภารกิจ มีความเคารพต่อความคิดเห็นภายใต้ปฏิบัติตามระเบียบของกลุ่ม เพื่อให้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของงาน เป็นการทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคมีลักษณะ ดังนี้

1. การปฏิสัมพันธ์ คือ การแสดงพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มที่ก่อให้เกิดอิทธิพลในอันที่จะทำให้เกิดการโต้ตอบจากพฤติกรรมของบุคคลอื่นๆ พฤติกรรมของบุคคลหนึ่งจะเป็นสิ่งเร้าให้บุคคลอื่นตอบสนอง จะเป็นสิ่งเร้าส่งกลับไปให้และมีการตอบสนองกลับมาในลักษณะซึ่งกันและกัน

2. จุดประสงค์ของกลุ่ม กลุ่มทุกกลุ่มจะต้องมีจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

3. บทบาทของสมาชิก หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะนิสัยของฐานะบุคคลในกลุ่ม การแสดงบทบาทของสมาชิกในกลุ่ม อาจจะมีรูปแบบเหมือนกันหรือต่างกันแล้วแต่ฐานะของบุคคลในกลุ่ม แต่ทุกฐานะ ทุกบทบาทของสมาชิกจะต้องดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่ตั้งไว้

ลีทิโซค วรานูสันติกุล (อ้างใน ปารีชาติ วัลย์เสถียร, 2543: 260) ได้สรุปโครงสร้างของกลุ่มไว้ดังนี้

1. ปทัสถาน เป็นกฎเกณฑ์ที่สมาชิกพึงปฏิบัติตาม เพื่อที่จะทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเป็นไปโดยราบรื่น ปทัสถานมีหลายรูปแบบ เช่น ระเบียบ กฎหมาย คำสั่ง ข้อควรปฏิบัติของสมาชิก

2. สมาชิก เป็นบทบาททางสังคมหรือบทบาทต่างๆ ในกลุ่ม

3. สถานภาพ เป็นตำแหน่งทางสังคม หรือตำแหน่งต่างๆ ในกลุ่ม

4. การสื่อสาร กลุ่มจะต้องมีการสื่อสารระหว่างสมาชิก มีการแลกเปลี่ยนข่าวสาร ทำให้สมาชิกเข้าใจกัน

5. สิ่งแวดล้อมบุคคล จะมีส่วนช่วยให้กลุ่มคงอยู่ได้หรือเข้มแข็งขึ้น

Ivancevich and Dnneylly (อ้างถึงใน จุฑารัตน์ พูลเกษ, 2547: 17) ได้กล่าวถึงกลุ่มที่เป็นทางการและกลุ่มที่ไม่เป็นทางการนั้น ได้ถูกจัดตั้งขึ้นหลายสาเหตุ เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของมนุษย์ ต้องการความมั่นคงปลอดภัย ต้องการทางสังคมด้านชื่อเสียงเกียรติยศ และความคล้ายคลึงหรือความเหมือนกันด้านคุณลักษณะทางกายภาพ ทักษะหรือแรงจูงใจที่เป็นสิ่งดึงดูดให้คนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันโดยมีความเชื่อที่ว่าเมื่อรวมกลุ่มกันจะได้รับผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ คือ การมีรายได้เพิ่มหรือรายได้เสริมจากกิจกรรมที่ทำ

Baron and Greenberg (อ้างถึงใน นิตยา เพ็ญศิริรักษา, 2546: 21) กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนหรือมากกว่ามารวมตัวกันและมีปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเฉพาะอย่างที่ได้กำหนดไว้ โดยคุณลักษณะของกลุ่มที่สำคัญมี 4 ประการ ได้แก่ ต้องมีคนสองคนหรือมากกว่ามาปฏิสัมพันธ์กัน มีโครงสร้างกลุ่มที่คงที่ มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน และสมาชิกรับรู้ถึงการเป็นกลุ่มของตนซึ่งการที่บุคคลในองค์การมาทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การจึงนับว่าเป็นกลุ่มเช่นเดียวกัน

กรมการพัฒนาชุมชน (2560 : 1) ให้ความหมายของกลุ่มว่าหมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน โดยมีการติดต่อสัมพันธ์กัน หรือปฏิสัมพันธ์กัน และมีจุดมุ่งหมายที่จะกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และความสัมพันธนี้จะช่วยให้สมาชิกกลุ่มอยู่ร่วมกันได้ในระดับที่พอดีและการที่บุคคลมารวมกันเป็นกลุ่ม จะต้องมึลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะต่อไปนี้เกิดขึ้น คือ

1. จะต้องมึปฏิสัมพันธ์กันเสมอ
2. แต่ละคนจะถือว่าตนเองเป็นสมาชิกกลุ่ม
3. แต่ละคนในกลุ่มจะยอมรับกันเป็นสมาชิกกลุ่ม
4. มีปทัสถานร่วมกัน
5. แต่ละคนจะมีบทบาทที่ชัดเจน
6. มีการเลียนแบบลักษณะบางอย่างที่ตนเองคิดว่าเหมาะสมจากสมาชิกในกลุ่ม
7. สมาชิกมีความคิดว่ากลุ่มจะต้องให้ประโยชน์ต่อสมาชิก
8. สมาชิกจะแสวงหาเป้าหมายร่วมกัน
9. มีการรับรู้ความเป็นเอกภาพของกลุ่มร่วมกัน
10. สมาชิกกลุ่มจะปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของกลุ่ม

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542: 22) กล่าวถึง การเกิดขึ้นของกลุ่มว่า โดยทั่วไปคนที่รวมกันเป็นกลุ่มก็เพราะเขารู้ว่ากลุ่มจะสามารถสนองความต้องการบางอย่างหรือหลายอย่างให้แก่เขาได้ แต่ถ้าจะแยกออกเป็นเหตุผลแล้วก็มีอยู่หลายประเภท ดังนี้

1. บุคคลนั้นอาจดึงเข้ากลุ่มโดยบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นอยู่แล้ว โดยคนที่ถูกดึงจะคาดไว้ล่วงหน้าว่าการที่เข้าได้เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นจะได้รับผลดี
2. บุคคลนั้นรู้จุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นมีผลที่คุ้มค่า และเขารู้สึกว่าการที่เขามาร่วมกลุ่มนั้นจะช่วยให้เขาสามารถบรรลุถึงความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของกลุ่มได้ง่ายขึ้น อันนี้แสดงว่าความต้องการของกลุ่มและความต้องการบุคคลนี้สอดคล้องกัน
3. บุคคลนั้นเข้าร่วมกลุ่มเพราะเขาพอใจที่จะได้มีสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

4. กิจกรรมของกลุ่มเป็นที่ดึงดูดใจ ให้บุคคลนั้นเข้าร่วมเป็นสมาชิก เช่น เข้าร่วมเป็นสมาชิกชมรมว่ายน้ำเพราะอยากว่ายน้ำเป็นหรือว่ายน้ำเก่งขึ้น

5. บุคคลนั้นๆ อาจเข้าร่วมกลุ่มด้วยเป้าหมายทางอ้อม เช่น นักธุรกิจเข้าร่วมกลุ่มอาหารกลางวัน ไม่ใช่เพื่อการสังคມอย่างที่เป็นวัตถุประสงค์ของกลุ่ม แต่เพื่อการติดต่อทางธุรกิจเป็นสำคัญ
อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง (2552: 56) กล่าวถึง ปัจจัยการรวมกลุ่ม สรุปได้ดังนี้

1. เกิดจากเจตนาของคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน เพื่อจะดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์บางอย่าง เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มพัฒนา
2. เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ เช่น กลุ่มครอบครัว กลุ่มเพื่อนบ้าน
3. เกิดจากบุคคล ซึ่งได้รับการปฏิบัติในทางใดทางหนึ่งอันเป็นการบีบบังคับ จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันขึ้น

พนม ลิ้มอารีย์ (อ้างถึงใน อาร์ม หรุ่นศิริ, 2545: 23 – 24) กล่าวว่า การที่กลุ่มจะมี การพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น หรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมโทรม จนกลุ่มแตกสลาย ขึ้นอยู่กับว่ากลุ่มมีประสิทธิภาพหรือไม่ กลุ่มที่มีประสิทธิภาพคือกลุ่มที่สามารถสนองความต้องการของกลุ่มและความต้องการของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มได้สำเร็จ ช่วยให้กลุ่มบรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ โดยสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการทำงานและการเกิดประสิทธิภาพของกลุ่ม คือ

1. การมีเป้าหมายร่วมกัน ถ้าสมาชิกส่วนใหญ่มีเป้าหมายที่ตรงกับเป้าหมายของกลุ่มจะเกิดความร่วมมือ ยอมรับ เต็มใจที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพ แต่ถ้าสมาชิกกลุ่มมีเป้าหมายส่วนตัวที่ขัดแย้งกับเป้าหมายกลุ่ม จะทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานของกลุ่มด้อยลง
2. ลักษณะงาน ถ้าสามารถแบ่งงานของกลุ่มเป็นสัดส่วนได้ และมอบหมายงานนั้นๆ ได้ตรงกับ ความถนัดและความสามารถของสมาชิก โดยมีระบบเชื่อมโยงงานนั้นอย่างมีขั้นตอน จะมีผลต่อ ความรู้สึกดีของบุคคลในกลุ่มสูง

ถ้าสมาชิกต้องทำงานด้วยการตัดสินใจร่วมกัน บางครั้งก็เกิดผลดีถ้าตกลงกันได้ แต่ในหลายๆ ครั้ง ก็อาจตกลงกันยาก ก่อให้เกิดผลเสีย ในกรณีนี้การเพิ่มประสิทธิภาพ ในการรู้จักทำงาน กลุ่ม จะมีความสำคัญไม่น้อยกว่าการมีความรู้ความสามารถและความชำนาญงานของบุคคล

3. การสื่อความหมายและโครงสร้างกลุ่ม กลุ่มที่มีสถานภาพของบุคคลต่างกันมาก คนมีสถานภาพสูงกว่ามักจะเป็นศูนย์กลางของกลุ่ม ทั้งการสื่อความหมายและการเป็นศูนย์กลางของความคิดและการตัดสินใจของสมาชิก ถ้าบุคคลนั้นเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีประสิทธิภาพ กลุ่มจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ถ้าบุคคลนั้นขาดความรู้ ขาดความสามารถ และด้อยประสิทธิภาพ งานของกลุ่มก็จะด้อยหรือเสียไป ซึ่งในกรณีเช่นนี้ การให้บุคคลได้มีโอกาสสื่อสาร ร่วมกันพิจารณา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจจะเกิดประสิทธิภาพสูงกว่า

4. ลักษณะของสมาชิกกลุ่ม กลุ่มที่มีสมาชิกที่มีทัศนคติคล้ายคลึงกันมาก จะมีข้อดีในการสร้างบรรยากาศกลุ่ม แต่อาจขาดการแก้ปัญหาที่สลบซับซ้อน กลุ่มที่มีบุคคลมีความสามารถแตกต่างกันจะมีความสามารถแก้ปัญหาได้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง

การที่องค์การจะตั้งสมาชิกเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพื่อทำงานบางอย่าง ผู้นำหรือหัวหน้าจึงมีความจำเป็นต้องทราบวัตถุประสงค์ของงานว่าเป็นแบบใด และต้องทราบคุณสมบัติของสมาชิกในกลุ่มด้วยเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่มีประสิทธิภาพ

5. ขนาดของกลุ่ม กลุ่มที่ใหญ่สมาชิกมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมน้อยกว่า ซึ่งอำนาจทำให้ความกระตือรือร้นของบุคคลเสียไป

6. ความรู้สึกของบุคคลในกลุ่ม ถ้าสมาชิกในกลุ่มมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน การทำงานการร่วมมือก็เกิดประสิทธิภาพ แต่ถ้าสมาชิกขัดแย้งกันเป็นการส่วนตัว กลุ่มจะขาดความสามารถในการตัดสินใจ เพราะความขัดแย้งส่วนตัวมีอิทธิพลต่อความร่วมมือภายในกลุ่ม

7. ผู้นำเป็นผู้มีอิทธิพลมากที่สุดแต่ประสิทธิภาพ ผลงานและบรรยากาศของกลุ่ม ผู้นำควรมีความสามารถในการทำงาน โดยกำหนดเป้าหมาย วางแผน มอบหมายและมีวิธีการติดตาม ประเมินผลที่ดี มีความสามารถในด้านการจัดการพฤติกรรมกลุ่ม มีความเข้าใจมนุษย์ รู้จักเรื่องของจิตใจ การจูงใจ การรักษาสัมพันธภาพ งานของกลุ่มจะมีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง แต่ถ้าผู้นำเอาแต่ใจตนเอง การทำงานของกลุ่มจะด้อยและขาดประสิทธิภาพ

การเกิดกลุ่มก่อให้เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วมของสมาชิก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการตั้งกลุ่ม ตามแนวคิดของ ฌองส์ เฌ็งประชา (2541 : 94) กล่าวถึงประโยชน์ของการรวมกลุ่มไว้ ดังนี้

1. ด้านความร่วมมือ กลุ่มมีบทบาทเป็นศูนย์รวมความร่วมมือ ร่วมใจ และการสร้างสรรค์ความสามัคคีในหมู่คณะ การรวมกลุ่มทำให้บุคคลทำงานร่วมกันได้ และทำให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและชุมชน

2. ด้านสังคมและนันทนาการ การรวมกลุ่มทำให้เกิดความสนุกสนาน มีความเพลิดเพลิน ไม่เหงา สามารถใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3. ด้านวัฒนธรรม การรวมกลุ่มเป็นกระบวนการถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ และเทคโนโลยีต่างๆ ให้แก่สมาชิกกลุ่มและชุมชน

4. การรวมกลุ่มเป็นพลังสำรองทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

ถวิล ธาราโกชน (2526: 144) กล่าวว่า กลุ่มมิใช่เป็นเพียงการที่บุคคลมาอยู่ร่วมกันเท่านั้น การรวมกลุ่มนั้น จะต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ (1) มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งตอบสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่ม (2) ผลการดำเนินงานเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคน และ (3) มีการสื่อสารด้วยวาจาหรือมีความสัมพันธ์กับสมาชิกโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง

ไวโลว์ส กฤษณะภุติ (2528: 56-57) กล่าวว่า การดำเนินงานของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ ดังนี้ คือ

1. ตัวบุคคล คือ สมาชิกทุกคนที่อยู่ในกลุ่ม ซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภท คือ กลุ่มผู้นำหรือคณะกรรมการ เป็นผู้ดูแลกลุ่มโดยตรง มีบทบาทในการวางแผนการดำเนินงาน ส่งเสริมให้สมาชิกปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกลุ่มผู้ตามหรือสมาชิก เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามขอบเขตที่กลุ่มกำหนด

2. วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ต้องมีความชัดเจนและสามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้

3. ขนาดของกลุ่ม คือ ความเล็กใหญ่ของกลุ่ม พิจารณาจากจำนวนสมาชิก

4. ค่านิยม สมาชิกที่ค่านิยมคล้ายคลึงกันจะส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากกว่าสมาชิกที่มีค่านิยมต่างกัน

5. ปทัสถาน คือ สิ่งที่ทุกคนต้องให้การยอมรับและถือปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน

สีลาภรณ์ นาคทรพร (2542: 246) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่ม/องค์การชุมชน จากประสบการณ์ของนักพัฒนาชนบท ได้ชี้ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญหลักๆ 6 ประการ คือ วัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่ม กฎกติกาของกลุ่ม สมาชิกของกลุ่ม กรรมการกลุ่ม กิจกรรมกลุ่ม และกองทุนกลุ่ม การชี้วัดความเข้มแข็งของกลุ่ม จึงควรพิจารณาจากองค์ประกอบที่สำคัญหลักๆ ดังกล่าว คือ 1) วัตถุประสงค์ของกลุ่ม 2) กฎ กติกา กลุ่มที่เข้มแข็งจะมีการกำหนด กฎระเบียบและกติกา เพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิก 3) สมาชิกกลุ่ม กลุ่มที่เข้มแข็งจะต้องคำนึงถึงสมาชิกทั้งในด้านจำนวน (ปริมาณ) คุณภาพในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนถึงความเอาใจใส่ ความพร้อมเพรียงในการทำกิจกรรมร่วมกัน และความรู้หน้าที่ และหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ 4) กรรมการกลุ่ม กรรมการถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการช่วยให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง 5) กิจกรรม กิจกรรมที่ดำเนินการโดยกลุ่มสามารถช่วยชี้ความเข้มแข็งได้ระดับหนึ่ง 6) กองทุนของกลุ่ม ความสามารถในการระดมทุนภายในของคนในชุมชน นับเป็นเครื่องสะท้อนถึงศักยภาพ และความเข้มแข็งของกลุ่มได้เป็นอย่างดี

โกวิทย์ พวงงาม (อ้างถึงใน สุรพล กาญจนจิตรรา และประภาส ศิลปรัตน์, 2539: 19 – 20) กล่าวว่า กลุ่มที่มีประสิทธิภาพเกิดจากลักษณะภายในกลุ่มและการบริหารจัดการของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องซึ่งสรุปลักษณะที่สำคัญได้ ดังนี้

1. การจัดตั้งกลุ่มต้องคำนึงถึงความมั่นคงและประสิทธิภาพของกลุ่ม เช่น กลุ่มเกิดจากความต้องการของชุมชนและต้องสมัครใจ กลุ่มต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการดำเนินงาน ภายในกลุ่มจะต้องมีความสัมพันธ์และร่วมมือของสมาชิก มีการกำหนดหน้าที่ให้สมาชิกรับบทบาทของตน เห็นประโยชน์ของกลุ่มมากกว่าส่วนตัว กลุ่มต้องมีระเบียบข้อบังคับ กฎเกณฑ์ภายในกลุ่ม มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีแผนงาน มีเป้าหมายในการเพิ่มสมาชิก รวมทั้งมีการประเมินผลงานของกลุ่มเอง

2. ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องต้องมีการวางรากฐานการทำงานโดยยึดหลักความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เห็นความสำคัญของกลุ่มเพื่อเปิดโอกาสและฝึกการทำงานของแต่ละกลุ่ม ลดการพึ่งพาจากส่วนราชการ โดยส่วนราชการเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือและแนะทำทางด้านวิชาการ และผสมผสานแผนการดำเนินงานฝึกอบรมหรือการให้ความรู้แก่กลุ่มอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความชำนาญในกิจกรรมต่างๆ เพิ่มขึ้น

ถวิล ธาราโรจน์ (2522: 69) กล่าวว่า การดำเนินงานของกลุ่มจะประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคนภายในกลุ่ม ซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ผู้นำหรือหัวหน้า และผู้ตามหรือสมาชิก ผู้นำจะรับผิดชอบต่องานกลุ่มโดยตรง ต้องวางแผนในการดำเนินงานของกลุ่ม ส่วนสมาชิกต้องนึกว่าตนเองเป็นบุคคลสำคัญในกลุ่ม โดยแต่ละคนจะต้องปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง

จากแนวคิดดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การรวมกลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมตัวกันเพื่อกิจกรรมร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ต่อกัน และมีการกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับควบคุมสมาชิกกลุ่ม

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

การบริหารจัดการ เป็นงานสำคัญที่ผู้บริหารทุกคนต้องทำให้ได้ตามเป้าหมายอย่างชาญฉลาด เนื่องจากปัจจุบันมีการแข่งขันในทางธุรกิจกันมากขึ้น ทำให้ธุรกิจต้องดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีทิศทางที่ชัดเจน การจัดการจึงเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและสร้างความก้าวหน้าแก่ธุรกิจ โดยที่ประสิทธิภาพ หมายถึง การทำงานให้ได้ผลลัพธ์ (Outputs) โดยการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้า (Input) ให้คุ้มค่าที่สุดที่สุด ซึ่งจะให้ความสำคัญกับวิธีการหรือกระบวนการในการทำงาน โดยเฉพาะความสำคัญระหว่างผลลัพธ์และปัจจัยนำเข้า ที่ได้จากการแปรรูปที่ได้ส่วนสูงสุด ขณะที่ประสิทธิผล หมายถึง การทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งจะทำให้ความสนใจกับการทำงานให้สำเร็จเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร

คำว่า “การจัดการ” ซึ่งแปลมาจากภาษาอังกฤษว่า “Management” หมายถึง การใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีคำที่เรามักได้อีกคำหนึ่งคือ “การบริหาร” ซึ่งแปลมาจากภาษาอังกฤษว่า “Administration” หมายถึง การกำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งงาน การอำนวยความสะดวก และการตรวจสอบให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งมักสงสัยว่าทั้งสองคำจะมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ในทางปฏิบัติ เราสามารถนำทั้งสองคำมาใช้ทดแทนกันได้หลายด้าน เช่น การบริหาร หรือการจัดการธุรกิจ (Business Administration หรือ Management) เป็นต้น แต่ทั้งสองคำก็มีความแตกต่างในการใช้งานในระดับกว้าง โดยเฉพาะการดำเนินงานของราชการหรือสาธารณะ ตลอดจนการบริหารส่วนกลางและธุรกิจ การจัดการจะให้ความสนใจกับ การ

ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย และใช้งานในระดับทั่วไปขององค์กร เช่น การจัดการผลิต การจัดการตลาด และการจัดการทางการเงิน เป็นต้น

การจัดการเป็นทั้งศิลป์และศาสตร์ ที่ว่าการจัดการมีลักษณะเป็นศิลป์ (Management is an Art) หมายความว่า การที่จะประสบความสำเร็จนั้น ต้องนำความรู้ที่ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการศึกษาไว้ไปประยุกต์ใช้ให้องค์กรดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการจัดการต้องใช้เทคนิคและนำความสามารถพิเศษของสมาชิกในองค์กรมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรดั่งนั้น ผู้จัดการจึงเป็นผู้นำความรู้จากศาสตร์ของการจัดการมาดำเนินการจัดการทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรวัตถุ เพื่อให้เอื้อต่อองค์กรมากที่สุด การจัดการในลักษณะเป็นศาสตร์ (Management is a Science) เพราะมีองค์ความรู้ มีลักษณะเป็นระบบและหลักการ มีความก้าวหน้า คิดค้นพัฒนาไปเรื่อยๆ ผู้บริหารที่ฉลาด เก่ง และประสบความสำเร็จต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการทำงาน

สุวัฒน์ ศิริรินทร์ และภาวนา สายชู (2548) การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ใช้ผู้จัดการใช้ศิลปะ และกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอน โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์กร มีการพิจารณาความสามารถ ความถนัด ทักษะ และความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์กรควบคู่ไปด้วย ทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

บรรจง อภินิ และสุรินทร์ ม่วงทอง (2526: 5-6) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้เกิดผลงานตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยใช้ปัจจัยสำคัญ คือ คน เงิน วัสดุ และอุปกรณ์ ด้วยการกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบของแต่ละคนในองค์กร และมีการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้

ปราณี พรรณวิเชียร (2528: 14) ให้ความหมายของการจัดการไว้ว่า หมายถึง การประสมประสานทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่เช่น เงิน คน วัสดุ และการจัดการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

วิญญู พิชกานต์ (อ้างถึงใน จิตพิงศ์ ไชยองค์การ, 2552: 24 - 25) กล่าวว่า ปัจจัยพื้นฐานทางการบริหารเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับการบริหารงานโดยทั่วไป ประกอบด้วย ทรัพยากรกำลังคน (Man) เงินทุน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการหรือความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ (Management) โดยปัจจัยพื้นฐานทางการบริหารมีรายละเอียดดังนี้

1. ทรัพยากรกำลังคน (Man) หมายถึง ทรัพยากรกำลังแรงงานและกำลังความคิดที่ได้จากบุคคลต่าง ๆ ที่ทำงานอยู่ในองค์กรตั้งแต่ระดับปฏิบัติจนถึงผู้บริหารสูงสุด ในการจัดการถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด บริหารยากที่สุด มีความผันแปรตลอดเวลา

2. เงินทุน (Money) หมายถึง ปัจจัยที่ใช้สำหรับจัดหาทรัพยากรอื่นมาสนับสนุนการดำเนินงานของกิจการ เงินทุนจะได้มาจากเจ้าของและจากรายได้ในการประกอบการ ทั้งนี้การบริหารการเงินที่มีประสิทธิภาพจะทำให้เกิดการประหยัด สามารถสร้างสภาพคล่อง และสร้างความมั่นคงแก่กิจการได้

3. วัสดุสิ่งของ (Material) หมายถึง ทรัพยากรหรือวัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อจำหน่าย

4. การบริหารจัดการ (Management)

กรมการพัฒนาชุมชน (2560 : 4) กล่าวว่า การจัดการกลุ่มให้เป็นที่ไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ รวมถึงทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้หลัก 5 ก. ดังนี้

1. ก : กลุ่มสมาชิก สมาชิกต้องมีความสมัครใจ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกกลุ่มต้องมีความสามัคคี และให้ความร่วมมือกับกรรมการ

2. ก : กรรมการ ซึ่งได้รับมอบหมายและเป็นตัวแทนจากสมาชิกให้บริหารกลุ่มจะต้องมีความซื่อสัตย์ โปร่งใส เสียสละ รับผิดชอบ ตรวจสอบได้

3. ก : กิจกรรม กลุ่มต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องที่ร่วมกันปฏิบัติ เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนและชุมชน

4. ก : กติกา กลุ่มต้องมีกฎ กติกา ระเบียบข้อบังคับที่ดี เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกัน ระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการ มีความเป็นธรรมกับสมาชิกทุกคน

5. ก : กองทุน เงินหรือเครื่องมือที่ทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินการได้และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กลุ่มต้องมีกองทุนไว้ใช้จ่ายในการดำเนินงาน และจัดสวัสดิการแก่สมาชิก

สมยศ นาวิการ (2543) ได้ให้ความหมาย การบริหารจัดการ คือ กระบวนการทำงานให้สำเร็จโดยใช้บุคคลอื่น การพิจารณาการดำเนินงานขององค์การต่างๆ นั้น พิจารณาได้จากหน้าที่ในการจัดการ (Management Functions) ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุม

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การกำหนดวิธีการทางที่จะปฏิบัติไว้เป็นการล่วงหน้า (Predetermine a Course of Actions) ซึ่งจะทำให้เกิดผลสำเร็จตามต้องการ การวางแผนประกอบด้วยกระบวนการนี้กคิด (Conceptual Thinking) ที่สมบูรณ์และเป็นสาระถูกต้อง (Objective) พัฒนากลยุทธ์ (Strategies) จัดทำแผนงาน (Programs) จัดสรรงบประมาณการใช้ทรัพยากรต่างๆ (Budget) กำหนดระเบียบวิธีปฏิบัติ (Procedures) และแนวนโยบาย (Policies) ที่ดีที่สุดสำหรับองค์การของตน ภายหลังจากที่ได้มีการวิเคราะห์และคาดการณ์ (Forecast) สภาพเหตุการณ์ต่างๆ อย่างระมัดระวังและรอบคอบที่สุดแล้ว เป้าหมายสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่วางแผนนี้ก็คือ จะต้องตัดสินใจเลือกและรู้จักทำแผนต่างๆ ให้ได้แผนงานที่ดีที่สุดและเหมาะสมกับกำลังความสามารถขององค์การที่จะเป็นหนทางให้องค์การสามารถหาประโยชน์จากการทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมได้คาดการณ์ไว้แล้ว

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระในการกำหนดจัดเตรียมความสัมพันธ์ของกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพการจัดองค์การเกี่ยวข้องกับการบริหารสิ่งของและทรัพยากรต่างๆ กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกิจกรรมต่างๆที่กำหนดจะแบ่งสรรกันไปทำ ระบุขอบเขตตำแหน่งงานต่างๆ และพิจารณาให้ทราบถึงรายละเอียดของความยากง่ายของงานแต่ละตำแหน่ง เพื่อให้สามารถทราบถึงคุณสมบัติของคนที่ต้องการได้

3. การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) หมายถึง การจัดคนให้เข้าทำงานตามความรู้ความสามารถและความชำนาญงาน หรือให้เหมาะสมกับงาน เพื่อการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนและมีประสิทธิภาพ

4. การสั่งการ (Directing) หมายถึง ความพยายามที่จะทำให้การกระทำต่างๆ ของทุกฝ่ายในองค์การเป็นไปในทางที่จะส่งเสริมให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การสั่งการประกอบด้วย การพยายามให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันทำงาน และเสริมต่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การ การมอบหมายงาน และกระตุ้นให้ทุกคนทำงาน การประสานงานของทุกฝ่ายให้เข้ากันได้ ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมของคนและกลุ่มคนเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยให้งานของทุกฝ่ายสอดคล้องและเสริมกันในอันที่จะสำเร็จตามวัตถุประสงค์เดียวกันได้

5. การควบคุม (Controlling) หมายถึง การบังคับหรือกำกับให้การทำงานต่าง ๆ เป็นไปตามแผนกระบวนการ วิธีการควบคุมภายใต้การควบคุมที่จัดขึ้น ก็คือ การวัดผลงานที่ทำไปด้วยการเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนด เพื่อให้ทราบถึงข้อแตกต่างที่ผิดไปจากแผนและสามารถดำเนินการแก้ไขให้เข้าสู่ทิศทางที่ถูกต้องได้ เนื่องจากงานที่ทำทุกอย่างจะต้องอาศัยคนเป็นผู้ทำการควบคุม จึงมีจุดสนใจที่การควบคุมให้ปฏิบัติงานเป็นผลดีเสมอ การรู้จักใช้ระบบการตอบแทนและลงโทษ จึงเป็นศิลปะสำคัญที่ผู้บริหารทุกคนจำต้องเข้าใจ

นุชนาฏ กิจเจริญ กล่าวว่า การบริหารจัดการของทุกหน่วยงานจำเป็นต้องมีหลักในการบริหารปัจจัยทั้ง 4M's คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) โดยหลักการบริหาร 4 M's มีดังนี้

1. คน (Man) ในการจัดการคนนั้น องค์การต้องคำนึงว่าการใช้คนอย่างไรจึงจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด เพื่อให้ได้ปริมาณงานมากที่สุดและผลผลิตที่ออกมานั้นก็ต้องมีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือด้วย

2. เงิน (Money) ในการจัดการการเงินนั้น องค์การต้องคำนึงว่าการใช้เงินอย่างไรจึงจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยค่าใช้จ่ายในด้านการลงทุนน้อย และจะใช้จ่ายให้เงินค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการอย่างไรให้เกิดความพอใจแก่ทุกฝ่าย พร้อมทั้งการลงทุนด้านค่าใช้จ่ายวัสดุอุปกรณ์ทำอย่างไรจึงจะประหยัดได้

3. วัสดุอุปกรณ์ (Material) ในการจัดการวัสดุอุปกรณ์นั้น องค์การต้องคำนึงว่าจะต้องทำอย่างไรให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดและให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าอย่างสูงสุด

4. การจัดการ (Management) ในการบริหารจัดการนั้น เป็นกระบวนการจัดการบริหาร และควบคุมเพื่อให้งานทั้งหมดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเต็มที่ ทั้งกระบวนการ และวิธีการ เพื่อให้การบริหารจัดการมีความเรียบร้อย

ธงชัย สันติวงษ์ (2545) ได้ให้ความหมายของการจัดการไว้ว่า การจัดการ คือภารกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคนที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานการทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบผลสำเร็จจากการแยกกันทำให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ โดยปัจจัยในการจัดการเพื่อใช้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของกิจการประกอบด้วย

1. คน (Man)
2. เครื่องจักร (Machine)
3. เงินทุน (Money)
4. วัสดุ (Material)

ธงชัย สันติวงษ์ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. <http://www.wiruch.com>, 2552) กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ 3 ด้าน คือ

1. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์การ
2. ในด้านภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ งานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์การ และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน
3. ในด้านความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดีการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

สุวัฒน์ ศิริรินทร์ และภาวนา สายชู (2548) การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ใช้ผู้จัดการใช้ศิลปะ และกลยุทธ์ต่างๆ ดำเนินกิจการตามขั้นตอน โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในองค์การ มีการพิจารณาความสามารถ ความถนัด ทักษะ และความมุ่งหวังด้านความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของสมาชิกในองค์การควบคู่ไปด้วย ทำให้องค์การประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542 : 124 - 138) ได้กล่าวถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จและล้มเหลว 9 ประการ ได้แก่

1. ปัจจัยด้านการเงินหรือเงินทุนกล่าวคือ หากธุรกิจชุมชนสามารถระดมเงินจากชุมชนได้เอง หรือมีเงินช่วยเหลือดอกเบี้ยต่ำ จะทำให้โอกาสที่ธุรกิจจะจัดตั้งและดำเนินการได้ดีประสบผลสำเร็จมีความเป็นไปได้สูง
2. ปัจจัยด้านการตลาด กล่าวคือ การรู้ความต้องการของตลาดและรู้ว่าจะนำสินค้าไปขายที่ไหน อย่างไร

3. ปัจจัยด้านการผลิต กล่าวคือ ความได้เปรียบในเชิงเปรียบเทียบที่พิจารณาจากวัตถุดิบ ทักษะ และความชำนาญของผู้ทำการผลิต นับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญพอๆ กับโอกาสทางตลาด
 4. ปัจจัยด้านบริหารและจัดการ ได้แก่ ความสามารถในการบูรณาการระบบงาน เงิน บุคลากร และระบบตลาด
 5. ปัจจัยด้านผู้นำ เป็นที่ไว้วางใจของสมาชิก มีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการนำ มีความเสียสละ ก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จได้
 6. ปัจจัยด้านแรงงาน การมีแรงงานในท้องถิ่นเพียงพอ และมีทักษะการผลิตเป็นปัจจัยทำให้ธุรกิจชุมชนประสบผลสำเร็จ
 7. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิก การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน ทำให้เกิดธุรกิจชุมชนอย่างแท้จริง
 8. ปัจจัยเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับขององค์กรระเบียบข้อบังคับเป็นกฎเกณฑ์กติกาเพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตาม ในอันที่จะทำให้การดำเนินงานไปสู่เป้าหมายเป็นไปอย่างราบรื่น และสอดคล้องประสานกัน
 9. ปฏิสัมพันธ์กับภายนอกหมายถึง ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลหรือบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ธุรกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จล้วนแต่มีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับภายนอก
- จูลส์กดี ชาญณรงค์ (2550: 15-16) กล่าวถึงปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการประกอบการธุรกิจขององค์กรชุมชน มีดังนี้
1. ด้านการผลิต มักจะประสบปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบ สินค้าขาดคุณภาพ ไม่ตรงตามมาตรฐานด้านการตลาด เกิดความไม่สมดุลระหว่างปริมาณสินค้าที่ผลิตได้กับความต้องการของตลาด ไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน แหล่งที่ตั้งของตลาดหรือการกระจายสินค้ายังจำกัดในพื้นที่
 2. ด้านการเงิน เงินทุนและสินเชื่อมีจำกัด ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันตามวงเงินที่สถาบันการเงินกำหนด
 3. ระบบบัญชีและการตรวจสอบควบคุมยังไม่ได้มาตรฐาน ขาดความน่าเชื่อถือในระบบการเงินและบัญชีขององค์กร
 4. ขาดแคลนแรงงาน ระดับฝีมือแรงงานค่อนข้างต่ำ
 5. ด้านการบริหารจัดการ ผู้นำและทีมบริหารองค์กรธุรกิจชุมชนขาดความสามารถและทักษะในการบริหารจัดการ ทั้งด้านการผลิต การตลาด การเงินและบัญชี การบริหารงานบุคคล
 6. ด้านการทำงานเป็นกลุ่ม เนื่องจากธุรกิจขนาดย่อมโดยทั่วไปเป็นการประกอบการโดยบุคคลหรือเอกชนผู้เป็นเจ้าของ ในขณะที่ธุรกิจชุมชนเป็นการดำเนินงานโดยกลุ่มหรือองค์กรชุมชน ซึ่งต้องอาศัยการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นทีม จึงต้องมีการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม

7. ขาดการประสานความร่วมมืออย่างแท้จริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการให้การสนับสนุนให้คนในชุมชนเกิดการเรียนรู้และเกิดความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ

8. ขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการเป็นเจ้าของและดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนต่างๆ

9. นโยบายของรัฐยังไม่เอื้ออำนวย ทั้งในด้านภาษี สินเชื่อ ตลอดจนระบบโครงสร้างราชการ สรุปรจากแนวคิดที่กล่าวมา อาจกล่าวได้ว่า การจัดการ หมายถึง การดำเนินการอย่างมีแบบแผนและขั้นตอน โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น คน วัสดุสิ่งของ และหลักการจัดการมาประยุกต์ใช้ เพื่อการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการทำงาน และสามารถพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1 งานวิจัยในประเทศ

ประสิทธิ์ เดชบุรีรัมย์ (2556) ได้ทำการศึกษาวิจัยแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพจักสานของผู้สูงอายุบ้านหนองพลวง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพและปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพจักสานของผู้สูงอายุบ้านหนองพลวง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพจักสานของผู้สูงอายุบ้านหนองพลวง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารกลุ่มและสมาชิกกลุ่มอาชีพจักสานของผู้สูงอายุบ้านหนองพลวง จำนวน 17 คน และจากการประชุมระดมสมองจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล นักวิชาการพัฒนาชุมชน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 11 คน วิเคราะห์ข้อมูลและอธิบายและพรรณนาความ โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า สภาพและปัญหาการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพจักสานของผู้สูงอายุ บ้านหนองพลวง ด้านการบริหารจัดการสมาชิกกลุ่มพบว่าการรวมกลุ่มกันแบบหลวมๆ สมาชิก ขาดความรู้ความเข้าใจในการรวมกลุ่ม การมอบหมายงานในกลุ่มไม่ชัดเจน ไม่ทำงานเป็นทีม ด้านการบริหารจัดการเงินทุนพบว่าการแบ่งปันเงินงบประมาณให้ดำเนินการเองและใช้ไม่ตรงวัตถุประสงค์ ไม่มีการออมเงินไว้เป็นกองทุน ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบการเงินกลุ่ม ทำให้มีงบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอ ด้านการบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์พบว่าสมาชิกต่างก็จัดหาวัสดุอุปกรณ์มาดำเนินการเอง ทำให้ไม่เพียงพอ มีราคาสูง และไม่มีคุณภาพ ด้านการบริหารจัดการพบว่าไม่มีการจัดการภายในกลุ่มที่แท้จริง กรรมการไม่มีความรู้ในเรื่องการดำเนินงานของกลุ่ม และขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ขาดการมีส่วนร่วมและการประสานงาน

สำหรับแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพจักสานของผู้สูงอายุบ้านหนองขามพบว่า ด้านการบริหารจัดการสมาชิกกลุ่ม ผู้นำหรือประธานกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงาน กล่าวตัดสินใจสร้างความมั่นใจให้กับสมาชิกและสมาชิกกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน อีกทั้งต้องมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิกทุกคนอย่างชัดเจนตามความถนัดและความชำนาญ ด้านการบริหารจัดการเงินทุน กลุ่มควรมีแนวทางการดำเนินงานการบริหารงบประมาณอย่างชัดเจน บริหารจัดการเงินทุนให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพเพื่อจะเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มให้ยั่งยืน ด้านการบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ ให้มีแผนการจัดหาวัสดุในท้องถิ่นที่มีคุณภาพสูง ช่วยให้การได้มาก และมีต้นทุนต่ำ แผนการรักษาอุปกรณ์เครื่องมือให้ใช้คงทนอยู่เสมอเพื่อลดต้นทุนในการลงทุน ด้านการบริหารจัดการ การจัดการภายในกลุ่มโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่ม อย่างมีส่วนร่วมของสมาชิก และต้องมีการอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกให้ทราบบทบาท อำนาจหน้าที่ ตนเองภายในกลุ่ม การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ สมาชิกมีการสร้างเครือข่าย มีแผนการตลาด และการพัฒนาการผลิตให้มีคุณภาพ

สมศักดิ์ ศิริธร (2556) ได้ทำการศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพประดิษฐ์อิสระจากผ้าใยบัว โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพบริบทการบริหารจัดการกลุ่ม ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการแก้ไขของกลุ่ม เก็บข้อมูลจากคณะกรรมการ สมาชิกกลุ่ม เจ้าหน้าที่รัฐและบุคคลจากหน่วยงานท้องถิ่น จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม ตรวจสอบข้อมูลใช้เทคนิคสามเส้าและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาดังนี้ 1. บริบทของกลุ่มอาชีพประดิษฐ์อิสระจากผ้าใยบัวตั้งอยู่ในอำเภอปากเกร็ด เกิดจากการรวมตัวขึ้นมาของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมร่วมกัน เนื่องจากมีผู้ว่างงานจำนวนมาก เพื่อให้เกิดรายได้ช่วยเหลือฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและเกิดความสามัคคีของคนในชุมชน 2. การบริหารจัดการกลุ่ม กลุ่มมีการจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่มขึ้นมาบริหารจัดการและมีโครงสร้างการบริหารตลอดจนการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการตั้งกฎระเบียบข้อบังคับ เพื่อให้การบริหารจัดการกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 3. กลุ่มจะมีปัญหาปริมาณสินค้าน้อย ไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ซื้อ ทุนในการดำเนินการของกลุ่มไม่เพียงพอ คุณภาพสินค้าไม่ได้มาตรฐาน ขาดทักษะในการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์และขาดความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ โดยกลุ่มมีแนวทางแก้ไขโดยการเพิ่มสมาชิกกลุ่มในการผลิต การหาแหล่งทุนให้เงินกู้แก่สมาชิก อบรมให้ความรู้และเพิ่มทักษะและรูปแบบของการผลิตที่หลากหลายในการผลิตให้แก่สมาชิกกลุ่ม

ยุภา ศรีวิชัย (2554) ได้ทำการศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพไม้กวาดสายดอกแก้ว ตำบลดงสุวรรณ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มไม้กวาดสายดอกแก้ว ตำบลดงสุวรรณ อำเภอดอก

คำใต้ จังหวัดพะเยา ด้านการจัดองค์การ ด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านการเงิน ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอาชีพไม้กวาดลายดอกแก้ว ตำบลดงสุวรรณ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ได้คัดเลือกจากประธานกลุ่ม และสมาชิกกลุ่มที่ดำเนินการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน จำนวน 52 คน ในการสนทนากลุ่มจำนวน 30 คน และการสัมภาษณ์จำนวน 22 คน ทำการศึกษาเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้คือแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และแบบบันทึกการสัมภาษณ์ (Interview) พบว่า

ด้านการจัดองค์การ โครงสร้างการทำงานผู้ผลิตไม้กวาดลายดอกแก้ว ตำบลดงสุวรรณ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ได้รวมตัวกันจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ใช้ชื่อว่า “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้กวาดลายดอกแก้ว ตำบลดงสุวรรณ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา” มีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงาน มีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจน ซึ่งประกอบด้วย ประธานกลุ่มฯ รองประธาน เลขานุการ เภรณญิก เป็นคณะกรรมการหลัก ผู้นำได้มาจากการเลือกตั้งโดยการออกเสียงของสมาชิกกลุ่มฯ และเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจของกลุ่มฯ และชุมชน การมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มฯ และมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภายนอกในด้านการเป็นวิทยากรให้นักเรียน นักศึกษา ผู้ติดเชื้อและผู้ที่มีความสนใจ

ด้านการผลิต จะผลิตไม้กวาดที่บ้านของสมาชิกเอง โดยใช้วัตถุดิบการผลิตไม้กวาดลายดอกแก้ว ประกอบด้วย กัง ไม้ด้ามจะใช้ไม้หอม ไม้เฮี้ย ฟางหรือข้าวฟ่าง กกราชินี สมาชิก สมาชิกแต่ละคนจะผลิตทุกวัน สมาชิกบางคนผลิตตลอดวันจะได้ประมาณ 7 – 10 ด้าม ทักษะและความชำนาญ ได้มีการฝึกสอนจากสมาชิกรุ่นต่อรุ่น และนำวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม มีการพัฒนาตลาดต่างๆ ไม่ว่าจะเปลี่ยนไทยที่สมาชิกคิดประดิษฐ์ด้วยตนเอง ลายน้ำไหล ลายตาล ลายเกลียว ตัวหนังสือ เช่น OTOP และลายที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มก็คือลายดอกแก้ว

ด้านการตลาด การจัดจำหน่าย จัดจำหน่ายโดยการส่งให้แก่หมู่เครือข่าย การออกร้าน บูธของส่วนราชการ เช่น เมืองทองธานี งานถนนคนเดิน งานกาชาด ฯลฯ การตั้งราคา จะมีการตั้งราคาขายจากการคำนวณต้นทุนการผลิต ทั้งนี้ราคาขายจะขายทั้งขายปลีกและขายส่ง ในราคา 30 – 50 บาท

ด้านการเงิน แหล่งเงินทุน ได้มาจากองค์การบริหารส่วนตำบลดงสุวรรณ ดร.ไพโรจน์ ต้นบรรจง โครงการอยู่ดีมีสุขของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) งบประมาณของ CEO. ในการสนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ ให้แก่สมาชิก การจัดทำบัญชี วิสาหกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพไม้กวาดลายดอกแก้ว ตำบลดงสุวรรณ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา มีการจัดทำบัญชีรับ – จ่าย อย่างง่าย เนื่องจากเหรัญญิกของกลุ่มฯ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี แต่ก็ยังจัดทำด้วยความซื่อสัตย์และโปร่งใส เป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่มฯ

ปัญหาวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพไม้กวาดลายดอกแก้ว ตำบลดงสุวรรณ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา (1) ด้านการจัดองค์การ พบว่าขาดผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถทางด้าน

การประสานงานและการหาตลาด ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ (2) ด้านการผลิต วัตถุประสงค์หลักคือกึ่ง ทำให้สมาชิกบางคนแพ้เกษตรกรและทำให้เกิดโรครุมิแพ้ วัตถุประสงค์ที่นำมาผลิต เช่น ฟาง มีความคงทนน้อย แตกหักง่าย มีแมลงเจาะ และก่อนนำมาผลิตจะต้องนำไปแช่น้ำยาฟอกขาว ซึ่งน้ำยาฟอกขาวเป็นอันตรายต่อผิวหนัง วัตถุประสงค์และค่าขนส่งมีราคาแพง

แนวทางแก้ไขปัญหา ด้านการจัดองค์การ ส่งเสริมสนับสนุนให้กับสมาชิกด้วยกันอนุรักษ์ โดยการถ่ายทอดการผลิตให้กับผู้สนใจในรุ่นต่อไป ด้านการผลิต สมาชิกได้นำผ้ามาปิดจมูก ปาก และใส่เสื้อแขนยาวเพื่อลดอาการแพ้เกษตรกร ใช้วัตถุประสงค์อื่นทดแทน เช่น กกราชินี ซึ่งสมาชิกได้รณรงค์กับปลูกในชุมชน เพื่อนำมาเป็นวัตถุประสงค์ต่อไป ชื่อวัตถุประสงค์กักตุนไว้และรวบรวมไม้กวาดส่งที่ละหลายๆ

ขจรศักดิ์ วงศ์วิราช (2553) ได้ทำการวิจัยการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษบ้านจำ หมู่ที่ 6 ตำบลปงยางคก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัญหาของการดำเนินงานของกลุ่มและรูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษบ้านจำ 2. เพื่อศึกษาความเชื่อมโยงของปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการภายในกลุ่ม 3. เพื่อศึกษาทิศทางการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษบ้านจำในอนาคต เป็นการศึกษาวิจัยแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือคือการจัดเวทีเสวนา การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์และการทดลองการรวมกลุ่มด้วยการจัดการองค์กร POLC และเทคนิค SWOT เพื่อค้นหาศักยภาพกลุ่มด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมและที่วิจัยและกลุ่มอาชีพเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษบ้านจำ หมู่ที่ 6 ที่มีสมาชิกกลุ่มที่ร่วมในการดำเนินการวิจัย 30 คน พบว่าสมาชิกภายในกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม รวมถึงยังไม่เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการรวมกลุ่มอาชีพ ผู้นำกลุ่มเป็นผู้นำเพียงนามธรรมไม่มีอำนาจหรือเครื่องมือที่ใช้ในการบังคับหรือสั่งการ โครงสร้างการรวมกลุ่มยังเป็นในลักษณะที่ไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน คือไม่มีผังโครงสร้างกลุ่ม ไม่มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ไม่มีกิจกรรมในการดำเนินงานกลุ่ม เช่น การประชุมสมาชิกอย่างต่อเนื่อง และกลุ่มยังไม่ได้รับการยอมรับในองค์กรปกครองท้องถิ่น ในการสนับสนุนผลักดันให้เกิดความเข้มแข็งและงบประมาณในการพัฒนา

จากการวิจัยพบว่ารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่มให้ยั่งยืนในอนาคตควรมีโครงสร้างองค์กร มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม เพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมการบริหารจัดการ การมีเงินกองทุนกลุ่มเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน มีการวางแผนทางด้านการผลิต (เพาะปลูก) การตลาด การขนส่งอย่างเป็นระบบ ผู้นำกลุ่มรวมถึงสมาชิกกลุ่มควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภายในกลุ่มด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม คือ ผู้นำต้องมีความเสียสละและมีภาวะความเป็นผู้นำเพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่กลุ่มและสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มในการบริหารจัดการ และสมาชิกกลุ่มต้องมีความรู้ความเข้าใจในการรวมกลุ่ม อีกทั้งยังต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่มที่ได้ร่วมกันยก

ร่างขึ้นมา และคอยแนะนำ ตรวจสอบการบริหารงานของผู้นำในรูปแบบคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง ภายหลังจากเสร็จสิ้นการวิจัย

พนารัตน์ บุญธรรม (2552) ได้ดำเนินการศึกษารูปแบบการจัดการสินค้า OTOP ประเภทของใช้ ของตกแต่ง และของที่ระลึกในเชิงธุรกิจ : กรณีศึกษากลุ่มอาชีพทำเครื่องทองเหลือง 2 บ้านปะอ่าว หมู่ที่ 5 ตำบลปะอ่าว อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สองประการเพื่อ 1) ศึกษารูปแบบการจัดการสินค้า OTOP ประเภทของใช้ ของตกแต่ง และของที่ระลึกในเชิงธุรกิจ กรณีศึกษา กลุ่มอาชีพทำเครื่องทองเหลือง 2 บ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี และ 2) ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของการจัดการสินค้า OTOP ประเภทของใช้ ของตกแต่ง และของที่ระลึกในเชิงธุรกิจในจังหวัดอุบลราชธานี กรณีศึกษา กลุ่มอาชีพทำเครื่องทองเหลือง 2 บ้านปะอ่าว ตำบลปะอ่าว อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เอกสารหลักฐานตามสภาพจริง แบบบันทึกข้อมูล และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่มอาชีพทำเครื่องทองเหลือง 2 จำนวน 9 คน ผู้นำชุมชน 1 คน และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาที่เป็นระบบ (Content analysis) นำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการจัดการการตลาด พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ เป็นแบบผลิตภัณฑ์เครื่องใช้สอยจากทองเหลืองที่ใช้ในชีวิตประจำวัน และงานประเพณีของหมู่บ้าน ด้านราคา เป็นแบบการบวกกำไรที่ต้องการเพิ่มจากต้นทุน ด้านการจัดจำหน่าย เป็นแบบจำหน่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ การจำหน่ายภายในประเทศ จำหน่ายที่ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมืองประจำหมู่บ้าน การส่งจำหน่ายที่ร้านค้าในตัวเมือง การจำหน่ายในงานเทศกาลต่าง ๆ ด้านการส่งเสริมการตลาด เป็นแบบใช้การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของกลุ่มดำเนินการโดยผ่านสื่อ สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ และหน่วยงานของรัฐ 2. รูปแบบการจัดการการผลิต จัดหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตได้จากแหล่งภายในและภายนอกกลุ่ม วัตถุดิบหลักของกลุ่ม คือ ทองเหลือง 3. รูปแบบการจัดการการเงิน ได้รับ การสนับสนุนจากภาครัฐที่ให้การสนับสนุน และจากเงินทุนของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตประจำหมู่บ้าน 4. รูปแบบการจัดการกลุ่ม การจัดโครงสร้างกลุ่มประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารกลุ่ม 6 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายการตลาด ฝ่ายการผลิต ฝ่ายตรวจสอบ ฝ่ายการเงินและบัญชี และฝ่ายที่ปรึกษา มีสมาชิก จำนวน 21 คน 5. ปัญหาการจัดการสินค้า OTOP ได้แก่ กลุ่มขาดทักษะและองค์ความรู้ในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ กระบวนการผลิตหลายขั้นตอนทำให้ใช้เวลานาน การวางแผนการผลิตและการตลาดยังไม่เป็นระบบ เงินทุนสำรองไม่เพียงพอ การจัดทำบัญชีการเงินของกลุ่มไม่เป็นระบบ ปัญหาด้านการจัดการกลุ่ม การควบคุมและตรวจสอบด้านการผลิต ขาดประสิทธิภาพ

ณรงค์ มูลเมือง (2551) ได้ศึกษาการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น กลุ่มจักสานไม้ไผ่ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ด้านการจัดการองค์การ ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านทรัพยากรมนุษย์ และศึกษาปัญหาและอุปสรรค ผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มจักสานไม้ไผ่ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 132 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากการศึกษาพบว่า การรวมกลุ่มเพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นของสมาชิกกลุ่มจักสานไม้ไผ่ อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่ทำเป็นอาชีพเสริม สามารถสร้างรายได้ระหว่าง 1,501 – 2,000 บาทต่อเดือน

ด้านการจัดการ ส่วนใหญ่มีการวางแผนด้านการจัดการ มีโครงสร้างการจัดการที่ชัดเจน รูปแบบโครงสร้างการจัดการอยู่ในรูปของประธาน คณะกรรมการ และสมาชิก การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ส่วนใหญ่มีฝ่ายการเงินและบัญชี ฝ่ายตลาด มีการควบคุมและติดตามการทำงานในด้านต่างๆ ของสมาชิก เครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมและติดตามการทำงาน คือ ปริมาณงาน การประเมินผลการดำเนินงานพิจารณาจากกำไร

ด้านการตลาด ส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนด้านการตลาด ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับรองคุณภาพหรือการคัดสรรเป็นสุดยอดผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ การตั้งราคาสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ตั้งตามเป้าหมายในการทำกำไร การจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ จำหน่ายภายในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง มีการประชาสัมพันธ์หรือการโฆษณาผลิตภัณฑ์ผ่านทางอินเทอร์เน็ต ส่งเสริมการขายด้วยวิธีการให้ส่วนลด

ด้านการผลิต ส่วนใหญ่มีการวางแผนด้านการผลิต ลักษณะการผลิตผลิตภัณฑ์ตามเป้าหมายของกลุ่ม วัตถุดิบมาจากภายในท้องถิ่น ไม่มีการจัดการกับวัตถุดิบที่เสีย มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในกระบวนการผลิต มีการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของการผลิตสินค้าหลังการผลิตเสร็จเรียบร้อยแล้ว การบริหารจัดการกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าสำเร็จรูป ส่วนใหญ่เปรียบเทียบปริมาณหรือจำนวนสินค้าที่ผลิตได้กับเป้าหมาย

ด้านทรัพยากรมนุษย์ ส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนด้านทรัพยากรมนุษย์ มีจำนวนสมาชิกพอเพียงพอต่อการดำเนินงาน มีการรับสมาชิกตลอดเวลา มีการกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกใหม่ คุณสมบัติที่ใช้ประกอบการรับสมัครสมาชิกใหม่ คือ ทักษะฝีมือและความชำนาญ มีการเพิ่มผลตอบแทนหรือส่วนแบ่งที่ได้จากการขาย เพื่อจูงใจสมาชิกในกลุ่มให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานพบว่า กลุ่มจักสานไม้ไผ่ส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาการประสานงาน ปัญหาการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในรูปแบบของฝ่ายต่างๆ ที่ยังไม่ชัดเจน ขาดการวางแผนการตลาด ปัญหาช่องทางการตลาด ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

ผลิตภัณฑ์ขาดการรับรองคุณภาพ ปัญหาความต่อเนื่องการผลิต ต้นทุนวัตถุดิบที่สูง ขาดการวางแผน ด้านทรัพยากรมนุษย์

มัณฑนา ข้าหาญ (2550) ได้ทำการศึกษากระบวนการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนท้องถิ่นหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ พบว่าผลการวิจัย คือ 1. ด้านการจัดการคนมีปัญหา รวมกลุ่มคนในการทำงาน และค่าแรงงานค่อนข้างต่ำ 2. ด้านเงินลงทุน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมที่จะให้การสนับสนุน 3. วัสดุที่ใช้สามารถหาได้จากในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ 4. การปฏิบัติงานที่ทักษะความชำนาญ ให้ฝีมือในการทำเป็นส่วนใหญ่ สาขางานแกะสลักและไม้ไผ่จักสานควรส่งเสริมคนให้สนใจสืบต่องาน การอาชีพให้มากขึ้น โดยเฉพาะการฝึกอบรม 5. ผู้บริโภคมีความพอใจในผลิตภัณฑ์เป็นส่วนใหญ่ เช่น ในด้านรูปแบบคงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเฉพาะตัว ควรมีการสนับสนุนและอนุรักษ์ให้ผลิตภัณฑ์ทำเป็นอาชีพในท้องถิ่นต่อไป การซื้อหาจ่าย ราคาไม่แพง และยังพบว่าการบริหารจัดการ ธุรกิจชุมชนท้องถิ่นแบบชาวบ้านหรืออุตสาหกรรมภายในครอบครัวโดย 1. เนื้อหาที่บริหารและจัดการเป็นวิธีการปฏิบัติที่เคยสืบต่อมาจากบรรพบุรุษและผู้ผลิตได้ดำเนินงานตามวิธีการที่เคยปฏิบัติมาเป็นอย่างดีเป็นระบบคล้ายกับระบบการจัดการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ในระดับสากล 2. วิธีการจัดการโดยผู้ผลิตจะดำเนินการด้วยตนเอง เน้นในรายละเอียด วิธีการและขั้นตอน การปฏิบัติการผลิตสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ 3. เงินทุนและการจัดการคน วิธีปฏิบัติและตลาดปฏิบัติโดยสังเกตจากกลุ่มปฏิบัติงานที่มีอยู่ในขณะนั้น

สุภัสรา บุญเรือง (2550) ได้ทำการศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจจักสานผักตบชวา : กรณีศึกษาบ้านสันป่าม่วง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการ ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ ของกลุ่มธุรกิจจักสานผักตบชวาบ้านสันป่าม่วง ตำบลสันป่าม่วง จังหวัดพะเยา โดยทำการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้การบรรยายสรุปข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 37 คน จากประชากรทั้งหมด 56 คน พบว่า

การบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจจักสานผักตบชวาบ้านสันป่าม่วง การวางแผน กลุ่มมีการวางแผนตั้งแต่เริ่มจัดตั้งโครงการ จนถึงการจัดจำหน่ายสินค้าซึ่งคณะกรรมการของกลุ่มฯ มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน และสามารถทำงานได้เป็นอย่างดี มีการกำหนดวิธีการทำงานล่วงหน้า โดยเฉพาะด้านการผลิต

การจัดองค์การ กลุ่มธุรกิจจักสานผักตบชวา ได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหาร มีการดำเนินงานตามโครงสร้างองค์กร โดยกลุ่มฯ ได้แบ่งหน้าที่ให้บุคคลต่างๆ ตามโครงสร้างการบริหารงาน ดังนี้ (1) การจัดคนเข้าทำงาน กลุ่มฯ ได้มีการการรับสมัครสมาชิก และได้มีการแบ่งการทำงานโดยให้สมาชิกทำงานตามความถนัดของตนเองตามชนิดและรูปแบบของผลิตภัณฑ์ (2) การสั่งการ เมื่อมีรายการสั่งซื้อเข้ามา ประธานกลุ่มฯ และคณะกรรมการกลุ่มฯ จะร่วมกันพิจารณาแบ่งงานให้กับสมาชิก เมื่อเสร็จแล้วก็นำมาส่งที่ทำการของกลุ่ม (3) การควบคุม การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพ

เป็นหน้าที่ของประธานกลุ่มฯ หากประธานกลุ่มฯ ไม่อยู่ รองประธานจะเป็นผู้ควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ โดยจะพิจารณาจากฝีมือการสาน ความละเอียด ตรงตามขนาด หากได้มาตรฐานก็จะรับซื้อในราคาที่กำหนด หากต่ำกว่ามาตรฐานจะลดราคารับซื้อ ซึ่งตัดสินใจโดยคณะกรรมการของกลุ่มฯ

การบริหารจัดการด้านการผลิต กลุ่มฯ ได้มีการวางแผนโดยเริ่มจากวัตถุดิบหลักคือ ผักตบชวาที่มาจากท้องถิ่นในจังหวัดพะเยา และวัตถุดิบรอง วัสดุ อุปกรณ์ ในกิจการจัดทำผลิตภัณฑ์ ส่วนการผลิตของกลุ่มฯ จะควบคุมโดยประธานกลุ่มฯ และคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ

การบริหารจัดการด้านการตลาด กลุ่มฯ ได้นำเอาส่วนประสมทางการตลาดมาบริหารจัดการ ดังนี้ (1) ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มฯ ผลิตเองแบ่งออกเป็น 4 หมวดใหญ่ๆ คือ กระเป๋า ตะกร้า หมวก และการสานผักตบชวาล้อมภาชนะต่างๆ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตมากที่สุด คือ กระเป๋า (2) ราคา กลุ่มฯ มีการตั้งราคาอยู่ 2 แบบ คือ การขายส่งและการขายปลีก (3) การจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ จะมีการจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ และยังได้มีการจำหน่ายทางเว็บไซต์ (4) การส่งเสริมการตลาด ทางกลุ่มฯ ได้มีการส่งเสริมการตลาดโดยการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ ตลอดจนได้นำกลยุทธ์ทางด้านราคามาเป็นตัวช่วยในการส่งเสริมการตลาด เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับลูกค้า

การบริหารจัดการด้านการเงินและบัญชี จะอยู่ในรูปของคณะกรรมการ โดยจะทำหน้าที่ในการทำบัญชีรับ - จ่ายในแต่ละวัน การจัดทำบัญชีจะทำในรูปแบบของสหกรณ์จังหวัดพะเยา ตามที่ประธานกลุ่มฯ และற்றுญิกได้ไปอบรม

หน่วยงานที่ให้การสนับสนุน กลุ่มฯ ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและเอกชน หลายหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญและให้การสนับสนุนกลุ่มมาโดยตลอด

ศักยภาพการจัดการองค์การของกลุ่มฯ กลุ่มฯ มีศักยภาพด้านการบริหารจัดการ เนื่องจากมีประธานกลุ่มฯ ที่มีความสามารถและเป็นผู้กว้างขวาง นอกจากนี้ กลุ่มฯ ยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐอย่างต่อเนื่อง

การมีส่วนร่วมของกลุ่มฯ กลุ่มธุรกิจจักสานผักตบชวา ได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมทั้งสมาชิกและสังคม โดยการให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้าน ร่วมกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นงานบุญ งานประเพณีต่างๆ รวมทั้งสนับสนุนงานกีฬาทั้งในหมู่บ้านและนอกหมู่บ้าน และได้จัดวิทยากร ให้ความรู้กับสมาชิกกลุ่มฯ และนอกกลุ่มฯ เพื่อพัฒนาความสามารถของสมาชิกให้มีทักษะและ ความชำนาญเพิ่มมากขึ้น

ปัญหาของกลุ่มธุรกิจจักสานผักตบชวาบ้านสันปาม่วง (1) ด้านการบริหารจัดการ กลุ่มฯ ได้มีการดำเนินงานตามโครงสร้างการบริหารงาน แต่ส่วนใหญ่การดำเนินงานเป็นหน้าที่ของประธาน ขณะเดียวกันประธานกลุ่มฯ ดำรงตำแหน่งก้านั้น ซึ่งมีการกิจอื่นๆ ในการทำงานตามตำแหน่ง

จึงก่อให้เกิดการทำงานติดต่อประสานงาน และกระจายการผลิตให้สมาชิกเกิดความล่าช้า (2) ปัญหาการบริหารจัดการด้านการผลิต สมาชิกบางคนแพ้ก้ามะถัน สมาชิกบางส่วนไม่ชอบกลิ่นของวานิช เพราะทำให้เกิดอาการเวียนศรีษะ และกลุ่มฯ ยังขาดเครื่องอบก้ามะถัน (3) ปัญหาการบริหารจัดการด้านการตลาด การดำเนินการทางด้านการตลาด ส่วนใหญ่ประธานกลุ่มฯ จะเป็นผู้ดำเนินการ เนื่องจากกลุ่มฯ ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านการตลาด และบุคลากรมีปัญหาทางด้านการใช้ภาษา (4) ปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ขึ้นร่างกาย โดยเฉพาะฤดูฝน ถึงแม้ว่าจะมีการอบก้ามะถัน ก็ยังมีผลิตภัณฑ์บางส่วนที่ขึ้นรา (5) ปัญหาด้านการเงินและบัญชี กลุ่มฯ ไม่ได้จัดทำระบบบัญชีที่ถูกต้อง จึงทำให้เกิดปัญหาในการตรวจสอบ รวมทั้งการจัดทำบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน และคณะกรรมการบริหารกลุ่มขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี

ข้อเสนอแนะอื่นๆ ของกลุ่มธุรกิจจักสานผักตบชวาบ้านสันป่าม่วง กลุ่มฯ มีความต้องการให้หน่วยงานมาสนับสนุนทางด้านสถานที่ในการสร้างอาคารเพื่อจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเยาวชนและผู้ที่มีความสนใจและต้องการจัดทำโฮมสเตย์เพื่อรองรับชาวต่างชาติ

2.3 สรุป

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้นำมาพิจารณานี้ เป็นส่วนหนึ่งที่ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า นำมาประกอบการวิจัย การจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างตำบลพระธาตุซิงแกงอำเภอจุน จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาด้านการจัดการของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างและศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. สนาวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 สนามวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สนามวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านแม่วังข้างตำบลพระธาตุซิงแกงอำเภอจุนจังหวัดพะเยาจำนวน311ครัวเรือนมีประชากรทั้งสิ้น832 คนโดยประชาชนที่สมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างจำนวน50 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ได้แก่ 20 คนโดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น2กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มสมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างจำนวน10คนโดยเลือกเฉพาะผู้ที่เป็นคณะกรรมการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง
2. กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง จำนวน 6 คน ดังนี้
 - (1) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจุน จำนวน 2 คน ได้แก่ พัฒนาการอำเภอและนักวิชาการพัฒนาชุมชนผู้รับผิดชอบงานหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
 - (2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุซิงแกง และ ส.อบต หมู่ที่ 1 บ้านแม่วังข้าง
 - (3) ผู้นำชุมชนที่ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ จำนวน 2 คน คือ กำนัน ตำบลพระธาตุซิงแกง และ ผู้ใหญ่บ้าน บ้านแม่วังข้าง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยที่เน้นการดำเนินงานเชิงคุณภาพ ดังนั้นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้รายละเอียดที่เกี่ยวข้องในการศึกษาถึงการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างการสัมภาษณ์เจาะลึกรายบุคคลเพื่อนำมาจัดประเด็นและนำมาตีความหมายโดยใช้ทฤษฎีและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้รู้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ของเนื้อหาสำหรับการรวบรวมข้อมูลในขั้นการสำรวจและได้กำหนดแนวคำถามเพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 2 ฉบับดังนี้

3.2.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มสมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง

3.2.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือการเก็บรวบรวมคุณภาพโดยดำเนินการดังนี้

3.3.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยทำการศึกษาเอกสารต่างๆ เช่น ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ตำราทางวิชาการแนวคิดทฤษฎีงานวิจัยบทความและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.3.2 ประสานพื้นที่และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.3.3 การศึกษาภาคสนามเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์ (Interview) และสนทนากับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กำหนดไว้โดยติดต่อกับสมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างตำบลพระธาตุขิงแกงอำเภอจุนจังหวัดพะเยาเพื่อขออนุญาตทำการวิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่วิจัยโดยสร้างแนวคำถามอย่างกว้างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าซึ่งข้อคำถามต่างๆ สามารถยืดหยุ่นได้ไม่กำหนดตายตัวการซักถามในประเด็นข้อคำถามต่างๆ จะมีการเปลี่ยนลำดับไปได้ตลอดเวลาตามสถานการณ์หรือความเหมาะสมผู้วิจัยใช้การซักถามพูดคุยสนทนาแบบเป็นกันเองมากที่สุดเพื่อมิให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกิดความกังวลใจในการให้คำตอบ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.4.1. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมนำมาระดมความคิดจัดหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ การสังเกตและการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนเป็นภาพรวมที่สามารถตอบคำถามได้ตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาการตีความการเปรียบเทียบหาความสัมพันธ์เกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆที่ได้ศึกษาอย่างต่อเนื่องจึงเขียนบรรยายในเชิงพรรณนาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอในรายงานต่อไป

3.4.2สรุปผลและนำเสนอผลการศึกษารายงานผลการศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างตำบลพระธาตุขิงแกงอำเภอจุน จังหวัดพะเยา มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างตำบลพระธาตุขิงแกงอำเภอจุน จังหวัดพะเยา ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 สภาพปัญหาการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 สภาพและปัญหาการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กำหนดไว้ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ใน 4 ด้าน ดังนี้

ด้านคน (Man)

จากการศึกษา พบว่า สาเหตุของการเข้าร่วมกลุ่มทอผ้าตีนจกครั้งนี้ เกิดจากการสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานราชการ ไม่ได้เกิดจากความคิดของคนในกลุ่ม ด้วยต้องการให้สมาชิกในหมู่บ้านที่ทำการทอผ้าตีนจกมีการร่วมกันทำเป็นกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ และผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการ มีประธานกลุ่ม และยังได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุขิงแกงให้การสนับสนุนด้านการเงินเพื่อกู้ยืมในการลงทุนทำที่ทอผ้า ซื่อวัสดุ อุปกรณ์ ผลทำให้สมาชิกกลุ่มเห็นลู่ทางการประกอบอาชีพทอผ้าเพื่อให้มีรายได้เสริมจึงเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มทอผ้าต่อการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าตีนจกต่อการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา พบว่า การดำเนินงานของกลุ่มจะเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การประกอบอาชีพตามธรรมชาติเพื่อเสริมรายได้จากการทำอาชีพด้านเกษตรกรรม การทำนา ทำไร่ และการทำสวน หมายความว่า ทอที่บ้านในยามว่างจากการทำงานหรือรับจ้าง ด้านการเกษตร ดังคำพูดของสมาชิกกลุ่มที่กล่าวว่า “...ก็ทอที่บ้าน ได้ทำงานบ้านไปด้วย เหนื่อยก็พัก มีการทำงานก็ไปร่วม...” โดยมีระยะเวลาการเข้าร่วมกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ระยะเวลาการประกอบอาชีพการทอผ้าของสมาชิกโดยเฉลี่ยเป็นเวลา 20 ปี ลักษณะการมีส่วนร่วมในกลุ่มทอผ้านี้ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่แบบง่ายๆ ตามหน้าที่ ในบางครั้ง ช่วยกันทำ สามารถทำแทนกันได้ เป็นลักษณะการทำงานแบบเอื้ออาทร ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน เหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน

การจัดเวลาในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มยังไม่แน่นอน แต่จะนัดเมื่อทุกคนว่างตรงกัน หรือ มีงานสั่งเข้ามาก็นัดกัน สมาชิกกลุ่มทอผ้าส่วนใหญ่ ยังไม่มีความพึงพอใจกับรายได้ที่มาจากอาชีพ ทอผ้าฝ้ายทอมือหรือทอผ้าตีนจกนี้ เนื่องจากการทอผ้าแต่ละผืนใช้เวลาานาน มีต้นทุนการผลิตสูง วัสดุ การทอผ้ามีราคาสูงขึ้นเรื่อยๆ ตามสถานะเศรษฐกิจ และจำเป็นต้องซื้ออุปกรณ์บางชนิด เช่น ไหม ประดิษฐ์หรือฝ้ายจากต่างอำเภอ

สมาชิกที่ทอผ้าอยู่กับบ้าน จำนวน 10 ราย มีลักษณะการทอแบบวิถีชีวิตแบบชนดั้งเดิมหรือ ตามธรรมชาติ คือ ทำไปเรื่อยๆ เหนื่อยก็พัก ทำงานบ้านหรืองานอื่นไปด้วย หรือหากชุมชนมีงานก็ พากันหยุดทอผ้าเพื่อไปร่วมประเพณีที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ผลิตผ้าทอตีนจก ไม่มีการดำเนินการ แบบการค้าหรือการแข่งขัน และจากการศึกษา พบว่า สมาชิกกลุ่มนี้มีความกตัญญูต่อผู้ถ่ายทอด ความรู้ คือ ผู้นำกลุ่มที่ดำเนินการเชิงธุรกิจ (นายพล พรหมเสน) ดังคำพูดที่ว่า “...ทอแล้วก็ไปฝากขาย บ้านอ้ายพล แล้วแต่อ้ายพลจะขาย...”

2) การทอผ้าเป็นอาชีพหลักของกลุ่มที่มีผู้นำกลุ่ม คือ นายพล พรหมเสน จะมีลักษณะ การดำเนินงานเป็นอาชีพหลักหรือเชิงธุรกิจ โดยมีก็ทอผ้า จำนวน 4 หลัง และมีสมาชิกรับมาไว้ที่บ้าน นายพล พรหมเสนอีกจำนวน 6 หลัง รวมเป็น 10 หลัง เพื่อใช้เป็นศูนย์รวมอุปกรณ์การทอผ้าชั่วคราว มีการจัดสรรให้สมาชิกคนอื่นๆ ได้ใช้ด้วย และสมาชิกที่มาทอผ้าที่นี่จะทอผ้าให้กับนายพล พรหมเสน ที่มีคำสั่งซื้อจากลูกค้าที่เป็นระบบที่ชัดเจน ก่อให้เกิดรายได้เป็นกอบเป็นกำ และมีการทำงานที่เป็น ระบบแบบการค้า แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีปัญหาเวลารับคำสั่งซื้อจำนวนมากๆ สมาชิกที่มาทอผ้าให้ติด ภาระกิจงานประเพณีหรือไปรับจ้างด้านการเกษตร ก็จะทิ้งการทอผ้าไป ทำให้ผลิตสินค้าไม่ทันตาม คำสั่งซื้อ และผู้นำกลุ่มต้องลงมือทอเองหรือขอร้องเป็นกรณีพิเศษ

ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจากการเข้าร่วมกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง สรุปได้ ดังต่อไปนี้

ข้อดีจากการเข้าร่วมกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง พบว่า

1) ทำให้สมาชิกในชุมชนได้มีการทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำในอาชีพทอผ้า

2) มีการจัดการที่เป็นระบบมากขึ้น มีการแบ่งหน้าที่เป็นสัดส่วน แต่ในการปฏิบัติจริงนั้นยังพบว่า เป็นแบบช่วยเหลือกันทำภายในครอบครัว ซึ่งสมาชิกสามารถทำแทนกันได้ เช่น ประธานกลุ่มไม่สามารถไปร่วมการประชุมยังอำเภอหรือจังหวัดหรือนอกพื้นที่ ก็มอบหมายให้นายพล พรหมเสน เป็นตัวแทนกลุ่มไปร่วมกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้น

3) หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนมากยิ่งขึ้น ให้คำปรึกษาและแนะนำให้เขียนโครงการ เพื่อยื่นเสนอขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับข้อเสียจากการเข้าร่วมกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง พบว่า ภายในกลุ่มยังขาดความร่วมมือในเรื่องการส่งสมาชิกในกลุ่มไปเข้าร่วมฝึกอบรมตามสถานที่ต่างๆ ที่มีการจัดอบรม โดยเฉพาะการอบรมที่ต้องมีการค่าธรรมเนียม เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มีภาระครอบครัว จึงไม่สามารถออกไปค้าขายต่างถิ่นได้ ซึ่งมีตัวแทนเพียง นายพล พรหมเสน เป็นผู้เข้าร่วมอบรมและนำกลับมาเผยแพร่ให้กับสมาชิก และสมาชิกก็ยังคงขาดความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพทอผ้าเพื่อเป็นอาชีพหลักหรือเชิงการค้า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีการพัฒนาฝีมือเท่าที่ควร เพราะทำแบบวิถีชีวิตเดิมๆ เรื่อยๆ หรือเป็นแบบธรรมชาติ

สภาพของการรวมกลุ่ม มีการรวมกลุ่มกันแบบหลวมๆ สมาชิกในกลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจในการรวมกลุ่ม คณะกรรมการและสมาชิกไม่เข้าใจในเรื่องของการบริหารจัดการและกระบวนการดำเนินงานกลุ่ม จึงไม่ได้ดำเนินงานในลักษณะการทำงานเป็นทีม แต่เป็นการทำงานแบบต่างคนต่างทำ สมาชิกมาซื้อวัตถุดิบต่อจากนายพล พรหมเสน แล้วทำไปทำการทอ เมื่อทอเสร็จก็นำมาขายให้นายพล พรหมเสน เพื่อรวบรวมผลิตภัณฑ์ส่งขายต่อไป

ปัญหาการจัดการด้านคนของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง คือ สมาชิกส่วนใหญ่ เป็นผู้สูงอายุ มีจำนวนน้อย สมาชิกส่วนใหญ่จะทอผ้าในเวลาว่างจากงานหลักแล้วเท่านั้น ไม่สามารถทุ่มเทเวลากับงานทอผ้าได้เต็มที่ ดังคำพูดที่ว่า “...ป้าอายุมากแล้ว นั่งทอผ้าได้ไม่นานก็ปวดหลัง ทอได้แต่ลายเดิมๆ คิดสร้างสรรค์ลายใหม่ไม่ได้แล้ว ตาก็ไม่ดี กลางวันไปสวน กลางคืนก็ไม่อยากทอผ้าแล้ว พวกเด็กๆ หรือหนุ่มสาวสมัยนี้ไม่ค่อยสนใจอาชีพทอผ้าตีนจก เพราะทอยาก ใช้เวลาทอนานกว่าจะได้ผ้าทอสักผืน เขาก็ไปทำงานอื่นที่ได้เงินเร็วกว่าการทอผ้า...”

ด้านเงิน (Money)

จากคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เรื่องการดำเนินงานด้านการเงิน พบว่า ด้านการเงินของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง ไม่มีการระดมทุนจากสมาชิก ไม่มีเงินสัจจะสะสม ไม่มีการออมเงินไว้เป็นกองทุน มีเพียงทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุเชิงแกง ให้สมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างกู้ยืมรายละ 2,000 บาท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ให้มีการใช้คืนโดยไม่คิดดอกเบี้ยปีละ 500 บาท กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างต้องการความช่วยเหลือด้านการเงินแบบงบประมาณให้เปล่า เนื่องจากไม่อยากเป็นหนี้ ดังคำพูดที่ว่า “...ในระยะเริ่มแรก เราได้รับการ

สนับสนุนเงินทุนกู้ยืมโดยไม่มีดอกเบี้ยจากองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุเชิงแกงในการดำเนินงาน ซึ่งถือว่าดีมากที่ช่วยเหลือประชาชนในการประกอบอาชีพ...”

สมาชิกในกลุ่มเห็นว่าควรมีการระดมทุนจากสมาชิกและให้มีการออมทรัพย์เหมือนกลุ่มอาชีพอื่นๆ เพื่อให้มีเงินทุนในการดำเนินงานของกลุ่มและเพื่อให้เกิดสภาพคล่องมากขึ้น และยังจัดสรรเป็นสวัสดิการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บรรเทาความเดือดร้อนให้แก่สมาชิกในกลุ่ม ดังคำพูดที่ว่า “...กลุ่มของเราควรมีการระดมทุนจากสมาชิกและมีการออมทรัพย์เหมือนกลุ่มอื่นๆ เพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงานและยังเป็นสวัสดิการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่มด้วย...”

สำหรับกำไรจากการจำหน่ายผ้าทอตีนจกที่ใช้ในการดำเนินงานจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ แบ่งเป็นค่าตอบแทนสมาชิกในการทอผ้า ซึ่งจะเป็นรายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการทำงานของแต่ละคนว่าได้มากหรือได้น้อย และอีกส่วนแบ่งเก็บไว้เป็นทุนต่อไป

เมื่อสมาชิกทอผ้าได้น้อยลง ผลผลิตที่ได้ก็จะมีไม่มาก ทำให้มีรายได้น้อย ไม่คุ้มค่า และคนในอำเภอจุนไม่เห็นคุณค่าของผ้าทอตีนจกบ้านแม่วังช้าง อาจเป็นเพราะมีราคาแพง โดยมักจะซื้อผ้าทอไทลื้อจากอำเภอเชียงคามากกว่า

การทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง มีการจัดบัญชีรับ จ่าย อย่างง่ายเป็นประจำทุกเดือน และมอบหมายให้ นายพล พรหมเสน เป็นผู้ดำเนินการ เนื่องจากสมาชิกไม่มีความรู้ต่อการจัดทำบัญชีให้เป็นระบบ

ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material)

จากการสัมภาษณ์ พบว่า วัสดุที่ใช้ในการทอผ้าตีนจกสั่งซื้อมาจากอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียง ไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดซื้อวัสดุ เนื่องจากวัสดุมีคุณภาพและมีการซื้อกักตุนไว้ ทำให้มีวัสดุเพียงพอและทันกับความต้องการใช้อยู่เสมอ แต่มีปัญหาในเรื่องความต้องการตู้โชว์สินค้า ตู้เก็บวัสดุ ดึงคำพูดที่ว่า “...กลุ่มมีการซื้อวัสดุจากแหล่งจำหน่ายใกล้ๆ ไม่ต้องไปไกล สามารถช่วยประหยัดต้นทุน และเรามีการจัดซื้อวัสดุมากักตุนไว้ ทำให้ไม่มีปัญหาขาดแคลนวัสดุ แต่เราไม่มีที่เก็บวัสดุ และเราอยากได้ตู้สำหรับโชว์สินค้า...” วัสดุที่ใช้ในการทอผ้าตีนจก มีดังนี้

1) ฝ้าย ในอดีตมีการปลูกฝ้ายแต่ไม่ได้นำมาใช้ในการทอผ้า เนื่องจากพื้นที่ปลูกฝ้ายมีน้อย คนในหมู่บ้านไม่นิยมปลูกฝ้าย ปัจจุบันกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างซื้อฝ้ายจากอำเภอเชียงคำ ราคา ใจละ 85 บาท

2) ด้าย เป็นด้ายโทเรสำเร็จ นำมาใช้ทอผ้าตีนจก ราคาใจละ 29 บาท ผ้าทอตีนจกหนึ่งผืน ขนาด 1 เมตร 80 เซนติเมตร จะใช้ด้ายประมาณ 5 – 6 ใจ

เมื่อสมาชิกทอผ้าตีนจกได้แล้วก็จะนำไปขายให้นายพล พรหมเสน ซึ่งรับซื้อผืนละ 300 ถึง 400 บาทขึ้นอยู่กับความยากง่ายของลวดลาย สมาชิกกลุ่มไม่ค่อยมีการควบคุมการผลิตอย่างเป็น

ระบบ เนื่องจากส่วนใหญ่สมาชิกจะทอผ้าที่บ้านตนเอง

ด้านการจัดการ (Management)

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ไม่มีการจัดการภายในกลุ่มที่แท้จริง กรรมการไม่มีความรู้ในเรื่องการดำเนินงานของกลุ่มและขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ขาดการมีส่วนร่วมและการประสานงาน ไม่มีการประชุมรายงานผลการดำเนินงานเป็นรายเดือน ไม่มีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม ไม่มีการจัดโครงสร้างและไม่มีการแบ่งหน้าที่ให้กับคณะกรรมการกลุ่ม รับผิดชอบ ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ ขาดการมีส่วนร่วมและการประสานงานภายในกลุ่ม การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีน้อย ไม่มีการส่งเสริมการขายและไม่มี การขยายตลาด จำกัดเฉพาะลูกค้ากลุ่มเดิมเท่านั้น

สมาชิกกลุ่มไม่มีความขัดแย้งถึงขั้นรุนแรงที่สร้างความแตกหักให้กลุ่ม มีเพียงความขัดแย้ง เล็กๆ น้อยๆ ซึ่งไม่มากพอที่จะกระทบกลุ่มให้ยุบตัวลงหรือล้มเหลวได้ สมาชิกในกลุ่มอาจมีความเบื่อหน่ายบ้างที่กลุ่มไม่มีการพัฒนาในด้านต่างๆ ซึ่งผลดังนี้อาจจะนำมาถึงความล้มเหลวในอนาคต

สรุปในภาพรวมของการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา จะเห็นได้ว่า สมาชิกกลุ่มเป็นผู้สูงอายุ มีจำนวนน้อย มีความสามารถในการทอผ้า ตีนจก กลุ่มได้รับเงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุขิงแกง มีการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย ง่าย ๆ ค่าตอบแทนสมาชิกได้จากการทำงานของแต่ละคน ซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอน เนื่องจากสินค้า มีราคาแพง และใช้เวลาในการทอนาน

ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

จากการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ในด้านคน ด้านเงิน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และด้านการจัดการ โดยรวบรวม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชากรที่ได้กำหนดไว้ เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพ การจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ใน 4 ด้าน ดังนี้

ด้านคน (Man)

กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างมีความต้องการรับสมัครเพิ่มเพื่อขยายกำลังการผลิต สมาชิกกลุ่มมีความต้องการเข้ารับการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้มาพัฒนาการทอผ้าและพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่ม ควรมีการจัดโครงสร้างในการบริหารจัดการกลุ่มให้ชัดเจน เป็นรูปธรรม ให้ ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ การแบ่งงานกันทำ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงให้คนในหมู่บ้านได้มีงานทำ และรายได้เพิ่มขึ้น ต้องกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มมีความกระตือรือร้นหรือพัฒนาตนเองในการประกอบ

อาชีพทอผ้าตีนจกมากกว่านี้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการผลิตและการตลาดต่อไป

สำหรับผู้นำหรือประธานกลุ่มต้องมีความสามารถในการติดต่อประสานงาน เป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิก กล้าตัดสินใจ สร้างความมั่นใจให้กับสมาชิก และสมาชิกกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน มีความซื่อสัตย์ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และต้องแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิกทุกคนอย่างชัดเจนตามความถนัด

ด้านเงิน (Money)

การบริหารงบประมาณต้องแต่งตั้งற்றுญิกกลุ่มรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการสรุปการบริหารจัดการการเงินให้สมาชิกกลุ่มทราบ กลุ่มควรระดมทุนจากการการระดมหุ้นจากสมาชิก เนื่องจากสมาชิกไม่ต้องการเป็นหนี้

สมาชิกมีความต้องการเงินทุนให้กับกลุ่มในการขยายกิจการให้เป็นธุรกิจ และต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น แนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการในด้านการเงินนั้น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจุนจะช่วยเหลือหาแนวทางจัดหาเงินทุนสนับสนุนกลุ่ม ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิก และให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายในแต่ละเดือนตามหลักการบัญชีที่ถูกต้อง โดยแสดงถึงความจำเป็นในการจัดทำและใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารจัดการงบประมาณที่มีอยู่กับการดำเนินงานทางธุรกิจ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน

ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material)

ควรมีแผนการจัดหาวัสดุที่มีคุณภาพสูง ช่วยให้การผลิตได้มากและมีต้นทุนต่ำ มีแผนการรักษาอุปกรณ์ เครื่องมือ ให้คงทนอยู่เสมอ เพื่อลดต้นทุนในการลงทุน

ด้านการจัดการ (Management)

กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างยังขาดการเรียนรู้ ขาดการศึกษาข้อมูลในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการต่างๆ ในการดำเนินงานอย่างถ่องแท้ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาช่วยเหลือให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการกลุ่มโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ทั้งในการกำหนดโครงสร้าง การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับการปฏิบัติงานภายในกลุ่มแบบเป็นลายลักษณ์อักษร การแสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา การตรวจสอบติดตามการบริหารจัดการของคณะกรรมการ เพื่อที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับลูกหลานที่สนใจอยากมีความรู้ในเรื่องการทอผ้าและแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มให้มีความสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างมีการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อหาโอกาสในการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ

กิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างที่จะต้องให้อยู่รอดนั้น

จะต้องมีกลไกในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับชุมชนและสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ เพื่อจะนำรายได้กลับมาสู่ตนเองและชุมชนอันจะนำไปสู่การพึ่งตนเอง ความอยู่ดีกินดี และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน พร้อมไปกับการมีส่วนร่วมในชุมชนมากขึ้น ช่วยลดปัญหาการออกไปทำงานนอกพื้นที่ ทำให้ชุมชนและครอบครัวใช้ชีวิตอยู่ดีมีสุข นอกจากนี้ ผลจากการวิจัยเกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำของสมาชิกกลุ่มอย่างแท้จริง ทำให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาให้การสนับสนุนกลุ่ม เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย องค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุขิงแกง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุซิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาด้านการจัดการของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างและศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างตำบลพระธาตุซิงแกง อำเภอจุนจังหวัดพะเยา สนามวิจัยและผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านแม่วังช้างตำบลพระธาตุซิงแกงอำเภอจุนจังหวัดพะเยาจำนวน311ครัวเรือนมีประชากรทั้งสิ้น832 คนโดยประชาชนที่สมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างจำนวน50 คน ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยแบ่งออกเป็น2 กลุ่มได้แก่กลุ่มสมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างจำนวน10คนและกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

5.1 สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 สภาพและปัญหาการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุซิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ด้านคน (Man)

สาเหตุของการเข้าร่วมกลุ่มทอผ้าตีนจกครั้งนี้ เกิดจากการสนับสนุน ส่งเสริมของหน่วยงานราชการ ไม่ได้เกิดจากความคิดของคนในกลุ่ม ด้วยต้องการให้สมาชิกในหมู่บ้านที่ทำการทอผ้าตีนจกมีการร่วมกันทำเป็นกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างรายได้ และผลักดันให้เกิดการรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการ มีประธานกลุ่ม และยังได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุซิงแกงให้การสนับสนุนด้านการเงินเพื่อกู้ยืมในการลงทุนทำทอผ้า ซื่อวัสดุ อุปกรณ์ ผลทำให้สมาชิกกลุ่มเห็นลู่ทางการประกอบอาชีพทอผ้าเพื่อให้มีรายได้เสริมจึงเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่ม การดำเนินงานของกลุ่ม จะเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การประกอบอาชีพตามธรรมชาติเพื่อเสริมรายได้จากการทำอาชีพด้านเกษตรกรรม การทำนา ทำไร่ และการทำสวน หมายความว่า ทอกันที่บ้านในยามว่างจากการทำงานหรือรับจ้างด้านการเกษตร โดยมีระยะเวลาการเข้าร่วมกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างที่เป็นรูปธรรมชัดเจนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ระยะเวลาการประกอบอาชีพการทอผ้าของสมาชิกโดยเฉลี่ยเป็นเวลา 20 ปี ลักษณะการมีส่วนร่วมในกลุ่มทอผ้านี้ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่แบบง่ายๆ ตามหน้าที่ ในบางครั้งช่วยกันทำสามารถทำแทนกันได้ เป็นลักษณะการทำงานแบบเอื้ออารี ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน เหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน

การจัดเวลาในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มยังไม่แน่นอน แต่จะนัดเมื่อทุกคนว่างตรงกัน หรือ มีงานสั่งเข้ามาก็นัดกัน สมาชิกกลุ่มทอผ้าส่วนใหญ่แล้ว ยังไม่มีความพึงพอใจกับรายได้ที่มาจากอาชีพ ทอผ้าฝ้ายทอมือหรือทอผ้าตีนจกนี้ เนื่องจากการทอผ้าแต่ละผืนใช้เวลานาน มีต้นทุนการผลิตสูง วัสดุ การทอผ้ามีราคาสูงขึ้นเรื่อยๆ ตามภาวะเศรษฐกิจ และจำเป็นต้องซื้ออุปกรณ์บางชนิด เช่น ไหม ประดิษฐ์หรือฝ้ายจากต่างอำเภอ

สมาชิกที่ทอผ้าอยู่กับบ้าน จำนวน 10 ราย มีลักษณะการทอแบบวิถีชีวิตแบบชนดั้งเดิมหรือ ตามธรรมชาติ คือ ทำไปเรื่อยๆ ทำงานบ้านหรืองานอื่นไปด้วย หรือหากชุมชนมีงานก็พากันหยุดทอผ้า เพื่อไปร่วมประเพณีที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ผลิตผ้าทอตีนจก ไม่มีการดำเนินการแบบการค้าหรือการ แข่งขัน

2) การทอผ้าของกลุ่มที่มีผู้นำกลุ่ม คือ นายพล พรหมเสน จะมีลักษณะการดำเนินงานเป็น อาชีพหลักหรือเชิงธุรกิจ โดยมีที่ทอผ้า จำนวน 4 หลัง และมีสมาชิกรับมาไว้ที่บ้านนายพล พรหมเสน อีกจำนวน 6 หลัง รวมเป็น 10 หลัง เพื่อใช้เป็นศูนย์รวมอุปกรณ์การทอผ้าชั่วคราว มีการจัดสรรให้ สมาชิกคนอื่นๆ ได้ใช้ด้วย และสมาชิกที่มาทอผ้าที่นี่จะทอผ้าให้กับนายพล พรหมเสน ที่มีคำสั่งซื้อจาก ลูกค้าที่เป็นระบบที่ชัดเจน ก่อให้เกิดรายได้เป็นกอบเป็นกำ และมีการทำงานที่เป็นระบบแบบการค้า แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีปัญหาเวลารับคำสั่งซื้อจำนวนมากๆ สมาชิกที่มาทอผ้าให้ติดภารกิจงานประเพณี หรือไปรับจ้างด้านการเกษตร ก็จะทิ้งการทอผ้าไป ทำให้ผลิตสินค้าไม่ทันตามคำสั่งซื้อ และผู้นำกลุ่ม ต้องลงมือทอเองหรือขอร้องเป็นกรณีพิเศษ

ความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มจากการเข้าร่วมกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง สรุปได้ ดังต่อไปนี้

ข้อดีจากการเข้าร่วมกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง พบว่า

1) ทำให้สมาชิกในชุมชนได้มีการทำงานร่วมกัน ช่วยกันคิด ช่วยกันทำในอาชีพทอผ้า
2) มีการจัดการที่เป็นระบบมากขึ้น มีการแบ่งหน้าที่เป็นสัดส่วน แต่ในการปฏิบัติจริงนั้นยัง พบว่าเป็นแบบช่วยเหลือกันทำภายในครอบครัว ซึ่งสมาชิกสามารถทำแทนกันได้ เช่น ประธานกลุ่มไม่สามารถไปร่วมการประชุมยังอำเภอหรือจังหวัดหรือนอกพื้นที่ ก็มอบหมายให้นายพล พรหมเสน เป็น ตัวแทนกลุ่มไปร่วมกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้น

3) หน่วยงานราชการให้การสนับสนุนมากยิ่งขึ้น ให้คำปรึกษาและแนะนำให้เขียนโครงการ เพื่อยื่นเสนอขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สำหรับข้อเสียจากการเข้าร่วมกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง พบว่า ภายในกลุ่มยังขาด ความร่วมมือในเรื่องการส่งสมาชิกในกลุ่มไปเข้าร่วมฝึกอบรมตามสถานที่ต่างๆ ที่มีการจัดอบรม โดยเฉพาะการอบรมที่ต้องมีการค่าธรรมเนียม เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มีภาระครอบครัว จึงไม่สามารถออกไปค้าแรมต่างถิ่นได้ ซึ่งมีตัวแทนเพียง นายพล พรหมเสน เป็นผู้เข้าร่วมอบรมและนำ

กลับมาเผยแพร่ให้กับสมาชิก และสมาชิกก็ยังคงขาดความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพทอผ้าเพื่อเป็นอาชีพหลักหรือเชิงการค้า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ไม่มีค้อยมีการพัฒนาฝีมือเท่าที่ควร เพราะทำแบบวิถีชีวิตเดิมๆ เรื่อยๆ หรือเป็นแบบธรรมชาติ

สภาพของการรวมกลุ่ม มีการรวมกลุ่มกันแบบหลวมๆ สมาชิกในกลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจในการรวมกลุ่ม คณะกรรมการและสมาชิกไม่เข้าใจในเรื่องของการบริหารจัดการและกระบวนการดำเนินงานกลุ่ม จึงไม่ได้ดำเนินงานในลักษณะการทำงานเป็นทีม แต่เป็นการทำงานแบบต่างคนต่างทำ สมาชิกมาซื้อวัตถุดิบต่อนายพล พรหมเสน แล้วทำไปทำการทอ เมื่อทอเสร็จก็นำมาขายให้นายพล พรหมเสน เพื่อรวบรวมผลิตภัณฑ์ส่งขายต่อไป

ปัญหาการจัดการด้านคนของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง คือ ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีจำนวนน้อย สมาชิกส่วนใหญ่จะทอผ้าในเวลาที่ย่างจากงานหลักแล้วเท่านั้น ไม่สามารถทุ่มเทเวลากับงานทอผ้าได้เต็มที่

ด้านเงิน (Money)

ด้านการเงินของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ไม่มีการระดมทุนจากสมาชิก ไม่มีเงินสัจจะสะสม ไม่มีการออมเงินไว้เป็นกองทุน มีเพียงทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุเชิงแกง ให้สมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างกู้ยืมรายละ 2,000 บาท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ให้มีการใช้คืนโดยไม่คิดดอกเบี้ยปีละ 500 บาท กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างต้องการความช่วยเหลือด้านการเงินแบบงบประมาณให้เปล่า เนื่องจากไม่อยากเป็นหนี้

ส่วนกำไรจากการจำหน่ายผ้าทอตีนจกที่ใช้ในการดำเนินงานจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ แบ่งเป็นค่าตอบแทนสมาชิกในการทอผ้า ซึ่งจะเป็รายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการทำงานของแต่ละคนว่าได้มากหรือได้น้อย และอีกส่วนแบ่งเก็บไว้เป็นทุนต่อไป

เมื่อสมาชิกทอผ้าน้อยลง ผลผลิตที่ได้ก็จะมีไม่มาก ทำให้มีรายได้น้อย ไม่คุ้มค่า และคนในอำเภอจุนไม่เห็นคุณค่าของผ้าทอตีนจกบ้านแม่วังช้าง อาจเป็นเพราะมีราคาแพง โดยมักจะซื้อผ้าทอไทลื้อจากอำเภอเชียงคามากกว่า

การทำบัญชีของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง มีการจัดบัญชีรับ-จ่าย อย่างง่ายเป็นประจำทุกเดือน และมอบหมายให้ นายพล พรหมเสน เป็นผู้ดำเนินการ เนื่องจากสมาชิกไม่มีความรู้ต่อการจัดทำบัญชีให้เป็นระบบ

ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material)

วัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้าตีนจกซื้อจากอำเภอเชียงคํา จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียง ไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดซื้อวัตถุดิบ เนื่องจากมีการซื้อกักตุนไว้ ทำให้มีวัตถุดิบเพียงพอและทันกับความต้องการใช้อยู่เสมอ วัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้าตีนจก

เมื่อสมาชิกทอผ้าตีนจกได้แล้วก็จะนำไปขายให้นายพล พรหมเสน ซึ่งรับซื้อฝืนละ 300 ถึง 400 บาทขึ้นอยู่กับความยากง่ายของลวดลาย

ด้านการจัดการ (Management)

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ไม่มีการจัดการภายในกลุ่มที่แท้จริง กรรมการไม่มีความรู้ในเรื่องการดำเนินงานของกลุ่มและขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ขาดการมีส่วนร่วมและการประสานงาน ไม่มีการประชุมรายงานผลการดำเนินงานเป็นรายเดือน ไม่มีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม ไม่มีการจัดโครงสร้างและไม่มีการแบ่งหน้าที่ให้กับคณะกรรมการกลุ่มรับผิดชอบ ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ ขาดการมีส่วนร่วมและการประสานงานภายในกลุ่ม การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีน้อย ไม่มีการส่งเสริมการขายและไม่มีการขยายตลาด จำกัดเฉพาะลูกค้ากลุ่มเดิมเท่านั้น

ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ด้านคน (Man)

กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างมีความต้องการรับสมัครเพิ่มเพื่อขยายกำลังการผลิต สมาชิกกลุ่มมีความต้องการเข้ารับการศึกษาเพื่อนำความรู้มาพัฒนาการทอผ้าและพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่ม ควรมีการจัดโครงสร้างในการบริหารจัดการกลุ่มให้ชัดเจน เป็นรูปธรรม ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ การแบ่งงานกันทำ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงให้คนในหมู่บ้านได้มีงานทำและรายได้เพิ่มขึ้น ต้องกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มมีความกระตือรือร้นหรือพัฒนาตนเองในการประกอบอาชีพทอผ้าตีนจกมากกว่านี้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการผลิตและการตลาดต่อไป

ผู้นำหรือประธานกลุ่มต้องมีความสามารถในการติดต่อประสานงาน เป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิก กล้าตัดสินใจ สร้างความมั่นใจให้กับสมาชิก และสมาชิกกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน มีความซื่อสัตย์ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และต้องแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิกทุกคนอย่างชัดเจนตามความถนัด

ด้านเงิน (Money)

การบริหารงบประมาณต้องแต่งตั้งเหรียญกลุ่มรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการสรุปการบริหารจัดการการเงินให้สมาชิกกลุ่มทราบ กลุ่มควรระดมทุนจากการการระดมทุนจากสมาชิก เนื่องจากสมาชิกไม่ต้องการเป็นหนี้

สมาชิกมีความต้องการเงินทุนให้กับกลุ่มในการขยายกิจการให้เป็นธุรกิจ และต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น แนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการในด้านการเงินนั้น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจุนจะช่วยหาแนวทางจัดหาเงินทุนสนับสนุนกลุ่มและให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีรายรับ

รายจ่ายในแต่ละเดือนตามหลักการบัญชีที่ถูกต้อง โดยแสดงถึงความจำเป็นในการจัดทำและใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่กับการดำเนินงานทางธุรกิจ

ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material)

ควรมีแผนการจัดหาวัสดุที่มีคุณภาพสูง ช่วยให้การผลิตได้มากและมีต้นทุนต่ำ มีแผนการรักษาอุปกรณ์ เครื่องมือ ให้คงทนอยู่เสมอ เพื่อลดต้นทุนในการลงทุน

ด้านการจัดการ (Management)

กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างยังขาดการเรียนรู้ ขาดการศึกษาข้อมูลในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการต่างๆ ในการดำเนินงานอย่างถ่องแท้ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาช่วยเหลือให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการกลุ่มโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ทั้งในการกำหนดโครงสร้าง การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับการปฏิบัติงาน ภายในกลุ่มแบบเป็นลายลักษณ์อักษร การแสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา การตรวจสอบติดตามการบริหารจัดการของคณะกรรมการ เพื่อที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับลูกหลานที่สนใจอยากมีความรู้ในเรื่องการทอผ้าและแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มให้มีความสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างมีการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อหาโอกาสในการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ

5.2 อภิปรายผล

การวิจัย การจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา ครั้งนี้ มีผลการศึกษาที่สำคัญนำมาอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

5.2.1 สภาพและปัญหาการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา

ด้านคน (Man) การเข้าร่วมกลุ่มทอผ้าตีนจกครั้งนี้ เกิดจากการสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานราชการ ไม่ได้เกิดจากความต้องการของสมาชิกกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีจำนวนน้อย สมาชิกส่วนใหญ่จะทอผ้าในเวลาว่างจากงานหลักแล้วเท่านั้น ไม่สามารถทุ่มเทเวลากับงานทอผ้าได้เต็มที่ เนื่องจากการทอผ้าตีนจกแต่ละผืนใช้เวลานาน สมาชิกจึงหันไปทำงานอื่นที่ได้ค่าตอบแทนเร็วกว่าการทอผ้า สภาพของการรวมกลุ่มเป็นการรวมกลุ่มแบบหลวมๆ สมาชิกในกลุ่มขาดความรู้ ความเข้าใจในการรวมกลุ่ม คณะกรรมการและสมาชิกไม่เข้าใจในเรื่องของการบริหารจัดการและกระบวนการดำเนินงานกลุ่ม จึงไม่ได้ดำเนินงานในลักษณะการทำงานเป็นทีม แต่เป็นการทำงานแบบต่างคนต่างทำ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการรวมกลุ่มไม่ได้เกิดจากความต้องการของสมาชิกกลุ่ม จึงทำให้สมาชิกกลุ่มไม่เกิดความรัก สามัคคี และเสียผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ของกลุ่ม ขัดแย้งกับ

ผลการศึกษาของสมศักดิ์ ศิริธร (2556) ได้ทำการศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพประดิษฐ์อิสระจากผ้าใยบัว โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า กลุ่มอาชีพประดิษฐ์อิสระจากผ้าใยบัวตั้งอยู่ในอำเภอปากเกร็ด เกิดจากการรวมตัวขึ้นมาของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมร่วมกัน เนื่องจากมีผู้ว่างงานจำนวนมาก เพื่อให้เกิดรายได้ช่วยเหลือฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวและเกิดความสามัคคีของคนในชุมชน สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของขจรศักดิ์ วงศ์วิราช (2552) ที่ได้ทำการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพปลูกผักปลอดสารพิษบ้านจำ หมู่ที่ 6 พบว่าสมาชิกในกลุ่มยังขาดความเข้าใจในการรวมกลุ่ม รวมถึงไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงในการรวมกลุ่มอาชีพ ผู้นำกลุ่มเป็นเพียงผู้นำนามธรรม โครงสร้างการรวมกลุ่มยังไม่เป็นในลักษณะที่เป็นรูปธรรม ไม่มีผังโครงสร้างกลุ่ม ไม่มีกิจกรรมในการดำเนินงานของกลุ่ม เช่น การประชุมสมาชิกอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับผลการศึกษาของณรงค์ มูลเมือง (2551) ได้ศึกษาการจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นกลุ่มจักสานไม้ไผ่อำเภอดอกคำใต้จังหวัดพะเยาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานพบว่ากลุ่มจักสานไม้ไผ่ส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาการประสานงานปัญหาการแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบ ในรูปแบบของฝ่ายต่างๆที่ยังไม่ชัดเจนขาดการวางแผนการตลาดช่องทาง การตลาดขาดการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่องผลิตภัณฑ์ขาดการรับรองคุณภาพปัญหาความต่อเนื่องการผลิตต้นทุนวัตถุดิบที่สูงขาดการวางแผนด้านทรัพยากรมนุษย์

ด้านการเงิน (Money) ของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง ไม่มีการระดมทุนจากสมาชิก ไม่มีการออมเงินสะสม จะสะสม ไม่มีการออมเงินไว้เป็นกองทุน มีเพียงทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุเชิงแกง ให้สมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างกู้ยืมรายละ 2,000 บาท ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ให้มีการใช้คืนโดยไม่คิดดอกเบี้ยปีละ 500 บาท กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างต้องการความช่วยเหลือด้านการเงินแบบงบประมาณให้เปล่า เนื่องจากไม่อยากเป็นหนี้

ส่วนกำไรจากการจำหน่ายผ้าทอตีนจกที่ใช้ในการดำเนินงานจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ แบ่งเป็นค่าตอบแทนสมาชิกในการทอผ้า ซึ่งจะแบ่งรายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับการทำงานของแต่ละคนว่าได้มากหรือได้น้อย และอีกส่วนแบ่งเก็บไว้เป็นทุนต่อไป สำหรับการทำบัญชีของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง มีการจัดบัญชีรับ - จ่าย อย่างง่ายเป็นประจำทุกเดือน เนื่องจากสมาชิกไม่มีความรู้ต่อการจัดทำบัญชีให้เป็นระบบ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ สมาชิกกลุ่มไม่มีความรู้ด้านการจัดทำบัญชี สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุภัสรา บุญเรือง (2550) ได้ทำการศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจจักสานผักตบชวา: กรณีศึกษาบ้านสันป่าม่วงอำเภอเมืองพะเยาจังหวัดพะเยาพบว่าปัญหาด้านการเงินและบัญชีของกลุ่มธุรกิจจักสานผักตบชวา บ้านสันป่าม่วงคือ ไม่ได้จัดทำระบบบัญชีที่ถูกต้องจึงทำให้เกิดปัญหาในการตรวจสอบรวมทั้ง การจัดทำบัญชีไม่เป็นปัจจุบันและคณะกรรมการบริหารกลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชี

ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) วัตถุดิบที่ใช้ในการทอผ้าตีนจกซื้อจากอำเภอเชียงคำ จังหวัด

พะเยา ซึ่งเป็นพื้นที่ใกล้เคียง ไม่ค่อยมีปัญหาในการจัดซื้อวัตถุดิบ เนื่องจากมีการซื้อักกตุนไว้ ทำให้มีวัตถุดิบเพียงพอและทันกับความต้องการใช้อยู่เสมอ และเมื่อสมาชิกทอผ้าตีนจกได้แล้วก็จะนำไปขายให้นายพล พรหมเสน ซึ่งรับซื้อฝืนละ 300 – 400 บาทขึ้นอยู่กับความยากง่ายของลวดลาย จากนั้นก็จะรวบรวมผลิตภัณฑ์ส่งขายต่อไป

ด้านการจัดการ (Management) กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง ไม่มีการจัดการภายในกลุ่มที่แท้จริง กรรมการไม่มีความรู้ในเรื่องการดำเนินงานของกลุ่มและขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ขาดการมีส่วนร่วมและการประสานงาน ไม่มีการประชุมรายงานผลการดำเนินงานเป็นรายเดือน ไม่มีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม ไม่มีการจัดโครงสร้างและไม่มีการแบ่งหน้าที่ให้กับคณะกรรมการ กลุ่มรับผิดชอบ ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ ขาดการมีส่วนร่วมและการประสานงานภายในกลุ่ม การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีน้อย ไม่มีการส่งเสริมการขายและไม่มีการขยายตลาด จำกัดเฉพาะลูกค้ากลุ่มเดิมเท่านั้น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสมาชิกกลุ่มขาดความรู้ด้านการจัดการ จึงไม่มีบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยสมาชิกในกลุ่ม ขัดแย้งกับผลการศึกษาของสมศักดิ์ ศิริธร (2556) ได้ทำการศึกษากิจการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพประดิษฐ์อิสระจากผ้าใยบัวโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า การบริหารจัดการกลุ่มกลุ่มมีการจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่มขึ้นมาบริหารจัดการและมีโครงสร้างการบริหารตลอดจนการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการตั้งกฎระเบียบข้อบังคับเพื่อให้การบริหารจัดการกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของประสิทธิ์ เดชบุรีรัมย์ (2556) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพจักสานของผู้สูงอายุบ้านหนองพลวง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การบริหารจัดการสมาชิกกลุ่มพบว่ามีารรวมกลุ่มกันแบบหลวมๆ สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจในการรวมกลุ่ม การมอบหมายงานในกลุ่มไม่ชัดเจน ไม่ทำงานเป็นทีม ด้านการบริหารจัดการเงินทุนพบว่า มีการแบ่งปันเงินงบประมาณให้ดำเนินการเองและใช้ไม่ตรงวัตถุประสงค์ ไม่มีการออมเงินไว้เป็นกองทุน ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบการเงินกลุ่ม ทำให้มีงบประมาณในการดำเนินงานไม่เพียงพอ ด้านการบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์พบว่าสมาชิกต่างก็จัดหาวัสดุอุปกรณ์มาดำเนินการเอง ทำให้ไม่เพียงพอ มีราคาสูง และไม่มีคุณภาพ ด้านการบริหารจัดการพบว่าไม่มีการจัดการภายในกลุ่มที่แท้จริง กรรมการไม่มีความรู้ในเรื่องการดำเนินงานของกลุ่ม และขาดการวางแผนอย่างเป็นระบบ ขาดการมีส่วนร่วมและการประสานงาน และสอดคล้องกับผลการศึกษาของมณฑนา ขำหาญ (2550: 58) ได้ทำการศึกษาระบบการบริหารจัดการธุรกิจชุมชนท้องถิ่นหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ พบว่า ด้านการจัดการคนมีปัญหารวมกลุ่มคนในการทำงานและค่าแรงค่อนข้างต่ำ ด้านเงินลงทุน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมที่จะให้การสนับสนุน วัสดุที่ใช้สามารถหาได้จากในท้องถิ่นซึ่งเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์

การปฏิบัติงานที่ทักษะความชำนาญให้ใช้ฝีมือในการทำเป็นส่วนใหญ่ สาขางานแกะสลักและไม้ไฟ จักสานควรส่งเสริมคนให้สนใจสืบต่องานการอาชีพให้มากขึ้น โดยเฉพาะการฝึกอบรม

2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง ตำบลพระธาตุ ชิงแวง อำเภोजุน จังหวัดพะเยา

ด้านคน (Man) กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างมีความต้องการรับสมัครเพิ่มเพื่อขยายกำลังการผลิต สมาชิกกลุ่มมีความต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อนำความรู้มาพัฒนาการทอผ้าและพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่ม ควรมีการจัดโครงสร้างในการบริหารจัดการกลุ่มให้ชัดเจน เป็นรูปธรรม ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ การแบ่งงานกันทำ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงให้คนในหมู่บ้านได้มีงานทำ และรายได้เพิ่มขึ้น ต้องกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มมีความกระตือรือร้นหรือพัฒนาตนเองในการประกอบอาชีพทอผ้าตีนจกมากกว่านี้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการผลิตและการตลาดต่อไป

สำหรับผู้นำหรือประธานกลุ่มต้องมีความสามารถในการติดต่อประสานงาน เป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิก กล้าตัดสินใจ สร้างความมั่นใจให้กับสมาชิก และสมาชิกกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน มีความซื่อสัตย์ ไว้วางใจซึ่งกันและกัน และต้องแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิกทุกคนอย่างชัดเจนตามความถนัด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ นายพล พรหมเสน เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับและวางใจจากสมาชิกกลุ่มให้เป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการกลุ่ม สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุภัทรา บุญเรือง (2550) ได้ทำการศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจจักสานผักตบชวา: กรณีศึกษาบ้านสันป่าม่วงอำเภอเมืองพะเยาจังหวัดพะเยาพบว่าการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจจักสานผักตบชวบ้านสันป่าม่วงมีการวางแผนตั้งแต่เริ่มจัดตั้งโครงการจนถึงการจำหน่ายสินค้าซึ่งคณะกรรมการของกลุ่มฯ มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนและสามารถทำงานได้เป็นอย่างดีมีการกำหนดวิธีการทำงานล่วงหน้าโดยเฉพาะด้านการผลิต ด้านการจัดองค์การกลุ่มธุรกิจจักสานผักตบชวาได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารมีการดำเนินงานตามโครงสร้างองค์กรโดยกลุ่มฯได้แบ่งหน้าที่ให้บุคคลต่างๆตามโครงสร้างการบริหารงานดังนี้(1) การจัดคนเข้าทำงานกลุ่มฯได้มีการรับสมัครสมาชิก และได้มีการแบ่งการทำงานโดยให้สมาชิกทำงานตามความถนัดของตนเองตามชนิดและรูปแบบของผลิตภัณฑ์ (2) การส่งการเมื่อมีรายการสั่งซื้อเข้ามาประธานกลุ่มฯและคณะกรรมการกลุ่มฯจะร่วมกันพิจารณาแบ่งงานให้กับสมาชิกเมื่อเสร็จแล้วก็นำมาส่งที่ทำการของกลุ่ม (3) การควบคุมการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพเป็นหน้าที่ของประธานกลุ่มฯหากประธานกลุ่มฯไม่อยู่รองประธานจะเป็นผู้ควบคุมและตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์โดยจะพิจารณาจากฝีมือการสานความละเอียดตรงตามขนาดหากได้มาตรฐานก็จะรับซื้อในราคาที่กำหนดหากต่ำกว่ามาตรฐานจะลดราคาซื้อซึ่งตัดสินใจโดยคณะกรรมการของกลุ่มฯ

ด้านเงิน (Money) การบริหารงบประมาณต้องแต่งตั้งเหรียญกลุ่มรับผิดชอบอย่างชัดเจน

มีการสรุปการบริหารจัดการการเงินให้สมาชิกกลุ่มทราบ กลุ่มควรระดมทุนจากการการระดมหุ้นจากสมาชิก เนื่องจากสมาชิกไม่ต้องการเป็นหนี้ สมาชิกที่ต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น แนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการในด้านการเงินนั้น สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจุนจะช่วยเหลือหาแนวทางจัดหาเงินทุนสนับสนุนกลุ่มและให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายในแต่ละเดือนตามหลักการบัญชีที่ถูกต้อง โดยแสดงถึงความจำเป็นในการจัดทำและใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อการบริหารจัดสรรงบประมาณที่มีอยู่กับการดำเนินงานทางธุรกิจ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของพนารัตน์ บุญธรรม (2552) ได้ดำเนินการศึกษารูปแบบการจัดการสินค้า OTOP ประเภทของใช้ของตกแต่งและของที่ระลึกในเชิงธุรกิจ: กรณีศึกษากลุ่มอาชีพทำเครื่องทองเหลือง 2 บ้านปะอ่าวหมู่ที่ 5 ตำบลปะอ่าวอำเภอเมืองอุบลราชธานีจังหวัดอุบลราชธานี รูปแบบการจัดการการเงินพบว่าได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐที่ให้การสนับสนุนและจากเงินทุนของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตประจำหมู่บ้าน

ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) ควรมีแผนการจัดหาวัสดุที่มีคุณภาพสูง ช่วยให้การผลิตได้มาก และมีต้นทุนต่ำ มีแผนการรักษาอุปกรณ์ เครื่องมือ ให้คงทนอยู่เสมอ เพื่อลดต้นทุนในการลงทุน

ด้านการจัดการ (Management) กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างยังขาดการเรียนรู้ ขาดการศึกษาข้อมูลในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการต่างๆ ในการดำเนินงานอย่างถ่องแท้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาช่วยเหลือให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการกลุ่มโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมทั้งในการกำหนดโครงสร้าง การกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับการปฏิบัติงานภายในกลุ่ม การแสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนา การตรวจสอบติดตามการบริหารจัดการของคณะกรรมการ เพื่อที่จะถ่ายทอดภูมิปัญญาให้กับลูกหลานที่สนใจอยากมีความรู้ในเรื่องการทอผ้าและแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มให้มีความสำเร็จและเกิดประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับผลการศึกษาของยุภา ศรีวิชัย (2554) ได้ทำการศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพไม้กวาดลายดอกแก้วตำบลดงสุวรรณอำเภอดอกคำใต้จังหวัดพะเยา ด้านการจัดองค์การพบว่าโครงสร้างการทำงานผู้ผลิตไม้กวาดลายดอกแก้วตำบลดงสุวรรณอำเภอดอกคำใต้จังหวัดพะเยาได้รวมตัวกันจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนใช้ชื่อว่า “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้กวาดลายดอกแก้วตำบลดงสุวรรณอำเภอดอกคำใต้จังหวัดพะเยา” มีการแบ่งโครงสร้างการบริหารงานมีการแบ่งหน้าที่ที่ชัดเจนซึ่งประกอบด้วยประธานกลุ่มฯ รองประธานเลขานุการเหรัญญิกเป็นคณะกรรมการหลักผู้นำได้มาจากการเลือกตั้งโดยการออกเสียงของสมาชิกกลุ่มฯ และเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจของกลุ่มฯ และชุมชนการมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มฯ และมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภายนอกในด้านการเป็นวิทยากรให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษาผู้ติดเชื่อและผู้ที่มีความสนใจ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างมีการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อหาโอกาสในการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ

ผลการศึกษานโยบายการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของประสิทธิ์ เดชบุรีรัมย์ (2556) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพจักสานของผู้สูงอายุบ้านหนองพลวง อำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าด้านการบริหารจัดการสมาชิกกลุ่ม ผู้นำหรือประธานกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการติดต่อประสานงาน กล้าตัดสินใจสร้างความมั่นใจให้กับสมาชิกและสมาชิกกลุ่มต้องมีส่วนร่วมในการทำงาน อีกทั้งต้องมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับสมาชิกทุกคนอย่างชัดเจนตามความถนัดและความชำนาญ ด้านการบริหารจัดการเงินทุน กลุ่มควรมีแนวทางการดำเนินงานการบริหารงบประมาณอย่างชัดเจน บริหารจัดการเงินทุนให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพเพื่อจะเป็นแนวทางในการพัฒนากลุ่มให้ยั่งยืน ด้านการบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ ให้มีแผนการจัดหาวัสดุในท้องถิ่นที่มีคุณภาพสูง ช่วยให้การได้มากและมีต้นทุนต่ำ แผนการรักษาอุปกรณ์เครื่องมือให้ใช้คงทนอยู่เสมอเพื่อลดต้นทุนในการลงทุน ด้านการบริหารจัดการ การจัดการภายในกลุ่มโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีส่วนร่วมของสมาชิก และต้องมีการอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกให้ทราบบทบาทอำนาจหน้าที่ตนเองภายในกลุ่ม การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ สมาชิกมีการสร้างเครือข่าย มีแผนการตลาด และการพัฒนาการผลิตให้มีคุณภาพ และสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของขจรศักดิ์ วงศ์วิราช (2552) ที่ได้ทำการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพปลูกผักปลอดสารพิษบ้านจำ หมู่ที่ 6 พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อนำไปสู่การกำหนดทิศทางการดำเนินงานของกลุ่มให้ยั่งยืนในอนาคตควรมีโครงสร้างองค์กร มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับกลุ่ม เพื่อเป็นเครื่องมือในการควบคุมการบริหารจัดการ การมีเงินกองทุนกลุ่มเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน มีการวางแผนทางด้านการผลิต (เพาะปลูก) การตลาด การขนส่งอย่างเป็นระบบ ผู้นำกลุ่ม รวมถึงสมาชิกกลุ่มควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภายในกลุ่มด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม คือ ผู้นำต้องมีความเสียสละและมีภาวะความเป็นผู้นำเพื่อแสวงหาผลประโยชน์แก่กลุ่มและสมาชิกกลุ่ม รวมทั้งยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่มในการบริหารจัดการ และสมาชิกกลุ่มต้องมีความรู้ความเข้าใจในการรวมกลุ่ม อีกทั้งยังต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่มที่ได้ร่วมกันยกร่างขึ้นมา และคอยแนะนำ ตรวจสอบการบริหารงานของผู้นำในรูปแบบคณะกรรมการอย่างต่อเนื่องภายหลังจากเสร็จสิ้นการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างควรมีการเพิ่มจำนวนสมาชิกให้มากขึ้น กำหนดโครงสร้างมอบหมายหน้าที่ กำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับการปฏิบัติงาน ภายใต้หลักการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม ควรมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และระดมทุนจากการระดมทุนจากสมาชิก เพื่อใช้เป็นทุนในการดำเนินงานภายในกลุ่มและจัดสรรเป็นสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือ บรรเทาความเดือดร้อนแก่สมาชิก

กลุ่ม และเมื่อมีผลิตภัณฑ์มากขึ้นก็จำเป็นต้องแก้ไขปัญหาด้านการตลาด ซึ่งหากทางกลุ่มมีการบริหารจัดการที่ดีเป็นระบบและการตลาดที่ถาวร สามารถจำหน่ายสินค้าได้ตลอดทั้งปี ก็จะทำให้กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างมีการพัฒนาในทุกๆ ด้าน เช่น การผลิตอย่างต่อเนื่อง จำหน่ายสินค้าได้ส่งผลให้กลุ่มมีเงินทุนหมุนเวียน มีความเข้มแข็งและมั่นคง ในการดำเนินการในการครั้งนี้ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องคอยให้คำแนะนำในการให้ความรู้ใหม่ให้กับกลุ่ม ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่เยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าตีนจกให้คงอยู่ ส่งเสริมให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเป็นการหารายได้พิเศษแบ่งเบาภาระครอบครัวอีกด้วย

5.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาติดตามความก้าวหน้าของการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง โดยการประเมิน ทำตัวชี้วัด ต่อกิจกรรมที่ได้มีการปฏิบัติเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของประชาชน และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรมีการศึกษาศักยภาพของชุมชน สภาพการผลิต การตลาดและกลยุทธ์ทางการตลาดของกลุ่มอาชีพอื่น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการและพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในชุมชนต่อไป
3. ควรมีการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันและ การพึ่งตนเองของกลุ่มอาชีพอื่น เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการและพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ให้คนในชุมชนต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2551). การดำเนินงานเครือข่ายองค์ความรู้(Knowledge-Based OTOP : KBO)ปี 2550. กรุงเทพมหานคร.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). แนวทางการจัดตั้งและพัฒนา กลุ่มอาชีพ. กรุงเทพมหานคร.
- กรองแก้วอยู่สุขและคณะ. (2537). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร:บพิธการพิมพ์.
- คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ.). (2549). การจัดตั้งเครือข่ายองค์ความรู้ชุมชนมุ่งสู่การเป็น Knowledge-Based OTOP.กรุงเทพมหานคร: บางกอกบล๊อค.
- ค็อดเลอร์ฟิลลิป. (2546). การจัดการการตลาด. กรุงเทพมหานคร:เพียร์สันเ็ดดูเคชั่นอินโนไซน์ว่า. ยงยุทธพูนวงศ์ศิริพันธ์และคณะแปล.
- จินตนา บุญบังการและคณะ. (2531). แนวคิดทางธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จिरศักดิ์ จิยะนันท์และคณะ. (2542). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร :ธีระฟิล์มและไซเท็กซ์จำกัด.
- ชัยยศ สันตวงษ์. (2546). การบริหารการผลิต. กรุงเทพมหานคร :บริษัทประชุมช่างจำกัด.
- เชาว์ โรจนแสง. (2544). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการตลาด. เอกสารการสอนวิชาการจัดการการตลาด หน่วยที่ 1 สาขาวิชาวิทยาการจัดการ.นนทบุรี :มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ฐิติพงศ์ ไชยองค์การ. (2552). การพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการฟาร์มสัตว์น้ำ :กรณีศึกษาอำเภอพานจังหวัดเชียงราย. ดุษฎีนิพนธ์, ปรัชญาดุสิตบัณฑิต (บริหารศาสตร์). เชียงใหม่:มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ณรงค์ มูลเมือง. (2551). การจัดการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นกลุ่มจักสานไม้ไผ่อำเภอดอกคำใต้จังหวัดพะเยา. การศึกษาอิสระ, บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (การจัดการทั่วไป). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2542). ธุรกิจชุมชนเส้นทางที่เป็นไปได้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนทุนการวิจัย.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2541). กลุ่มธุรกิจพื้นฐานกับการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ถนัด เดชทรัพย์. (2550). การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลไทยชนะศึก อำเภอทุ่งเสลี่ยม จังหวัดสุโขทัย ตามหลักธรรมาภิบาล. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. (การบริหารประชาคมเมืองและชนบท).อุตรดิตถ์:มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- ทรงพล ศิวานนท์. (2538). ผ้าขึ้นดินจกในเขตตำบลชัยชุมพลอำเภอลับแลจังหวัดอุตรดิตถ์. การศึกษาเฉพาะเรื่องภาควิชาศิลปะไทยคณะวิจิตรศิลป์, เชียงใหม่:มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- ทองสุข พระบาง. (2552). **ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต.** การศึกษาส่วนบุคคล (นปส.), สถาบันดำรงราชานุภาพกระทรวงมหาดไทย.
- ทิพย์วิมล อุ่นป้อง. (2548). **การวิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าทอบางกลุ่มภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2549). **ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่.** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพิมพ์รัตนไตร.
- ธงชัย สันติวงษ์. (2545). **การจัดการ.** พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ :จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เธียรไชย จิตต์แจ่ม. (2543). **การจัดการการตลาดและการผลิต.** พิมพ์ครั้งที่ 10. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นพพร พวงสมบัติ. (2547). **กระบวนการเรียนรู้ของผู้ผลิตผ้าทอขึ้นต้นจกอำเภอแม่แจ่มจังหวัดเชียงใหม่เพื่อรักษาและสืบทอดเอกลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมท่ามกลางบริบทสังคมบริโภคนิยม.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. เชียงราย:มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- นิตยา เพ็ญศิริินภา. (2546). **เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารองค์การและทรัพยากรสารสนเทศ หน่วยที่ 1-5 :หน่วยที่ 5 เทคนิคบริหารจัดการองค์การสารสนเทศ.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิรมล ไชยสถิตวานิช. (2549). **แนวทางการพัฒนากลุ่มทอผ้าบ้านแม่วังช้าง ตำบลพระธาตุขิงแกง อำเภอจุน จังหวัดพะเยา.** การศึกษาอิสระศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (อาชีวศึกษา), เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปวีณา ใจคำ. (2545). **อุปกรณ์และเทคนิคการทอผ้า.** ศิลป์บัณฑิตคณะวิจิตรศิลป์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). **กระบวนการและเทคนิคกระบวนการทำงานของนักพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร:สำนักงานสนับสนุนงานวิจัย.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). **พฤติกรรมองค์การ.** กรุงเทพมหานคร:สำนักงานพิมพ์พัฒนศึกษา.
- พนารัตน์ บุญธรรม. (2552). **รูปแบบการจัดการสินค้า OTOP ประเภทของใช้ของตกแต่งและของที่ระลึกในเชิงธุรกิจ:กรณีศึกษากลุ่มอาชีพทำเครื่องทองเหลือง 2 บ้านปะอาวหมู่ที่ 5 ตำบลปะอาวอำเภอเมืองอุบลราชธานีจังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. อุบลราชธานี:มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- พัชนี นนทศักดิ์และคณะ. (2549). **การจัดการสมัยใหม่.** กรุงเทพฯ:เพียร์สันแอดดูเคชั่นอินโดไชน่า.
- พิทยา บวรวัฒนา. (2544). **ทฤษฎีองค์การสาธารณะ.** (พิมพ์ครั้งที่4).กรุงเทพฯ:ศักดิ์โสภา.
- ภิตินันท์ อินมูล. (2554). **การวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตผ้าทอมือภายใต้โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดอุดรดิตถ์.** การศึกษาค้นคว้าอิสระ, เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต. เชียงใหม่:มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย. (2542). **สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือเล่มที่ 8.ธนาคารไทยพาณิชย์.**

- ยุภา ศรีวิชัย. (2554). การศึกษาการศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มอาชีพไม้กวาดลายดอกแก้วตำบลดงสุวรรณอำเภอดอกคำใต้จังหวัดพะเยา. การศึกษาค้นคว้าอิสระร.ม. (รัฐประศาสนศาสตร์) เชียงราย:มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- เยาวลักษณ์ วงษ์ประภารัตน์. (2553). พฤติกรรมองค์กร. เชียงใหม่:มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- ศิริพร พงษ์ศรีโรจน์. (2550). องค์กรและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศิลปากร, มหาวิทยาลัย. (2543). ผ้าพื้นเมืองในภาคเหนือ, โครงการพัฒนาผ้าพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สมยศ นาวิการ. (2543). การบริหารและพฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- สีลาภรณ์ นาคทรพร. (2542). แนวคิดเกี่ยวกับเครื่องชีวิตคุณภาพชีวิตและสังคมระดับกลุ่ม/ชุมชนในการพัฒนาเครื่องชีวิตคุณภาพชีวิตและสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- สุธี ขวัญเงิน. (2548). การจัดการผลิตและการปฏิบัติการ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สุนน มาลาสิทธิ์. (2546). การจัดการผลิตและการดำเนินงาน. กรุงเทพมหานคร: เพ็ญฟ้าพรินต์.
- สุพัฒน์ ชัยโพธิ์แก้ว. (2549). การศึกษากระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่กลุ่มจักสานบ้านลุมพุกตำบลโคกพระอำเภอกันทรวิชัยจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ยุทธศาสตร์การพัฒนา) มหาสารคาม :มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- สุภัทรา บุญเรือง. (2550). การศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจจักสานผักตบชวา. การศึกษาค้นคว้าอิสระร.ม. (การจัดการทั่วไป) เชียงราย:มหาวิทยาลัยราชภัฏ.
- สุวัฒน์ ศิริรินทร์และภาวนา สายชู (2552). MBA HANDBOOK. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2548). ร่มพะยอมจดหมายข่าว. เชียงใหม่: โขตนาพรินท์.
- อภิชัย พันธุ์เสนและคณะ. (2545). ชุดวิชาการจัดการธุรกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: ศรีสยามพรินท์ แอนด์แพคค์.
- อรนุช อิศรางกูรณอยุธยาและคณะ. (2535). มุลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพ, ธนาคารเอเชียจำกัด.
- อรุณี อย่างธารา. (2543). การบัญชีการเงิน. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาร์ม หุ่นศิริ. (2545). แนวนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และการพัฒนาแบบยั่งยืน: กรณีศึกษากลุ่มจักสานตำบลบางเจ้าน้ำอำเภอโพธิ์ทองจังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Gibson, J.L., Ivancevich, J.M., and Donnelly, J.H. (1994) *Organization: Behavior, Structure, Processes*. 8th ed. Boston: Richard V. Irwin, Inc.
- Kotlet, Philip. (2003). *Marketing Management*. 11thed. New jersey: Person Education.
- Mandell, Manrice I. and Larry J. Rosenberg, (1981) *Marketing*. New Jersey: Prentice Hall.

- Morrhead, G., and Griffin, R.W. (1995). **Organization Behavior: Managing People and Organizations**. 4th ed. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Susan, C. (1992). **THAI TEXTILES**. Thailand: Grafos S.A”

ภาคผนวก ก
แบบสัมภาษณ์

2. สภาพและปัญหา/อุปสรรคในการประกอบอาชีพ/การดำเนินงานของกลุ่มมีอะไรบ้างสาเหตุเกิดจากอะไร

ด้านคน

- ปัจจุบันสมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างมีจำนวนกี่คนเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากปีที่แล้วมีเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างไร
 - การทำงานของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างมีการแบ่งหน้าที่การทำงานของสมาชิกหรือไม่อย่างไร
- สภาพ

ปัญหา

ด้านเงิน

- กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างมีการระดมทุนจากสมาชิกหรือไม่อย่างไร
 - สมาชิกแต่ละคนได้รับค่าตอบแทนจากการขายสินค้าของตนเองอย่างไร
 - กลุ่มมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายหรือไม่อย่างไร
 - กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนจากองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐหรือไม่อย่างไรและกลุ่มมีความต้องการได้รับสนับสนุนด้านเงินทุนหรือไม่อย่างไร
- สภาพ

ปัญหา

ด้านวัสดุอุปกรณ์

- วัสดุที่ใช้ในการทอผ้าตีนจกซื้อมาจากไหนราคาเท่าไร
- ปัญหา/อุปสรรคในการจัดหาวัสดุ
- เมื่อได้ผ้าทอตีนจกที่สำเร็จรูปแล้วกลุ่มจัดการกับผ้านั้นอย่างไร

สภาพ

ปัญหา

ด้านการจัดการ

- การดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้างมีการจัดโครงสร้าง/แผนผังการบริหารงานของกลุ่มหรือไม่อย่างไร
- มีการประชุมสมาชิกเพื่อระดมความคิดเห็นในการดำเนินงานของกลุ่มเป็นประจำหรือไม่อย่างไร สมาชิกให้ความสนใจมากน้อยเพียงใดเพราะเหตุใด
- เมื่อมีการประชุมกลุ่มสมาชิกแต่ละคนเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานหรือไม่อย่างไร

สภาพ

ปัญหา

ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง

การเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง

ด้านคน

ด้านเงิน

ด้านวัสดุอุปกรณ์

ด้านการจัดการ

**แบบสัมภาษณ์เรื่องการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง
ตำบลพระธาตุซิงแกงอำเภอจุนจังหวัดพะเยา**

(สำหรับผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง)

คำชี้แจงแบบสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นเพื่อนำข้อมูลไปประกอบการทำรายงานการค้นคว้าอิสระของนักศึกษาปริญญาโทคณะบริหารธุรกิจสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิกข้อมูลที่ได้รับจะไม่ถูกนำไปเปิดเผยเจาะจงว่าเป็นของผู้ใดผู้จัดทำขอขอบพระคุณผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้

แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น2ส่วนได้แก่

ส่วนที่1สภาพและปัญหาการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง

ส่วนที่2แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อ - นามสกุล.....

ตำแหน่ง/สังกัด.....

ส่วนที่1สภาพและปัญหาการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง

1. หน่วยงานของท่านมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมหรือสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างอย่างไร

2.สภาพและปัญหา/อุปสรรคในการประกอบอาชีพ/การดำเนินงานของกลุ่มมีอะไรบ้างสาเหตุเกิดจากอะไร

ด้านคน

- ปัจจุบันสมาชิกกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างมีจำนวนกี่คนเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากปีที่แล้วมีเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างไร

- การทำงานของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างมีการแบ่งหน้าที่การทำงานของสมาชิกหรือไม่อย่างไร

สภาพ

ปัญหา

ด้านเงิน

- กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างมีการระดมทุนจากสมาชิกหรือไม่อย่างไร

- สมาชิกแต่ละคนได้รับค่าตอบแทนจากการขายสินค้าของตนเองอย่างไร

- กลุ่มมีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายหรือไม่อย่างไร

- กลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนจากองค์กรหรือหน่วยงานภาครัฐหรือไม่อย่างไรและกลุ่มมีความต้องการได้รับสนับสนุนด้านเงินทุนหรือไม่อย่างไร

สภาพ

ปัญหา

ด้านวัสดุอุปกรณ์

- วัสดุที่ใช้ในการทอผ้าตีนจกซื้อมาจากไหนราคาเท่าไร
- ปัญหา/อุปสรรคในการจัดหาวัสดุ
- เมื่อได้ผ้าทอตีนจกที่สำเร็จรูปแล้วกลุ่มจัดการกับผ้านั้นอย่างไร

สภาพ

ปัญหา

ด้านการจัดการ

- การดำเนินงานของกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้างมีการจัดโครงสร้าง/แผนผังการบริหารงานของกลุ่มหรือไม่อย่างไร
- มีการประชุมสมาชิกเพื่อระดมความคิดเห็นในการดำเนินงานของกลุ่มเป็นประจำหรือไม่อย่างไร สมาชิกให้ความสนใจมากน้อยเพียงใดเพราะเหตุใด
- เมื่อมีการประชุมกลุ่มสมาชิกแต่ละคนเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานหรือไม่อย่างไร

สภาพ

ปัญหา

ส่วนที่ 2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง

การเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการจัดการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังข้าง

ด้านคน

ด้านเงิน

ด้านวัสดุอุปกรณ์

ด้านการจัดการ

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถามในการวิจัย

1. ดร.นิตยา วงศ์ยศ
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (บริหารศาสตร์)
การบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก
2. ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (บริหารศาสตร์)
การบริหารเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
3. ดร.ฐิติพงศ์ ไชยองค์การ
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต(บริหารศาสตร์)
การบริหารองค์การภาครัฐและเอกชน
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้อำนวยการหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

ภาคผนวก ค
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. คณะกรรมการกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง จำนวน 10 คน

1. นายพล	พรมเสน	ประธาน
2. นางกอง	พวงทวี	รองประธาน
3. นางชม	ชั้นเงิน	คณะกรรมการ
4. นางทอง	มนกาศน์	คณะกรรมการ
5. นางโสพิณ	ครอบครอง	คณะกรรมการ
6. นางมาลา	ครอบครอง	คณะกรรมการ
7. นางศศิธร	แก่นเมือง	คณะกรรมการ
8. นางจิว	อินดี	คณะกรรมการ
9. นางคำดี	ศูนย์กลาง	คณะกรรมการ
10. นางเหรียญ	ยะกันโท	คณะกรรมการ

2. กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกลุ่มทอผ้าตีนจกบ้านแม่วังช้าง จำนวน 6 คน

2.1 สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอจุน จำนวน 2 ท่าน ประกอบด้วย

1. นางปติมาพร	ต้นเต็ม	นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ
2. นางสาวเรียวดาว	บุญจันทร์	พัฒนาการอำเภอจุน

2.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 ท่าน ประกอบด้วย

1. นายจันทร์	ทองเอก	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุขิงแกง
2. นายทวีทย์	ทำงาม	ส.อบต. หมู่ 1 บ้านแม่วังช้าง

2.3 ผู้นำชุมชน จำนวน 2 ท่าน ประกอบด้วย

1. นายประสิทธิ์	ทวีจันทร์	กำนันตำบลพระธาตุขิงแกง
2. นายผัดดี	คุณารูป	ผู้ใหญ่บ้าน บ้านแม่วังช้าง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อนามสกุล นางสาวจุฑามาศ กุลยวิชัย
วันเดือนปีเกิด วันที่ 10 เดือนตุลาคม พุทธศักราช 2528
ที่อยู่ปัจจุบัน 539/1 หมู่ที่ 11
ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา
จังหวัดพะเยา 56000

ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ
จำนวนปีประสบการณ์การทำงาน 12 ปี
ที่อยู่ทำงาน สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยา
ศาลากลางจังหวัดพะเยา
ตำบลบ้านต๋อม อำเภอเมืองพะเยา
จังหวัดพะเยา 56000

ประวัติการศึกษา
2557 รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2554 บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย